

Sigurd Sternwall

SJÖMAN LINUS ÄVENTYR

Förord

Sjökapten Oskar Sigurd Sternvall var född i Stockholm 1886 och avlade sjökaptensexamen 1909. Fyra år senare reste han till Kina, och en seglade som styrman och befälhavare under engelsk och amerikansk flagg. Han fick 1916 anställning i kinesiska tullverkets marinstab, befordrades 1923 till flodinspektör och lotskapten vid övre Yangtsekiang, och kvarstod i kinesiska regeringens tjänst tills 1928, då han tog avsked. Efter hemkomsten till Sverige gjorde han sig känd som Kinaföreläsare och ägnade sig vidare åt litterär verksamhet, och har bl. a. givit ut en rad äventyrsböcker (varav denna är en) samt en antologi över gamla sjömansballader, visor och arbets-sånger med musik. Han avled 1951.

Sonen till Sam Svensson, Sternvalls bästa vän (som verkade i Kina samtidigt med honom) skriver så här rörande honom:

”Jag har länge tvekat om jag skulle skriva ned det nu som följer eftersom jag saknar belägg. Enligt min mor Elsa var Sigge Sternvall son till Oscar II. Kungen fyllde 57 år 1886-01-21. Min far Sam sade aldrig något om detta till mig, endast min mor. Och hon sade dessutom att hans hustru skulle vara dotter till samma kung, kanske med en annan mor. Namnet Oskar, liksom det faktum att han inte avände detta sitt första namn, kommer mu i en annan dager.”

Min första kontakt med böcker av sjökaptten Sigurd Sternvall var via en bok som min far fick i premium år 1929. Jag fascinerades av det friska språket och författarens fördomsfria syn på andra människor och kulturer, vilket är lärorikt för våra egna föreställningar om hur världen såg ut runt förra sekelskiftet. Egentligen var livet inte så annorlunda då som vi gärna tror.

Furusund den 10 februari 2022 Magnus Sterky

*Jag har lagt ner åtskilliga arbetsdagar för att digitalisera flera av Sternvalls böcker för att göra dem fritt tillgängliga. Skulle ni som läsare vilja stöda detta så välkomnas ett litet **SWISH-bidrag till 0708974411***

SJÖMAN LINUS ÄVENTYR

EN KNIPPA SJÖSKRÖNOR

AV
SIGURD STERNVALL
STOCKHOLM

Samtliga i denna bok förekommande chanteymelodier är upp tecknade efter författarens eget föredrag. För enkelhetens skull har pianonotering använts.

Utförandet bör i flera fall ske betydligt friare ur rytmisk syn punkt än uppteckningarna kunnat ange. Andra eller följande stoferna erfordra i ett par av visorna en liten revidering av musiken (t. ex. uppdelning av en fjärdedel på två åttondelar), vilken dock icke torde bereda läsaren några svårigheter.

Vi styrte utöver Atlanten — Pull home!
Med ett skepp som var hemma
ej långt härifrån. — Hala hem!
Hala hem! Hala hem å belägg!

Ho va fin, ho va grann, va eneste man — Pull home!
Satte segel i topp å på länsande lopp
stack vi ut! — Hala hem!
Hala hem! Hala hem å belägg!

FÖRSTA KAPITLET.

Augusta Blumenstock satt bakom skvallerpegeln och slängde ett surt öga upp och ner för Spannmålgatan. Emellanåt lät hon dammvippan gå över skyltlagret i fönstret. Celluloidkragar, slidknivar, segelhandskar, smorläderskor, solblekta vykort och små kartonger där benicia dia manter glasklart gnistrade, infattade i kravattnålar, emblem av tro, hopp och kärlek eller en juvelbesatt revolver — väldigt stilig! Innanför butiksdörrens glasruta hängde en skär damstrumpa.

Det blåste friskt ute på gatan, papperstussar jagade varandra i rännstenarna medan små gula virvelmoln av damm och hästspilling snurrade och lekte ta fatt, oroande tuppande gråsparvshannar — det var ju vår. — Huii, va de blåste ... Oljerocken på skyltstängen fladdrade och smällde. Nu gläntade Augusta på dörren, en käpp stacks ut och halade in rocken. I dess ställe hängdes det upp ett par träskostövlar, det var hennes stormvarning. Allt det där satt jag och tog in från andra våningens fönster på hotell "Stjärnbaneret". Här satt jag och gassade mig i vårsolen, avprovande min första ägandes rakkniv som hette "Krupp" och var av tyskt ursprung precis som Augusta Blumenstock. Rosentvålen sved i skinnet. Nu fick Augusta syn på mig, nickade och nickade bakom skvallerpegeln. Fanden skäre mig, man hade ju lärt sig något litet av brodersmålet, vilken ung sjöman gör inte det? Jag

drog mig hastigt tillbaka, plåstrande om min lilla blesstyr. Hur skulle jag nu kunna gå och hälsa på Svarta Ester på kafé "Titt In" nere på Långgatan, det var ju för hennes skull som rakattiraljerna inköpts. — "Du skall väl inte gå och se så barnluden ut", hade Svarta Ester sagt, å sånt tål man inte höra från den man för tillfället kär haver, Erinrade mig för resten att det var på tid att söka hyra igen, kassan började bli skral, och pluggtobaken nära nog uppkarvad. Att kassan så fort smält samman var både Svarta Esters och Augustas fel. Min första erfarenhet av att kvinnogunst kan vara ruinerande. Inte för att Augusta kunnat locka mig till några excesser, men ändå. — Kärringen Blumenstock, som sjöfolk kallade henne, såg inte alls illa ut och så hade hon ett så underbart sätt att ta sjöfolk på. Hon höll alltid skarp utkik och så fort en sjöman råkat innanför hennes av skvellerspegeln förstärkta synvinkel, klev hon ut på gatan. "Hallå Jim, Karl Emil eller Fritz" — alltid hittade hon på något namn, inte alls så kinkigt hur det föll sig, och mången ung sjöman har för hela livet fått behålla det smeknamn som kärringen Blumenstock slängt åt honom. — "Nå Karl Emil, ska du inte hantla? Du har ju mange penge — aber doch — tror du inte jek ser att du kommer från deep water me mange penge på fickan? Ach so, du känner inte Augusta Blumenstock, ach so?" — Det var nu egentligen det välkända firmamnamnet som kom sjömannen att brassa back. Kärringen Blumenstock hade en binäring som hon skickligt förstod att utnyttja, hon var nämligen hyrbas för småskutsrederierna på kusten, å sånt va inte att förakta när det inte låg några långträdare på älven. Resultatet blev för det mesta

att den som fått namnet Karl-Emil klev in i "min putik och köpte Floridavatten, skönhetsvål eller i virrvarret under Augustus pladder en fällkniv med sex blad, men utan korkskruv. Satte mig åter ned vid fönstret vändande den oskadade profilen åt gatan. Hå hå jaja, inte var det värt att gå och hälsa på "Svarta Ester" när ett stort stycke av Göteborgs Handelstidning agerade häftplåster på högra kinden. Här skall i stället hållas utkik, för tänk om det just i dag skulle yppa sig en passande hyra? Kärringen Blumenstock hade säkert listat ut att jag var "hard up" och ett villigt lamm så fort det vinkades.

Grävde i min kista och gjorde ett hastigt överslag av vad som möjligen kunde "kursas", fast man ju i det längsta skämdes för att det skulle vandra tillbaka till "min putik" där mittöver gatan. I kistelerken en halv limpa å ett stycke medwurst, en torr och tråkig frukost, men ack, man hade ju i alla fall levat de sista dagarna. När man är ung och njuter av livet kan man också suga på ramarna. Limpan och medwursten slank ned kryddade ljuva minnen. I går kväll t. ex., hade jag stämt möte med Ester vid "Susanna i Brunnsparken", råkade komma lite sent och strax blev det fnurra på tråden. "Susanna i Brunnsparken" är inte alls någon lämplig mötesplats för en ung flicka, det borde du åtminstone ha reda på Ester. Inte visste jag att platsen hade så dåligt rykte och för att blidka min väninna gick vi på Stora teatern och såg "Två små landstrykare". Den var så rörande att hon grät i min famn och den skotska sidenhalsduken färgade av sig. För mig som var ett förhärdat teaterbarn blev det i alla fall en upplevelse tack vare Ester.

Att springa ute på gatorna blir man bara hungrig av. Bäst att stanna inne. Min sammanlagda kova var fem och sjuttiofem och rumshyran betald till slutet av veckan, nå innan dess kan ju mycket hända. Den som nu bara hade något klämmigt att läsa. Grävde i kistan. Jo vigst, där var ju den där lilla mystiska boken som Augusta prackat på mig. På det skära igenklistrade omslaget sågs en lättklädd odalisk behagfullt sträcka ut sig på en divan och boken hette "Geheimnisse aus dem Haremsleben" mit vielen Illustrationen, fünf und zwanzig Pfennig, fast hos Augusta kostade den en krona. Förväntansfullt skar jag upp omslaget. "Viele Illustrationen" inskränkte sig till ett inte alls makabert benrangel och texten var en vetenskaplig avhandling om kvinnans liv i Orienten, författad av en professor och på så benig tyska att jag ögonkrök såg att den översteg mina språkkunskaper av der die das dem den und so weiter. Det var ju rätt åt mig för res ten. Tyckte just att kärringen Blumenstock satt och grinade där mittöver gatan. Om det nu är någon bibliofil som betvivlar bokens existens och att den verkligen var en vetenskaplig av handling så är den saken nog lätt att ta reda på, för enligt mitt minne var den tryckt i Leipzig fast inte var det någon Tauchnitz edition.

Jo visst grinade kärringen Blumenstock och vinkade, vad kunde hon vilja mig? Jag vinkade tillbaka. Inget tvivel, hon ville nog jag skulle komma ned. Stoppade Die Geheimnisse i fickan, den skulle hon få ta tillbaka, tänkte byta ut den mot "Madame Bovary" som också fanns på hennes förlag, i billig hetsupplaga.

Inne hos Augusta doftade det alltid hemtrevligt av kaffe

och fotogenkök, en evighetslåga som också värmden den något mystiska innerskrubben till ”min putik”. Augusta hade fått ett brev med norskt frimärke, avstämplat Fredrikshald. Stilen var av det drivna slaget, varför den måste översättas. Först en order på "slabbkistförråd"¹ därpå en beställning om förhyrning av en lättmatros och tre jungmän att med första lägenhet sändas till Strömstad, för vidare befordran till Fredrikshald. Brevet var undertecknat Hans Knutson, Master, Skeppet "Richelieu" av Strömstad. Nu när jag väl var initierad var det ju klart att lättmatros-hyran lade jag själv beslag på och som ett förtroende från Augusta ombads jag att göra upp med de tre jungmännen. Nå det var ju ingen kinkig sak, för sjömanshemmet var fullt så här på västkanten. Tre jungmän hm strategiskt tänkte jag på att inte fick dom vara äldre än jag själv, om man vid mina år, sexton enligt prästbetyget, händelsevis skulle bli bas i skansen. Fick snart tag i två Onsala-pojkar och en Fjällbackabo, väldigt klämmiga guttar och säkert bättre inkörda sjömän, fast jag redan hade tre seglare och en steamboat till godo i sjömansboken. Samma kväll träffade jag Svarta Ester och vi tog ett ömt farväl av varandra ute på Vallgraven. Ack Ester, du är mig ett kärt minne, för precis som Harry Lauder sjunger i en av sina visor:

"She was-very-very-very kind to me."

Tillsammans med våra pinaler och den av Augusta hoppackade slabbkistan¹ inskeppade vi oss så på Strömstadsbåten och jäste värre, som endast sjöfolk kan när det

¹ Slabbkista, så kallas det förråd av kläder som ett fartyg för med sig.

vankas friskjuts. Vi undrade förstås hur vårt nya fartyg skulle te sig, var det en hundraelva med tre raka pinnar eller ett skonertskepp: för om det nu inte fanns rår på någon av dom där pinnarna, gick ju skutan inte att få läsa styrman på, enligt Kungliga Majestätets nådiga förordning. Det hade vi ungdomar klart för oss. Augusta hade bara sagt att Richelieu var ett skepp och det har tre master — nicht wahr?

Efter ankomsten till Strömstad stod vi där på kajen med våra pinaler lite villrådiga vart vi skulle ta vägen, för enligt våra instruktioner skulle någon vara oss till mötes här. Som vi satt där och dividerade sågs en äldre dam komma länsande för fulla segel, sidenparasoll och frasande svart klänning. Hon gjorde en lov, fällde parasollen och med den som pekpinne började förhöret. "Vad heter du min gosse, å du, å du?" Vi svarade naturligtvis artigt, skepparns fru förstås, det hördes på det tvärsäkra språket. Hon synade oss från topp till tå och då hon fått reda på att jag var äldsta man i gänget och endast sexton år skakade hon på huvudet. — "Vad skall Hans Knutson säga om det här, ni e ju bara piltarna allesammans? Kom nu med!" Så hissade hon segel igen, parasollen gick i topp och med vinden på en slör följde vi alla i hennes kölvatten. "Rum för resande, Kaffe, te, chokoladé och m. m." stod det på en skylt som var inseglingmärket dit vi styrde kurs. Snart satt vi bänkade runt ett bord med kaffe och dopp, fru Knutson lagade att vi fick vårt lystmäte. Värdinnan på "Hotell Rum för Resande" fick sina instruktioner. — Se till att piltarna kajar tidigt, båten till Fredrikshald går klockan sju och klockan sex i morgon kommer jag och

hämtar er. — Strömstad var ingen vidare stor stad. Alla sevärdheter, kyrkan, postkontoret och några butiksfönster var snart inspekterade. Då vi kom tillbaka till vårt logi samsades vi om att äta läns vid kvällsskaffningen, en bravad som fullföljdes till sista fiskfatet och pölsatallriken. Så hade vår värdinna en speldosa, en katt och en gungstol. Att hon inte blev gråhårig den kvällen, som vi stoja, det har jag mer än en gång undrat på. Nå vi var säkert ur säktade, för gumman var sjömansänka och hon visste så väl att det för oss snart bara vankades knallar (skeppskorpor), blaskigt te och "salt horse".²

Mellan Strömstad och Fredrikshald över Svinesund och Idefjorden var det knappast ett flugfjät på min skolkarta och sista etappen på lustresan var i allas vårt tycke både för kort och livad. Det var ju också bara några timmars båtresa. — Vid ankomstkajen i Fredrikshald lånade vi ett par "trillebörar", skottkärror på norskt, inlastade våra ägodelar och gick att söka upp skeppet Richelieu. Med förväntningarna på högspänn rullade vi fram längs de många lastageplatserna. På redan låg flera stora skepp och från gaffeln på en grann femmastad järnbark vajade tricolorn, det var "La Gloire", som vi förstås kallade La Glo-i-re. Men var fanns nu Richelieu, naturligtvis måste hon också vara ett finare skepp? Fru Knutsons frasande sidenklämning hade imponerat. Över en brädstapel stack det upp ett par märsstänger med bara esselhuvud. Här stannade vi liksom på känn. Han som var från Fjällbacka skickades fram att spana. Mina bägge Onsalakamrater blängde lite

² Salt horse, salt hästkött, sjöfolks något vanvordiga benämning på de kött i tunnor som hör till skeppskosten.

försmädligt, deras tränade öron hade redan uppfattat välkänd musik, det lät ungefär som någon legat och klappat kläder. Klisk, klask, klisk, klask - Mölla går på a, sa en ar Onsalapojkarna. Om skutan har vindpump så e de val bara bra, å passar inte galoscherna finns det väl andra skutor i hamnen, vi har ändå fått fri resa till Norge. De va vad jag sa, men liksom torr i halsen blev man av bara spänning. Då kom Fjällbacka tillbaka, han var inte vidare gla i syna. - Tvi tocken en, men barkriggad och kopparförhydd e hon. Så rundade vi brädstapeln.

Där låg skeppet Richelieu av Strömstad, en liten bark. riggad skuta om knappast trehundra ton. Ryggbruten i förvantet, men annars utvisade det smäckra skrovet med reslig förstäv och akterstagad rigg en klipperskutas alla finesser. Akterspegel med namn i gult, insnidat med många krusiduller och flaggor. Kärringtimren³ som omslöt det hela var tvenne frustande delfiner. Sånt där slår alltid an på sjöfolk. Då va de ju klart att vi ungguttar strax tröstade oss, både över "svinryggen"⁴ i förriggen och den snurrande vindpumpen -Richelieu ohoj! -På halvdäcket bakom. en hög med segel dök det plötsligt upp en man i skinntröja och vegamössa, hornbrillor och mitt i det vita skägget en bastant hängsnugga. Brillorna åkte upp i pannan, han såg och vi såg. - Nå mina piltar, vad står ni å lurar på, vågar ni inte gå ombord, eller har I bly i rava? Det var kapten Hans Knutson. Vi äntrade ombord, på däck låg en massa grejor, man hade redan börjat med uppriggningen. Vi travade förstås föröver. - Ena halvdörren till

³Kärringtimmer kallas de ofta vackert snidade sidobjätkar, som sitta ytterst på akterspegeln.

⁴Ett ryggbrutet fartyg, d.v.s. böjt av år och hård segling.

kabyssen var öppen; där inne rörde sig en figur som vi först trodde vara någon sorts morian med gul turban på huvudet. Morianen mojade i en gryta med en lång slev, kokade beck det syntes minsann på den feta röken. Morianen kom uthoppandes, strax förvandlades han till en gänglig-pojkvasker med gult lockigt hår som stod och gned sina av röken svidande ögon. Han presenterade sig som kocken Anton; annars var det ingen av oss som förstod vad han hade på hjärtat. Hans målföre rann i väg som en bäck full med kisstenar och för mig lät det mest som hm, docke, hennas, hm, je, no je ved icke o.s.v. Fjällbacka klarade sig bättre med "språget" och det var av honom vi fick reda på att -je va Anton från Koster.

Vi dök in i skansen, som var den brukliga däckssurrade lådan byggd runt fockmasten. Hyvade ut gamla skor, hängselstrop par, sura klädtrasor och rostiga skaffningsattiraljer. Varpå bordet renskrapades. Ruffens fem kojor inspekterades, varvid det konstaterades att väggmaddammerna lyckligt och väl klarat sig under övervintringen och nu förväntansfullt irrade ikring som tunna löv. - Med kok- hett såp- och sodavatten härjade vi sedan väldiga och man var nog diskret att inte störa oss den dagen. Anton med gullhåret försökte ett tag att opponera sig mot det myckna "varme vanne", men han blev strax uthivad. Synd om honom för resten för i sin oskuld hade han redan förrått sig; en "akterkantsladdrare" som inte riktigt var att lita på, å eftersom han var så lortig av sig döptes han samma kväll till Anton Sotnäsa.

Just före kvällsskaffningen hade vi gjort något så när klart, packat upp våra kojkläder, hängt upp oljerockarna och spikat

upp pipställen så där behändigt vid huvudkudden som en sjö man vill ha det. Anton Sotnäsa kom med lappskause och en rykande tekanna, det kändes liksom lite bättre nu, det gick fort att bli hemtam sedan det värsta var över

Någon slog sju glas ute på däck, en käck stämman sjöng ut: — Nå guttar hur länge dröjer det innan ni riggat om er, ankarvakten skall sättas! - Stödd mot fockvantet stod en märklig man och mönstrade oss pojkar. Han var sina modiga sex fot, mörklad och kroknäst som en spanjor. Beckiga mollskinnsbyxor och träskor på fötterna. Hans blå- och rödrutiga "guldgrävarskjorta" var öppen över bröstet under vars sträva hårbeklädnad man skymtade riggen av ett intatuerat skepp. Han var grann och säkert lika stark som en sjörövare. Armar som knölpåkar och händer som på den värsta smed. Stämningen förhöjdes av en brokig tatuering ända ut på fingertopparna, blyörhängen och en Tam O'shanter⁵ som satt på tre kvart. Säkert var han också medveten om sin pondus för han gav sig god tid med att bli beundrad. Lät oss stå där och ta ett för framtiden hälsosamt intryck. Så spottade han ut en kraftig tobaksstråle över relingen och presenterade sig. — Jag e konstapel här på Richelieu, men ni får kalla mig för Linus, det kan ni lägga på minnet till att börja med. Dagen därpå tog vi itu med vår last som var "pitprops". Tre till åtta fots timmer som användes i de engelska kolgruvorna att stötta upp de långa och djupa gruvschakten med. Anförda av ett par stuvarbasar jobbade vi dagarna i ända, medan Linus ensam riggade upp och slog under

⁵ Tam O'Shanter, skotsk stickad mössa.

segel. Ibland visslade han på oss där han låg uppe till väders, då gällde det att hala i ett tåg eller slacka på en ända. Kapten Knutson var med överallt, trots sina sjuttio år gick även han till väders om det knep.

Kocken Anton, han med gullhåret och det ständigt nedsmetade ansiktet, brukade vid middags- och kafferasterna sticka in huvudet genom en glugg mellan kabyssen och skansen. Han bjäbbade på sitt knaggliga tungomål. Vårt samtal hade för tillfället rört sig om vår malliga konstapel och Anton ville flika in med vad han visste om den saken. Det hela gick ut på att Linus va Linus och den som inte kände honom, han som var nummer ett i ett vadlag på Kosteröarna utanför Strömstad, måste vara bra okunnig — Dere ved no inte heller vem skipperen e för en då förstås? Jo de e Strömstads rigeste man, Blyrava di kallarn. Frua hans de e Rosa på Tistelöa. — De sista upplysningarna viskade Anton in genom luckan just som Linus kom och "törnade" till arbetet efter skaffningen.

Vi hade börjat att ta in däckslasten då vår styrman som nyligen mönstrat på kom ombord. Han hette Andreasson, ung, mallig, nykläckt och alldeles för god för denna världen. Som väl var kom jag sedan på styrbords vakt. Ombord i ett segelfartyg står denna alltid under kaptens befäl, men kallades på den tiden. Riggningen var avslutad och skötes för det mesta av andre styrman, konstapeln som han gamla Richelieu såg rätt så mallig ut med "röjel" på stor-toppen och allting väl stagat och lagt till rätta. Skrovet nytjärat. Den stora örnen, gallionsbilden som bredde ut sina vingar framme i bogen hade också blivit uppffiffad vilket gjorde sitt till att allt blev som litet hemtrevligare.

Så var vi då äntligen segelklara, Rosen på Tistelön som kommit nedresande från Strömstad, stod på kajen och viftade farväl med parasollet då bogserbåten halade i väg. Ett stycke ut på Idefjorden gavs order om att sätta segel, Alle man till stormärsfallet å du Anton Sotnäsa i sladden' ropade Linus. När man går till sjöss i ett fartyg med ny besättning går det alltid lite trögt. Kapten Knutson stod på haldacket och manade på. — Nå mina piltar, har I bly i rava? — så manades sladden till stormärsfallet, någon började att gnola på "Konstapelvisan" och snart följde alla med i refrängen.

I marschtakt.

Ej bör vi sör - ja, ej bör vi kla - ga. Kon -
 sta - peln. vår vän, han a all - tid oss när. Han har oss lo - vat att
 hand om oss ta - ga, trots al - la mot - spark, vart
 vin - den än bär. Han har oss lo - vat att hand om oss ta - ga,
 trots al - la mot - spark, vart vin - den än bär.

Ej bör vi sörja - ej bör vi klaga.
 Konstapeln vår vän han å alltid oss när.
 Han har oss lovat att hand om oss taga,
 trots alla motspark, vart vinden in bär.
 Ej bör vi sörja - ej bör vi klaga.
 Den vindpump vi har, går som trampkvarnen lätt
 Om det gnisslar i pipen konstapeln begripern
 å revar dess segel för nu slår hon läns.
 Ej bör vi sörja - ej bör vi klaga.
 Konstapeln han väger upp sill, brö å fläsk.
 Om skepparn belåten han lirkar på täten,
 vi få extra förplägning var eviga kväll...

Linus var inte vidare belåten med "hm henna shantjyn"
 för han rynka på näsan och mumla något om — "de
 där nymodiga visera". Nej guttar nu ska ni få höra på
 annat. Han stödde sig ett tag mot skansväggen då vi sträckte ut
 förmärsfallet, spottade ut tobaksbussen, gol som en tupp
 för att ta ton, högg sen tag i förhand på fallet å så kom
 det med kläm.

Fritt i tempot, böljande.

Vi styr-te ut - ö-ver At - lan-ten - pull home! - med ett
 skepp, som var hem-ma ej - långt här - i - från. H a la hem! -
 - H a - la hem! - H a la hem å be - lägg!

Vi styrte utöver Atlanten — Pull home!

Med ett skepp som var hemma

ej långt härifrån. — Hala hem!

Hala hem! Hala hem! Å belägg!

Ho va fin, ho va grann, va eneste man — Pull home!

Satte segel i topp, å på länsande lopp,

stack vi ut, Hala hem!

Hala hem! Hala hem! Å belägg!

"Calli-å" va vår hamn, dit vi gå — Pull home!

Som en lus på en tjärad näver. Å-hå!

Hala hem! Hala hem! Å belägg!

Provianten den tröt, mens skepparn skröt. — Pull home!

Så vi dreja te remmen, å bå svalt å frös.

Hala hem! Hala hem! Hala hem! Å belägg...

Jag kunde inte låta bli att se på Linus då han sjöng, för han vinda med ögon, hårets svarta lockar fladdrade, ty det hörde också till att mössan eller sydvästen slängdes i däck när han tog ansats till sången. Seglet var sträckt och fallet belagt, men Linus stod kvar och hade alldeles säkert dragit igenom alla nittionio verserna om inte skepparn ropat ut att nu skulle vi brassa fullt.

Ett par dagar sedan vi lämnat Fredrikshald fick vi motvind utanför norska kusten. En kväll tog vinden i och rätt som det var låg vi där för små segel under en nordvästlig kuling. Kapten Knutson gick själv på vakt. Besättningen satt i lä om storbåten som låg fastsurrad midskepps på däckslasten. Gamla Richelieu skötte sig fint, vi förde ju också små segel, ty vi hade rum sjö. — Linus och jag hade blivit riktigt goda vänner. Det började med att vi sjöng vad han kallade "sailorshanties", sådana där växelsånger med mycket hi och håande. Linus var slängd i allt sånt

där både på engelska och spanska. Från sången kom vi så in på att "slå skrönor", berätta skepparhistorier. Som Linus seglat på alla hav och med alla möjliga nationer fick han i mig en tacksam lyssnare.

Här vill jag nu inflika en liten förklarande passus. Skeppet Richelieu var visserligen ingen stor skuta, men dock barkriggad. Utom befälet var vi bara fyra pojkar i skansen plus koeken Anton. Jag fyllde sjutton år den sommaren och var, om inte precis äldst till åren, dock senior i rang och mallig över att vara lättmatros. Högsta rang som vanlig sjöman är matros, men en så högt uppsatt man hade vår sparsamma kapten inte velat förhya. Ingen av oss pojkar i skansen hade varit på långfärd och vår sammanlagda erfarenhet i sjömansyrket var nog rätt klen. Mina kamrater hade dock vuxit upp i den omgivning från vilken våra bästa sjömän härstamma, bland de bohuslänska och halländska fiskarna. Själv var jag stockholmsgrabb med ty åtföljande attributer. Om jag också, som jag själv tyckte, seglat en hel del, var den miljö jag nu kommit i helt enkelt sagolik, bara tungomålet var som att försöka läsa "Eddan" på originalspråket. Visst fick vi slita ont och gick nästan konstant med hungriga magar, utom de gånger då det överflödade med fisk. Men sånt glömde man för allt det andra roliga. Att kapten Hans Knutson var ett av sin tids största sjömansoriginal förstod vi då föga, vi bara upplevde det.

Nu några ord om Linus. Jag har förut beskrivit honom som en tobakstuggande fulltatuerad vilde. Nå ja, det var bara första intrycket. Linus blev sedan för oss, och har alltid så bevarats, den äkta typen för en svensk sjöman.

av den stam som redan då var i försvinnande. Vilket far. tyg nuförtiden använder oexaminerade andre styrmän eller "skeppskonstaplar" som de då kallades? Linus hade säkert under tidernas lopp undergått många förvandlingar, han hade ju seglat och sett så mycket. Han talade ledigt engelska och spanska, ofta förrådde hans talesätt och behandlingen av oss pojkar att han inte alltid varit tillsammans med "Jacksheitar". För oss var han som en far, instruerande och hjälpare. — Linus' "sjöskräror" varade hela seglatsåret ombord i Richelieu. De avlyssnades av oss med minst sagt helig vördnad och diskuterades ofta med Anton genom kabyssluckan. Att Linus skarvade och ljög för färgläggningens skull trodde vi allesammans, och för mig att berätta dem nu med hans språk och vändningar låter sig inte göra, därtill fordras uppläggandet av ett helt speciallexikon. Många av dem har jag glömt men de som fäst sig i minnet och som nu skall berättas, äro i form med hans koncentrerade berättarstil. Att de ännu finnas kvar i mitt minne beror delvis på att de tillhöra egna upplevelser i sammanhang med berättelserna. Mången kan nog tycka att dessa sjömanshistorier äro väl så enkla, men de tillhöra dock en svunnen tid och utgöra några exempel på hur sjömän berätta om sina färder, vilket de sällan göra för "folk i land". De ha ju så svårt att förstå och tro på dem. När Linus berättade om sitt äventyr i Australien, minns jag så väl att han nämnde att infödingarna där sköto med pil och båge. Detta strider mot vad etnograferna ha att säga om den saken. Det märkliga är dock att då jag åren 1904-05 var på samma plats talades det om samma sak och man visade mig en del vapen som ägts av infödingarna i Port

Augusta, Flinders Bay och Hamelin Bay, Väst Australien, Bågarna var små obetydliga tingestar och till pilspetsar hade använts olika sorters spikar, Den man som innehade dessa vapen försäkrade mig att de tillhört infödingarna samt att de lärt konsten av en fransk sjöman som länge levat tillsammans med dem. Linus berättelse från Fuchou i provinsen Fukien är rätt märklig då jag fått den verifierad av en sjöman på platsen. Självt har jag varit i "Pagoda Anchorage" flera gånger, varit uppe i den pagod där de vistades som fångar. Linus' berättelse om sin hemkomst är fullständigt i stil med den som ännu berättas på bohuslänska kusten fast i många olika variationer. Att hans hemkomst just var sådan som han berättade, det tror jag nu inte mycket på, för här högg han nog tag i just den gängse och alltid omtyckta formen för en lokal "sjöskräna". Och nu överlämnar jag ordet till Linus, precis som det var den där gången då vi satt i lå bakom storbåten och lyddes till hans utläggningar.

Första äventyret, Linus går till sjöss.

Så långt jag kan minnas tillbaka — det är nu många år sedan, var bara en guttetöjs den gången — fick jag alltid följa med far på fisket. Antingen vi satte backor (långrev) eller det gällde att pilka torsk och gråsej. På sensommaren gick vi ut på makrilldörjet med storkuttern där far var skeppare. Ibland låg vi långt ut i Nordsjön eller ned mot det danska landet. Makrillen saltades i tunnor och när vi fått full last bar det i väg till Kristiansand i Norge med fångsten. Tala om segel i Nordsjön på

den tiden, ack så många granna skepp, långträdare och hemmaskutor. Far kände dem nästan allihop. Det var i synnerhet ett litet fint barkskepp som hette "Bonovento". Svartmålat med kanonportar. Mittelduken på storbramseglet var barkat, så nog kände jag Bonovento alltid. Om sommaren gick hon på Nord- och Östersjön, men på vintern tog hon en tripp till Väst-Indien eller hämtade hem en saltlast från Spanien. Skepparn på Bonovento och min far hade seglat tillsammans som pojkar. Ibland då Bonovento fick se oss där vi låg på makrilldörjet, drejade den bi och köpte fisk av far. Skepparn hade sin fru med sig så i Bonoventos kajuta blev jag alltid omkelad av frun och fick fickorna fulla med allehanda godsaker. Den skutan brukade jag hålla skarp utkik på. Då jag blev tolv år och gått fram för prästen ville jag naturligtvis ta hyra och gå till sjöss som de andra piltarna därhemma. Men se de var far inte alls livad för. Han brukade säga "vem ska då hämta skäl te agn åt backera. Hjälpa mor te å skena å knyta känsera. (Hämta blåmusslor till agn för långrevarna, hjälpa mor att ta innanmätet ur musslorna, sätta på agnen och knyta på tafsarna.) Nu låg jag ofta ensam ute till sjöss med lillskoita, rakade bläskäl på grunden och med fars bössa sköt jag både åd och alka. Det var i synnerhet en båt där jag byggt min egen skjutskåra av sten. Här kunde jag ligga och se ut till havs där de stora skeppen kom och gick. Kalla på alkorna och sjunga med alfågeln. — En höst hade makrillfångsten varit dålig å "pirota"⁶ svår på backorna. Far hade just kommit hem från Strömstad med storkuttern, de skulle nu snart ut med vadlaget

⁶ Pirota, havskatten, som stjal fisken på backorna.

och möta sillen. Hade fått mig en skopa juling av far för det var något mankemang med låset på bössan hans och jag fick naturligtvis skulden. Gav katten att gå ut med vad laget, fiska sill skulle jag nog göra på egen hand. Smög mig i väg med lillsköitan. Det blåste friskt å jag segla å segla, arg som ett bi för det värkte ännu i stussen. Få juling av far när man ä tolv år på det trettonde och lika lång i pikfallet som gubben själv, undra på att man blir arger och vettvilliger.

Tog fram mina häckledon, ty på måsar och sillgrisslor runt min sköta kunde jag se att ho (sillen) va i farta. — Jaså, ni vet inte va häckledon ä? Jo ser I piltar, i ändan på en lång dörjelina sitter det ett blylod på en eller flera kilos vikt, ovanför lodet är fästade en 8 å 10 stycken blanka krokar. Så firar man linan i sjön å om det är gott om sill känns det ibland som om man fick botten där ingen finns. Lodet står fast som det heter. Sen ä de bara te å hala å dra, "stadig veck" och man får alltid lika många sillar som det finns krokar på linan. Det fanns grejor i havet på den tiden, ser I piltar. Nå, på så sätt hade jag snart lillsköita halv me stor grann fetsill.

Solen började att dala, tid på att ge sig hem, det skulle nog bli mörkt ändå innan jag hann innanför båera (kobarna). Uppe i lovart lyste solen så grant å där kom ett skepp länsande för fulla segel. Hon hade "ben i käften"⁷ för skummet stod om bogen. Då hon kom närmare tyckte jag mig tydligt kunna se den barkade duken i stormärsseglet. Målad med kanonportar var hon också. Bonovento. Ja visst var det Bonovento. Stack ut till havs för att möta

⁷ Ett sjömansuttryck av engelskt ursprung.

henne. Saker som jag var om att inte missa henne, firade jag reglet, fällde masten, reste mig upp i båten och vinkade. Att ett stort fartyg på läns inte gärna lägger bi, var jag då rätt okunnig om, men jag hade mig tyckats se det hon girade till. Ut med årorna, i min iver var jag inte så vaksam, bara rodde för brinnande livet, dividerande med mig själv vad jag skulle ta till för pris på sillen. Jo pytt. Nästa minut var fartyget rätt över mig. Krasch, bang! Där låg jag i vattnet och sparkade. Mina händer trevade för några sekunder utefter fartygssidan. Hörde skrik och rop. Nu går hon ifrån mig! Men strax därefter såg jag hur hon drejade bi och segel jiggades. Grant var det, det minns jag väl att jag tyckte då jag höll mig flytande på en åra, den krossade sköitan drev ner åt lä. Hur galet jag än ställt till, blir det väl någon råd. Det var ju Bonovento. En båt hade firats i sjön och snart blev jag inhalad. Då vi närmade oss fartyget kunde jag tydligt läsa dess namn på akterspegeln — där stod — "Flying Fox", Liverpool. En man tog mig i nackskinnets och langade mig över relingen. Sen låg jag och grät på Flying Fox halvdäck, medan man talade till mig. Fick något som brände som eld i käften, men jag kunde inte svara, bara grät. Så bar man mig till kojs och där låg jag igen och grät tills jag somnade. — Ja, ser I piltar, så gick det till då Linus gick till sjöss och över tio år dröjde det innan Linus återsåg det svenska landet. Ni skrev väl hem? Kom det i korus från alla lyssnarna. Åsh, inte gjorde man sånt på den tiden. För resten då jag kom tillbaka var allt gott och väl, för då hade jag pengar som gräs och tobak som långa ormar.

ANDRA KAPITLET.

Efter den där kulingen utanför norska kusten fick Richelieu en lättare förlig vind och var snart ett gott stycke ut i Nordsjön. Stäven pekade nu stadigt mot vår destinationsort som var West Hartlepool på Englands ostkust. Det var härliga mornar att stå till rors medan Richelieu länsade undan med alla segel i topp. Dagen gryr i öster, solen går upp och lyser på rigg och segel, det stora underverket av skön symmetri, seglen bukta sig mellan parallellt toppade och brassade rår. Richelieus stående rigg, varmed menas vant, stag och barduner, var av tjärad hampa, alla ansatta med stora träjungfrur och iskurna taljerep. Antika mojänger, som redan då länge varit ur modet sedan järn och s. k. flexible stålwire, en mycket billigare vara, allmänt kommit i bruk. Master och stänger av "Pitch-pine"⁸ som blankskrapat och oljat lyste som rödaste mahogny. Märsarna, maskorgarna som folk i land kallar dem, var av ovanligt stora dimensioner och för att komma upp i märsen kröp man genom ett hål som kallades björnhålet. Jag hade nog annat att beställa på min ror törn den där morgonen än att bara glana i riggen. Vi hade kommit mitt upp i en flottilj av fiskefartyg. Stiliga kuttrar från Lowestoft⁹ och Grimsby, holländska koffrar, grant målade och

⁸ Pitch-pine, amerikansk furu.

⁹ SXX:s Seglarskolas Kutter "Gratitude" härrör från Lowestoft

lika i bägge ändar. Så var där ett par kosterbåtar med M. D. och S. D. målade på storseglet, alltså hemmahörande i Marstrand och Strömstad. Det blev ett fasligt så att klara av alla de där båtarna och deras fiskedon. Ratten snurrade och Richelieu girade: tusan tog vid mig om mesanen skulle gå över, det visste jag alltför vil. Linus höll just som bäst på att väga ut dagens ranson av fläsk och sill. Anton kom med blötbaljan under det Linus hanterade betsmenet. Det vägdes kapades och synades, för se precis på hektot skulle det vara, benvikten inberäknad, allt enligt Kungliga Majestätets nådiga spisordning för svenska sjömän och den kunde Linus på sina fem fingrar. Med flit höll jag upp mot Strömstadskuttrarna. Da Anton fick syn på dem släppte han blötbaljan, sprang upp på däck och ropade och svängde med armarna, han gav katten i både Linus och disciplinen. Till svar från den närmaste kuttern kom en torsk singlarandes genom luften, men avståndet var för stort och där hamnade den granna fisken i kölvattnet. De va ju stor synd på god och härlig mat. Vad det vattnas i mun på en sjöman vid tanken på något färskt. Stekt sill, kokt sill, spicken å halstrad, salt kött å fläsk, kabeljo och om söndagarna konserverat fårkött så segt och tanigt att det av oss kallades för kokta kängsnören. Hå hå ja ja för den där stora och granna torsken.

Nu kom kaptén Knutson upp på däck väckt av Antons illhojande. Snuggan hans puttrade och under det väl inrökta piphuvudet dinglade segt en permanent saftig droppe tobaksolja. Han blängde till väders och ned i kompassen. Jag fick mig ett grinigt god morgon till svar på min hälsning. Gamla skeppare har nu en gång privilegium på att

vara beska så där före frukosten. Den goda brisen höll på att dö ut. Så tog han pinnkompassen¹⁰ som hängde i en krok på akterkant av hyttan och skulle just gå ned att lägga ut besticket i sjökortet. Men innan han försvann genom kappen ropade han åt Linus att ta ett lodskott. Det stora blylodet taljades i botten, linan manades upp på backen, varefter lodet hivades ut till lovart. Det blev tolv famnar med sand och småsnäckor som fastnat på taljen. Hörde hur skepparn mumlade något om nordkanten av Doggers bank. Det där om Doggers bank tänkte jag lägga på minnet och efter i min skolatlas var vi befann oss. Vi pojkar fick aldrig tillfälle att se i sjökortet. Ibland hände det att Anton kunde smussla sig till en titt, men hans uppgifter var alltid så befängda. varför den ortbestämningen av oss kallades för kabysstestick, till skillnad från skepparns konstfärdiga orientering på kortet. Vid frukostdags hade det blivit kav lugnt och vi hade just slutat skaffningen då Linus ropade oss ut på däck. Skepparn och han höll på att greja med en massa fiskelinor, pilkar och handdörjen. Pilkarna var en handslång tennbit i form av en fisk. I dess ena ände fästes linan (dörjen) och i den andra sutto två stadiga krokar fastlödda. Skepparn snärjde ikring, visande och instruerade. — No mina piltar, no ska je vise dere, men först ska vi få Richelieu te å ligga så pent å stille. Vi brassade back för ett svagt luftdrag, bramseglen gigades och underseglen hängdes i sina gårdingar.

¹⁰ Pinnkompass, en ofta vackert snidad och grant målad brädbit i form av en kompassros. I rosens mitt sutto åtta snören med vidfästade benproppar, likaså under rosen hängde en ny serie av snören med proppar. Rorsmannen. hade här att för varje halvtimme (glas) ange styrd kurs och loggad fart medelst propparnas införande i respektive hål.

Det blev så brått som om det gällt något riktigt viktigt för kapten Knutson manade på. Har I bly i rava mina piltar?

Pilkarna hivades över bord. Så fort man fått botten drog man in en famn eller så på linorna, varefter man stod där och rök och knyckte tills det blev napp. Linus som stod uppe i fockröset var den första som fick något påhäktat. Han hala och drog, så slängde han ett storkäftat monstrum upp på däckslasten. Det var en havskatt. -Tvi tocken stygg Piro! — Anton skulle just till att kasta den över bord igen då Knutson stoppade honom. Bi han litt, Anton, den duger a till suppe. Den där piroten blev begynnelsen till ett fiske jag aldrig förr sett maken till. På mindre än en halvtimme var däckslasten nästan höljd med stortorsk, sej, havskattor och småhajar som Linus kallade för håkarringar. Ingenting ratades. Skepparn och Anton var redan inne i kabyssen och kokade saltlake, vars styrka avprovades på så sätt att en fyratumsspik med vidfästad potatis höll sig flytande i det saltmättede fluidumet. Sen kom brisen tillbaka och därmed var det slut på fisket, seglen sattes och vi brassade fullt. Innan kapten Knutson gick under däck fick Linus order om att det salta fläsket som vägts upp på morgonen skulle läggas tillbaka i sin tina.

Dagen därpå, söndag. Torskleversoppa till middagen och hög stämning. Vi pojkar satt framme på förluckan och dunkade bondtolva på eftermiddagsvakten. Jag hade väl digt fina kort på hand, skulle just till att håva in vinsten, en halv kaka tobak, då Linus kom för över. Vet ni inte hut, ungguttar, spela kort på blanka söndagen. De här ä just rätta sättet att laga motvind och dåligt väder. Linus

kraftiga nävar hade snart rafsats till sig alla korten och trots våra ivriga protester åkte hela leken över bord. Det hjälpte inte att titta snett för Linus bara skrattade åt os och så var det inte vidare med den saken.

— Kom upp på backen piltar ska je sjounga ä vise, eller ska vi ta å splitsa ihop föriga skröna. Det var ju klart att vi gärna ville ha reda på fortsättningen hur det gått för Linus ombord i skeppet Flying Fox. Vi slog oss ned runt gångspelet på vilken Linus tronade. Han karvade och stoppade sin pipa med stor omsorg medan Anton fick äran att hålla kolet och tända.

Andra äventyret. På långfärd med "Flying Fox".

Jag slutade min förra berättelse hur Flying Fox segla över min lilla fiskesköita och hur jag blev bärgad ombord. Man hade fört mig till kajs å där låg jag å grät tills jag somnade. Då jag vaknade någon gång frampå natten, befann jag mig i en hytt som svagt upplystes av en dinglande lanternan i taket. Nedanför min koj satt en äldre sjöman å sticka strumpor. Jag låg och tänkte på vad far och mor skulle säga om allt det här, å så lillbåten med alla fiskedona som gått till botten. Gubben fick nu se att jag var vaken. Han tröstade mig på bästa sätt. Sov du igen min gosse, i morgon ska vi tala med kapten å allt ska nog bli all right, all right.

Nästa morgon då jag kom ut på däck stod Flying Fox långt ut till havs, något land syntes inte till. Den gamle i vars hytt jag sovit under natten var skeppstimmermannen Miculin eller Mick som han kallades för kort. Han var

ålänning från Mariehamn och den enda av fartygets besättning som kunde tala svenska. Så blev jag inkallad till hyttan, där kapten satt och skrev i en stor bok, Mick han var med som tolk. Jag minns så väl hur Mick stod och höll mig i nacken för att jag liksom hela tiden skulle känna hans skyddande hand. Det kunde minsann behövas, jag var svag i "kneveken", å en skeppare i sin kahytt va på den tiden lika påfrestande som ett husförhör. Befälhavaren på Flying Fox hette Williamson, en ovanligt ung man för att vara kapten på en så stor skuta. Han grinade så gott då han fick se oss. Mick lade ut texten och skepparen skrev i loggboken. Så blev det översatt för mig att Flying Fox först skulle gå till Southampton, England, för orders och sedan till Rio de Janeiro, Brasilien. I Southampton tänkte kapten Williamson sätta mig i land och låta svenska konsulatet ta hand om mig. — Oj, oj, det här blir ju en förfärlig historia, sa jag till Mick. Nu när jag väl ä riktigt till sjöss, kan jag väl få stanna där jag e. Skepparn skrattade åt mitt inlägg och mente på att det nog skulle ordna sig — Gå nu för över, Mick ska ta hand om dig. Alla voro väldigt hyggliga mot mig, man visste faktiskt inte hur väl man ville mig. Sprang ikring och bekantade mig. Segelmakarn ombord hette Thompson, han satte mig på sin bänk för att lära sömma segel. Han blev inte lite förvånad när jag tog segelhandsken med nål och tråd och satte i gång med detsamma, för se det hade jag lärt av far. Så kom hela besättningen och skulle se på den svenska pilten man fiskat upp ur havet, hur han sömmade segel. Då började jag känna mig riktigt kavat å alla sorger va med ens som bortflugna.

Flying Fox var ett väldigt fint skepp och det roligaste jag visste var att sitta längst ut på bogsprötanocken eller krypa ned på "martigallen"¹¹, stampdaviten ni vet. Blicka upp mot den resliga riggen å liksom känna hur hennes skarpa klipperbog klöv vattnet. Gallionsbilden var en röd räv vars tvenne svansar sträckte sig ett gott stycke akter över på vardera bogen.

Heave a · way for Ri · · o! Heave a · way for

Ri · · o! — Good-bye, fare you well, ma bon-ny young

lass! We are bound for Ri · · o Grand.

Heave away for Rio! Heave away for Rio!

Good bye, fare you well, ma bonny young lass!

We are bound for Rio Grand.

Den där visstumpen kom på mig som en ingivelse, jag hade hört den av far så många gånger å jag tog den om och om igen. Ett ljungande hurrarop kom mig nästan att ramla av pinn. Uppe på backen stod hela Flying Fox' besättning och kikade ned på mig. Skutan satte i dyningarna, så ibland var jag halvt under vattnet. — Pirun! perkele! — De va Mick som fått syn på mig, han svingade sig ned

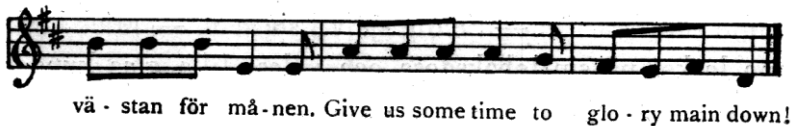
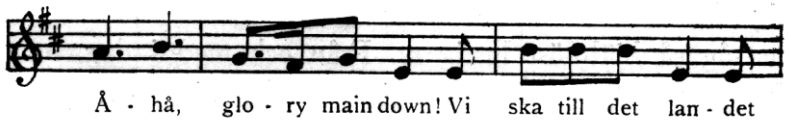
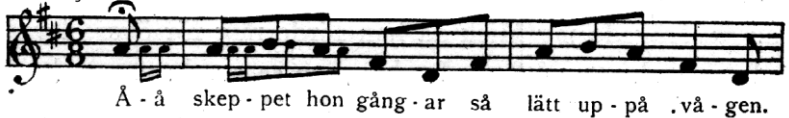
¹¹ Martigallen eller stampdaviten är en strävspira som sitter mitt under klyvarbommen.

på martigallen slog en ända om livet på mig å så blev jag inhalad.

Flying Fox stäivade in i Engelska kanalen. Här mötte vi många fina skepp och stora linjeingare, ja så stora att jag ej förr sett deras like. - Så kom vi då till Island Wight, lotsflaggan gick i topp för Southampton. Mick tog mig in i sin hytt. Na pilten, ä du nu riktigt säker på att du vill följa med oss, för då skall nog Mick klara av den saken. — Gee, jag nästan tog till lipen igen och högg tag i Mick så han måste skratta åt min iver. Nå så kom då med, men du måste lova att aldrig för någon förråda att det varit gamle Mick som hjälpt dig. - Vi gick ned för en smal trappa rätt inunder backen. Här fick jag krypa in mellan ett par stora lårar där ankarkättingen stuvades. Mick gav mig en påse biscuit och en flaska vatten. — Bli nu inte rädd då ankare går i botten å pass på kättingen, så du inte följer med ut genom ankarklyse, för då får vi nog plocka upp dig bitvis. I morgon går vi säkert till sjöss igen, håll dig bara stilla å bry dig inte om hur någon ropar på dig. Inte ens om du skulle få se mig komma och leta för se de ä bara på narri. Min signal till att du skall komma upp, vad ska vi hitta på? Jo när du hör mig sjunga, då ä vi väl till segels och klara av land. De va pin hemskt där nere i förpiken å fastän jag blivit förvarnad höll kättingen att rent skrämman livet ur mig, då ankaret gick i botten. Efter en liten stund hördes tydligt hur man ropade mitt namn runt hela fartyget. En lucka öppnades över mitt huvud och här kom Mick tillsammans med styrmannen för att leta. De påtade lite här å där, å en gång måste Mick ställa sig i vägen för styrmannen så

han inte skulle få se mig. Allt gick dock bra, de försvann och det blev mörkt igen. Det värsta var att tiden gick så långsamt å så somnade jag. Vaknade vid ett tramp, tramp, över mitt huvud och av att ankarköttingen denna gång långsamt åkte tillbaka i sin box. Det sjöngs väldiga på däck, men inte hördes Micks stämma. Kände hur skutan krängde för vinden, vi var alltså under segel. Gee, måste riktigt hålla mig fast för att inte skena i väg upp på däck. Fick minsann öva mig i tålmod, för nära nog ett dygn till varade min fångenskap, för mig en hel evighet. Biscuin va slut å vattenflaskan tom. Tänk om någonting hänt Mick, den tanken blev mig nästan överväldigande. Då hördes plötsligt Mick sjunga. Den sången glömmet jag aldrig, det var min befrielsesång. Mick kunde sjunga han, ser I piltar, å om jag också ville upp stannade jag som fastnaglad en lång stund. Den visan har jag hört på många språk å många olika fasoner, men som Mick den gångentog den för mig lät den så här.

Rask sjömansvals.

Åå, skeppet hon gångar så lätt uppå vägen,
 Å-hå. Glory main down.¹
 Vi skall till det landet västan för månen.
 Give us some time to Glory main down.

Sätt fillerna i topp, skota hem alla trasor.
 Å-hå. Glory main down.
 Vi conquistadores av alla de raser.
 Give us some time to Glory main down.

Capitano på halvdäck han ger sina order.
 Å-hå. Glory main down.
 Vi söner av Irland, här finns inga lordar.
 Give us some time to Glory main down.

Styrman på backen, han ä vår pilota.
 Å-hå. Glory main down.
 Vi ä hans gaster, de andra må knota.
 Ty han med oss alla, come Glory main down...

Då jag kom upp på däck, bländad av solen, var skutan ett enda stort grin från för till akter. Styrman tog mig i nacken och föste upp mig på halvdäcket. Där stod kapten Williamson arg och bister, men så började han också att skratta tills tårarna kom honom i ögonen. Vad var det han sa, frågade jag Mick då han förde mig för över, å va ä de man skrattar åt? — Jo skepparn sa att du var en bra pojke och att allt var förlåtet. Först hade han tänkt låta dig få smaka den niosvansade katten, men så tyckte han du såg så hjälplöst lustig ut. Från och med i dag, har skepparn sagt, skall du inte längre kallas Linus utan The Red Swede, den röde svensken. — Undrade just vad det skulle vara bra för. — Se dig själv i spegeln. — Mick höll upp locket på sin tobaksdosa och i dess lilla glas kunde

¹² Glory main down = att hala med all kraft och styrka.

jag se att jag var illanste röd från topp till tå. En av matroserna tog en tågstump och slog bort det värsta av det roströda kättingsdamm, en annan hällde en hel pyts vatten över mig och på så sätt blev jag riktigt döpt till The Red Swede. A de namnet fick jag behålla så länge jag var ombord i Flying Fox.

Efter en hejdundrande kuling i Biskayabukten, då jag både fick lära mig att gå till väders och reva segel, kom vi så in där den nordostliga "Trade Wind" blåser. Flying Fox länsade undan. Gee, I piltar, de va annat de än att flaxa Nordsjön runt. Fint väder med vind som fastspikad över hackbrätte. De va nu som jag törnade till riktigt med segelsömnaden. Min mästare va förstås Thompson. Han hjälpte mig till göra två smärtingskor, två par byxor totade jag också till, för det var rent bedrövligt ställt med min garderob. Men vad gjorde de nu, vi var ju i tropikerna. — Mick han var väldigt handig av sig, prima "träsmed som alla finnar. På frivakterna höll han på att snida en finare fartygsmodell som jag själv skulle få rigga upp. Han var som en far för mig Mick å ve den som vågade röra vid "The Red Swede". De va ju klart att så fort det fanns en chans hängde jag i hans "timmershapp" å då togs skutmodellen fram. Han putsade och sandpappade med hajskinn och då jag någon gång inte kunde hålla tillbaka min beundran över det fina arbetet brukade han ruska på huvudet och glana över brillorna. På hans sjungande finska mål kom det sen. — Ingalounda ä Mick nån timmerman fast han kan lite nickra. Ja så kom vi då till "lina", ek-va-tor-i-al-bältet ser I piltar. Där va de bara lite vind från alla kanter, men regn

som när man drar tappen ur en tunna. När så skepparn en mera återhållsam dag förklarade att den eftermiddagen skulle "lina" äntras. Då blev jag och ett par man till in. stängda i hönsburar å en tom fårkätte. Det hjälpte inte att jag ropade på Mick å Thompson, di va som försvunna, Vad som var i görningen hade jag för min del ingen aning om. Jag undrade vad jag nu förbrutit, tiggde å bad men man bara skrattade åt mig. Nere på stordäcket riggades det till en hel del besynnerliga attiraljer, jag nästan kall. svettades, för de va inte så längesedan en av matroserna stropats upp i storrigen å fått katt för att han somnat på utkiken. Å jag som bara snattat lite flott i kabysen. Så där ja, nu skulle det säkert hållas ting. För ifrån längs stordäcket kom det en besynnerlig kavalkad. Tvenne ohyggligt svarta vildar släpade ut mig ur buren, ställde upp mig inför en man som var utstyrd med stort skägg av hampblånor, på huvudet en turban med gyllene krona, i ena handen höll han en sån där gaffel, å ful som skam själv var han. Han läste upp en lång tirad som jag inte förstod, men röstens hans, de va Mick. Jag föll på knä bad och besvor att aldrig mer skulle jag snatta flott i kabysen. Å om Mick bara ville släppa mig skulle han för alltid få min rom-och-lime-juice-ranson¹³. Det bittra och sura eländet tyckte jag gott kunde undvaras. Inga böner hjälpte, man bara skrattade åt mig. Med en tjärkvast smordes jag in på både ansiktet och kroppen, smörjelsen var nån sorts "sudemudja", som inte va olikt de vi brukade att glatta stängerna med. Allt under det bemålningen varade stod en kar som

¹³Rom och lime juice, rom med citronsyra, ett då brukligt medel mot skörbjugg

hade väldiga brillor på näsan å utfrågade mig om namn, ålder, födelseort m. m. Inte blev det stort bevänt med det förhöret, för varje gång jag öppnade munnen stacks tjärkvasten dit. Den som bar sig så illa åt var segelmakar Thompson å länge dröjde det innan jag förlät den miss-handeln. Trodde ett tag att alla blivit tokiga, för jag hade då ingen aning om meningen med hela tillställningen. Jag blev därpå rakad av den långa kniven, dom tog tag som om man skållat en gris, å nästan lika mycket illvrålade jag. Slutet blev en fot i ändan så att jag for huvustupa ned i en vattenbassäng av canvas och skrubbades med sand och smärtning. Skrämd nästan från vettet sprang jag så upp i riggen och gömde mig. Härifrån såg jag med skadeglad fasa hur den ena efter den andra av mina kamrater halades fram ur fårbingen och fick undergå samma behandling. En stor lång rödhårig irländare slogs till att börja med som en hel kar, men till slut blev han övermannad och upphängdes med surrade handlovar i riggen. Där fick han vara till sista man; då han blev målad och skrubbad tills han inte orkade röra en fena.

Den kvällen dröjde det tills långt efter kvällsskaffningen innan Mick kunde locka ned mig. I "timershappet" berättade sen Mick för mig att nu var jag en riktig sjöman, döpt rakad och inskriven i Neptuns loggbok. Det var efter den dagen som Mick började att tatuera in skeppet på bröstet, jag ansågs nu även värdig för den proceduren. Vi hade passerat Noronhaöarna, där bumbåtar¹⁴ seglat ut till oss med fisk och grönsaker, då utkiken tidigt en

¹⁴ Bumbåtar kallar sjöfolk alla smärre fartyg vilka idka handel med diverse proviantvaror.

morgon varskodde en seglare ned i lä. Då vi kom närmare kunde vi tydligt se att hon hissat sin nationalflagga "shau"¹⁵ på stortoppen dinglade en tom pyts. Allt tydliga tecken på att hon var i nöd och behövde vatten och proviant. Vi drejade bi å satte en av låringsbåtarna i sjön. Skutan där nere i lä, en stor fullriggare, såg väldigt misstänkt ut. Ingen tycktes stå till rors å inte en enda man rörde sig på hennes däck, seglen slängde och slog i den svaga brisen. Mick som var båtstyrare fick order om att iakttaga alla försiktighetsmått. Det var med spänning vi rodde ned mot det, som det tycktes, helt övergivna far. tyget. Ingen rök ur kabyssen, halvdäcket tomt och öde. Då vi passerade tätt under aktern läste vi hennes namn. "Star of the East", London. Ingen tog emot oss, vi högg båts-haken i akterröstena å så äntrade jag över relingen. På dess däck satt eller låg väl minst ett hundratal utmärglade människor. Först stirrade de på mig å som de va svarta å glodde styggt, hoppade jag bums tillbaka i båten. Nu blev det ett fasligt liv och hojtande. På halvdäcket kunde vi se en man släpa sig fram till räcket. Vatten! vatten! var allt han kunde säga. Vi rodde så fort våra armar förmådde tillbaka till vårt fartyg, där man redan förstått vad som var fatt och satt alla båtar på vattnet. Vårt vattenförråd var överfullt efter allt regn under lina, å som väl var hade vi omkring trettio ton stockfisk i lasten. De stackars män-niskorna ombord i "Star of the East" var så utsvultna och törstiga att de knappast kunde äta eller dricka å slogs gjorde de som galningar då vi först kom dem till hjälp.

¹⁵ Flaggan i shau — nödflagg, den hissas då på halv stång samt hopknopad på mitten.

"Star of the East" kom från Calcutta, Ostindien, i bar. last men var full med kulis, s k. laskars, som där hade tagit förhyrning som arbetare till någon sockerplantage på Cuba eller Jamaica i Västindien. Hade fördröjts av "con. trary" vind och så hade provianten tagit slut. Deras sista räddning hade varit att ta sig upp mot Noronhaöarna, — Nå, vi stod dem bi i två dagar tills det saker och ting något ordnat sig och de kunde fortsätta sin resa. Hade varit omkring femtio dygn på väg då vi siktade det brasilianska höglandet vid Cap Frio. Dagen därpå län-sade vi in mellan Payo och Mayoöarna. — Må tro ögonen stod på skaft på mig av allt nytt jag fick se. En stor havs. bukt omgiven av höga fjäll. I sydändan av bukten ett berg som såg ut som ett pekande finger, å då vi kom närmare blev det till en sockertopp. Sedan lotsen kommit ombord och vi klarat oss in mellan farliga sandbankar, varpade vi oss in i en hamn, som var som en stilla fin lagun. Den friska havsbrisen tog slut och det blev hett som i en bak- ugn. Utefter lagunens stränder bredde staden ut sig och runt på höjderna skymtade bland palmer och urskog fina palats och villor. Hela Rio de Janeiros hamn var som en skog av skeppsmaster. Vi kastade ankar i den s. k. örlogs- hamnen för vi hade svenskt krut i lasten. Våra kättingar hade knappast styvnat upp förrän vi omsvärmades av bumbå- tar av alla de slag och fasoner. De va mest neger- kärringar som sålde fjäderfä å väldiga högar med frukt. Se men inte röra sa Mick, för då får du göra bekantskap med Yellow Jack (Gula febern), men han tröstade mig med att apelsiner kanske inte voro så farliga. Yellow Jack härjade svårt i Rio på den tiden och det var förbjudet för

manskapet att gå i land. Det var ju förfärligt, skulle man nu inte ens få gå i land och se på härligheten, som nu hägrade så nära

På kvällen låg jag i min koj, svettades och slogs med moskiterna. Mick som var gammal och beprövad halade mig ur kojén. Ta din luseva¹⁶ å huveputa å följ med mig Tillsammans klättrade vi upp i förriggen. I märsen där det var gott om rum rullade vi så in oss i våra lusevaar. Skönt med bris å inga moskiter. Låg och såg in över land, strandpromenadens gaslyktor tindrade och uppefter höjderna tändes illuminationen. – Vad ä de nu som pilten vojar sig över, sa Mick. Ge dig du till tåls, Rio skall gamla Nick visa dig med eller utan landpermis. — Så somnade han. Långe låg jag där och bara såg och såg, för Linus hade inte sett någon större stad än Strömsta å "Kreshansand" på den tiden. Nej nu får det vara nog för den här gången! - Linus skulle just till att stoppa in en stor buss, men hejdade sig. Nå piltar, kan jer no sjonga hen Glory main down? Svaret kom i korus.

Linus på backen han ä vår pilota.

Å-hå. Glory main down.

Vi ä hans gatar, de andra må knota.

Ty han med oss alla, come Glory main down.

¹⁶ Lusevad eller luseva = en filt eller ett kojtäcke.

TREDJE KAPITLET.

Skeppet Richelieu låg utanför Teesflodens mynning med lotsflagg i topp. Vi hade sällskap med en del andra segelfartyg och stora lastångare, alla på väg in till hamnstäderna Stockton, Middlesbrough och Hartlepool. Vi låg på kryss för bara märsseglen å hon blåste friskt. Steamtrawlare och skotska fiskekuttrar med brunbarkade råsegel stucko ut till havs, en torpedjagare på provtur med rök och eld ur alla skorstenarna kastade sig in i flottiljen. Vita kaskader om bogen, hon gjorde en bred väg med ett kölvatten som skummande ormade sig fram på ett mörkgrönt hav. Fiskekuttarna stegrade sig, vattnet rann ur ankarklysen, deras mönjeröda undervattensskrov höjde sig på vågkammarna, sen stack dom nosen djupt i en vågdal, så man bara kunde se masttopparna. Nere i lä en liten blåmålad hjulångare. Hennes skovlar piskade vattnet för att strax därefter på toppen av en vågkam se ut som en gammal posttrilla. Linus ropade ned genom skylightet, kapten Knutson kom upp på däck. Anton Sotnäsa, som gått armgång på preventlinan, sträckt mellan möllan och förriggen över den hala däckslasten, blev hängande halvvägs som en sprattelgubbe. Säkert visste han nu inte om han var på väg till hyttan eller kabyssen i pur beundran av allt det granna på "sjöen". Hjulbåtens siren vrålade. Anton släppte taget å åkte asselkana resten av vägen ned i det mörka kabyss-

hållet. Här illhojade han så det hördes ända bort där jag stod stod till rors. Fria vakten kom upptumlande.

Kapten Hans Knutson spankulerade på halvdäcket med händerna i fickorna och försökte att se likgiltigt ut. På tåg-båtens hjulhus stod en man och granskade oss genom sin kikare, tog så upp en ropare å vrålade ut priset för bogseringen in till Hartlepool. Det blev många om och men innan skepparn fått ned den först angivna summan till ungefär hälften. Anton tyckte visst att underhandlingen gått väl långsamt, för plötsligt rusade han upp på däckslasten å hötte åt bogserbåten med en försvarlig stekpanna. Just då ven kastlinan genom luften, i dess ände var en sandpåse fästad. Den träffade Anton mitt i fångtet. Medan han låg där och sprattlade gav skepparn order om att bogserkabeln skulle göras klar. Seglen gigades, kabeln stacks ut å så fort den blivit fastgjord runt ankarspelet bar det i väg med oss in mot land. — Vi halades in till en av dockorna och var snart ett med den långa raden av segelfartyg och lastångare. Tullen kom ombord. Ett vidlyftigt papper med många kolumner att fyllas i av varje man, gick laget runt. Där skulle skrivas upp, hur mycket tobak, cigaretter och allt sånt där som vi var ägare av. Nå de va ju snart undanstökat, ty på den varan hade det rått stor brist de sista dagarna i sjön. Jag höll som bäst på att avsyna ett finare lager av snäckskrin, fotografiramar och vykort, som en påpasslig grosshandlare brett ut på skansbordet, då Anton blev ropad in i hyttan. Efter en liten stund hördes ett fasligt kackalorum. En av tullgubbarna föste i land grosshandlaren och akter ut på halvdäcket hördes skepparn läsa lagen för kocken. Därpå be-

ordrades vi att kasta loss alla seglen, tullgubbarna snokade ikring värre. De va inte utan att vi började undra vad som var fatt. Då kom Linus med Anton i släptåg. — Kan man nu tänka sig en sån sakramenskade vettveling. Han har gått å ritat in en massa dumheter i sin tulldeklaration. Titta här ska ni få se! — Enligt det tryckta formulärets av Anton pryddigt ifyllda kolumner, så skulle han vara ägare till femtio pund tobak, femhundra cigarretter, likör, champagne å parfym i långa banor. Vi måste nära nog vända upp och ner på hela däckslasten. Under tiden höll Linus korsförhör i kabysen. Anton bara snyftade, han kunde inte förstå att han fått oss i ett fasligt klammeri. Men varför i herrans namn har du då ritat in allt det där på papperet? — Je ville no int sie att je va så fattiger att je bara hade två bitte flätor tobag under mi huveputa. Je trodd no int de va så farli nöje. Så var den saken avklarad, men nog höll tullen ett öga på oss så länge vi låg i Hartlepool.

Efter att ha lossat vår last av props, vilket nära nog tog en hel vecka i anspråk, halades Richelieu in till en annan docka för intagande av kollast. Kolsprutor kallades de väldiga järnställningar från vars topp hela rader av järnvägs-vagnar komma och gå till och från kolgruvorna. Genom hydrauliska anordningar firades kolvagnarna ned över vår storlucka. Hela trettio ton i taget skopades in i Richelieus skrov. På mindre än ett par timmar var hela lasten ombordtagen och stuvad. Med morgondagens första hög vatten skulle det bära av igen. — Anton hade av pur sparsamhet inte satt foten i land på hela tiden. Men nu, sista kvällen tingade han på att få följa med mig upp till staden.

Han kom som han stod och gick efter slutat dagsverke, men di hrast vrt thlamod. Om Anton aldrig i sitt liv kommer att passera "lina" & få sig en ordentlig kölhalning av vaste Neptun, nog skall han minnas den tagningen vi gav honom innan han fick beträda Englands jord. I vad han hylte, för vi började med blötbaljan full av luvatten efter sista stockfiskbadet. Linus kom ut på däck för att höra efter om vi stuckit grisen å fick till svar at det bara var kocken som gjordes klar för landgång. — Skicka in en till mig för avsyning. — Då lugna sig Anton något och böjde sig för det oundvikliga. Han sken till slut av halvt intorkat såplödder och sedan han fått låna ett par skor och en något så när passabel lua, lät Linus honom få gå i land. — Anton hade en verkligt god egen-skap, han var inte långsint och väl utanför dockporten var allt glömt för alla de "nymodige" och underbara tingen. Hartlepool var nu i mitt tycke inte mycket att se på, allting grått i grått med massor av trånga gator och tråkiga guvernementspalats. Anton traskade till en början med i stum och innerlig beundran, men att få honom in på en Music Hall eller att ta en drink i någon av "shappen" det ville han inte vara med om. — Je har bare syv shillings å mor min har sagt. — Där hejdade han sig alltid. Det där med mor var fullständigt avväpnande, å så hoppa vi upp i en spårvagn för att det åtminstone skulle bli något av. Vi satt uppe på taket och Anton njöt. Då konduktören skulle ha sin penny blev Antons ansikte en så rörande mask av genuint oförstånd att jag betalade. Det gick likadant sedan med icecreamen och cigaretterna. - Det här började bli förhaskat enformigt, men att smita gick inte, Anton höll

god utkik och sög sig fast. Till slut brast mitt tålamod. — Hör du Anton, vad tusan skall du då göra med dina syv shillings, du kan väl inte komma ombord igen med "yellow legs"¹⁷, begriper du då inte att det är du som måste bestå inkamningen å betala fotningen då du för första gången befinner dig i främmande land? Je har bara syv shillings å mor har sagt att je skulle köpa henne en sort schalet. No har je hela tia spanet å glanet men int har je sett nån bu me "sorte" schaletter. - De var alltså den glaningen som jag uppfattat, som ett allt uppslukande in-tresse. Det blev naturligtvis ingen annan råd än att vandra ned mo dockorna igen. Där i "krejarshappen" som kursade med scandinavian sailors visste jag fanns just vad Anton efterträdde. Till slut kom vi så in i en bod, Anton synade hela lagret innan han blev fast för en schalet med röda rosor i kanten. Han tog schaletten med stadiga nypor, räckte ut tungan mitt framför den fina bodfröken som rod-nade djupt och innerligt, och med detta förargelseväckande instrument avprovades kvaliteten. Just rätta sättet "för det hade mor sagt". Schaletten kostade åtta shillings å så började prutningen. Anton bjöd fem på så sätt att han höll upp en av sina sjöskråmiga labbar. Men han nöjde sig inte bara med teckenspråk. Kosterdialekten flödade. Kommer-sen runt disken avstannade, alla lyssnade undrande, "where that Johnny hailed from"? Anton var nu uppe i sex shil-lings och bodfröken nere i sju. De halade och drog i var sin flik av duken. För att få ett slut på dragkampen lade jag själv till vad som fattades utan att Anton fick nys om min manöver. Han var överlycklig, för se att pruta det hade

¹⁷ Yellow legs, gula ben, ungefär detsamma som gröngöling.

också ingått i mors instruktioner. Då vi så kom ut på gatan visade mig Anton sin enda shilling som han åter försiktigt knep näven om.— No ska je bju på en drink! — Vi gick in på "The Pig & Whistle" där Anton mot "två skonare"¹⁸, mild and bitter mixed, blev av med sina "yellow legs". Gamla Richelieu rullade sakta för Nordsjöns dyningar, möllan akter ut gick stadig veck, för se Richelieu med kol. last läckte sina sex tum i timmen. Vakt och frivakt satt framme på fördäcket och spann faxis och sjömansgarn. Linus höll på att lappa stormklyvaren. Nu var det ett fint tillfälle att få Linus att fortsätta sin berättelse och vi pojkar började som vanligt att egga och truga. För se om Linus också gärna slog en skröna så var han också lika mån om att bli ombedd. - Nå mina piltar sa Linus, hur mycket garn har ni spunnit? Om det ä fyrtiofem famnar så låt gå för en pratstund? Vi mätte och fuskade, men det blev inte mer än trettiofem på sista hanken. Spinnstolen fick gå ett tag till innan Linus blev nöjd. Han satte sig så grensle över segelmakarbänken, spottade en kraftig tobakstråle som med beundransvärd träffsäkerhet försvann genom lä spygatt, tände pipan å så var han klar

Tredje äventyret. "La Boca inferno." Linus rundar Kap Horn.

Min beskyddande ande Mick hade som ni minns lovat att trots förbudet att gå i land visa mig lite av märk. värdigheterna i Rio de Janeiro. Det var ett par kvällar efter ankomsten och jag hade flytt upp i märsen för att

¹⁸ En skonare = ett mindre glas.

slippa de myckna moskiterna. Där låg jag en stund och drömde om Rios härligheter. Då kom Mick klättrandes upp. Han viska i mitt öra: kom nu med för båten väntar. Under bogsprötet låg en bumbåt som ägdes av en gammal negerkärning, kände nog igen henne, för det var hon som brukade ligga långsides lastad med höns och grönsaker. Även nu var båten full av fågelburar under vilka gumman stuvade in oss. Jag glömmer aldrig hur fåglarna pickade mig i huvudet medan kärningen rodde in mot land. Vid kajen dröjde det en god stund innan kusten var klar för vakthållande gendarmer. Hönsen pickade mig i huvudet så jag var när vid att hyla. Nå äntligen lyftes det på buren. Hoppa och spring, väste kärningen. — Mick och jag tog sats, sen sprang vi för brinnande livet uppför en smal gränd och stannade inte förrän andan var slut och hjärtat i halsgropen. Framför oss hade vi ett stort torg där en massa människor trängdes runt salustånden, som belystes av flammande bloss. Sedan gick vi in på en gata som hette Rua, Rua, jaha "Rua de Uvidor" va de den hette. Jättelika palmträd kantade gatan där en ständig "cavalcado" ekipager for fram och tillbaka. Husen voro antingen villor med trädgårdar eller stora affärspalats. Aldrig hade väl jag trott att så mycket fint fanns i denna världen, och Mick fick ideligen hala mig från butiksfönstren. Ett minns jag särskilt, det var någon sorts blomsterhandel. Å såna blommor sedan, de gnistrade som rubiner och diamenter, bladen som ädlaste smaragd. Inte växte sånt på trän inte? Mick förklarade också att blommorna voro förfärdigade av kolibrifågeln fjädrar och små skimrande skalbaggar. Ja de va bara ett av de många underbara tingen. Så skulle

vi åka spårvagn, som här di kallade "bonds". Det var små vagnar dragna av mulåsnor. Först då kom jag att tänka på att vi ju inte hade några pengar, men Mick halade upp tre stora silvermynt som han kallade spanska trade dollars och mente på att nog skulle vi klara oss. Vid en tvärgata steg vi så av spårvagnen. Gatan var full med små hotell s. k. "shake downs" för sjömän och folk som kom från landet. Här fanns också en hemlig slavmarknad på den tiden och många andra märkvärdiga ställen. La Boca Inferno kallades stadsdelen, känd av sjömän över hela världen, å de va de Mick nu ville visa mig. Jag kan ju tala om för er att La Boca Inferno nog finns kvar ännu, å inte ä de mycket bättre ställt med de hålet. Slavmarknaden finns kvar, de a bara anna kulör på boskapen, slavmarknaden ä inte längre hemlig, å så har det blett så stort å schangtilt. Jo jo, de a massan som gör de och människovärdet har sjunkit i pris, vrakpris ser I piltar, vrakpris.

Så gick vi in på en gård där en väldig negress i vit klänning och turban tog emot oss. Sen kom vi in i ett stort rum som var så fullt med rök att man knappast kunde se den enda paraffinlampan som hängde i taket och kastade sitt gula sken över ett bord mitt i rummet. Kring väggarna på bänkar och vid bordet satt det sjömän av alla nationers kulörer. Man spelade kort och skakade dice, d. v. s. man slog tärning ur horn- och läderbägare. Nå, så fort männen vid bordet fatt se mig lyfte de mig upp under lampan. En man som hade en röd duk om huvudet, smärtingsbyxor och för resten ingenting slog i bordet med en stor slev. Nu skulle jag auktioneras bort, så mycket började jag begripa. Blev rädd och ropade på Mick som jag trodde var för.

svunnen. Hundafemton, hundrating pesos, hundrairettio peses bjudet, hundratrettio pesos! Aldrig i mitt liv hade jag varit så rädd. Men nu skulle ni sett på Mick, han kom farandes och röt som ett vilt djur, Hans gråa hhr stod rätt till väilers, han var fruktansvärd att skåda med dragen kniv. Ve den som vågade all ligga hand på mig. Aldrig förr hade jag vetat om att Mick var så bevlipnad, men se han hade alltid hall sin kära poco eller finska frälsarn som han kallade den, under byxlinningen. Ombord i engelska fartyg på den tiden fick en sjöman inte ha längre knivar än tre tum å då skulle lindå udden vara avbruten. Mick höll tal å det blev tynt, man lyfte ned mig från bordet. Tärningarna rullade, kortspelet fortsatte.

Jag bad Mick att vi skulle ge oss i väg med detsamma. Han viskade, bara för en natt, pilten min, bara för en natt. Efter en stund kom det två kineser bärande på en stor soppkittel. Bordet sopades rent från skröp och tobakssådor, ur kitteln slevades det upp en sorts tunn köttsoppa, som var gul då den delvis var kokt på pumpa. Men nu stod ögonen på skaft på mig, för maken hade jag väl då aldrig sett, eller ens tänkt mig. I bordet som var byggt av grova plankor fanns det urgröpningar, en för varje sittplats och under bordet hängde fastkedjade mindre träslevar. Knivar fick man hålla sig själv med och var och en högg in på kötthögen som stjälpes upp mitt bland församlingen. Måltiden kostade tio centavos per urgröpning och måste betalas i förskott. Var det någon som inte kunde betala sedan soppan blivit upphålld, ja se då var kineskokken där och slevade in alltsammans.

Efter denna märkliga skaffning skulle vi gå till kojs. Den stora negressen med den vita turbanen ledde oss över en gård i vars mitt det brann en eld för att hålla moskiterna på avstånd. Runt denna gård på verandor var sov mattor upphängda. Här låg jag länge vaken och såg ner på gården där Mick satt och språkade med vår värdinna. De hade visst mycket att säga varandra för hon gestikulerade värre och Mick var ovanligt pratsam. Till slut måste jag visst ha somnat in. Vaknade vid sorl av röster och av att någon grät högljutt. Mick sov så gott i sin hängmatta, men de kunde inte katten ligga där ensam och höra alla snyftningarna. Väckte Mick, han lyssnade några ögonblick så bad han mig sova igen. Hans likgiltighet var för mig lite obegriplig, men jag gav mig inte, det här måste undersökas. — Nå om du nödvändigt vill så. — Sorlet tycktes komma från en granngård. Vi kröp i mörkret längs verandan under de många kojerna. Klättrade sedan över en mur och då vi kommit upp på dess krön sågs ett märkligt skådespel. Hela gården var upplyst av parrafinlampor som hängde i långa rader. I ett hörn på bänkar sutto en del negrer och i ett annat hörn negresser av vilka en del hade sina barn med sig, det var också de som grät så högljutt. Mittpå gården en upphöjning. Här vid ett bord satt en skrivare och bredvid honom stod en man i lång svart rock och med stor bredskyggig hatt på huvudet. Han förevisade en neger och prisade hans starka armar samt talte om att han var en överdängare i att plöja och kapa majsstänglar. Allt det där översatte Mick från portugisiska språket som han hade god kläm på. Runt ställningen gingo köparna och

ropade ut sina bud. Så slog skrivaren klubban i bordet och en ny neger blev upphalad, så gick det undan för undan. Ni förstår, piltar, att detta var en slavmarknad, & Mick förklarade att européer voro förbjudna att anvinda slavar, men att brasilianarna ännu höllo dylika på sina plantager. Auktionerna gick av stapeln nattetid, då folk skämdes för att visa sig i La Boca Inferno på ljusa dagen. Jag kunde nu inte låta bli att fråga Mick, varför han tagit mig med till ett dylikt ställe, å hur det egentligen hängde ihop med köpsläendet om min person tidigare på kvällen. Med den frågan hade jag kommit in på ett kapitel i Micks eget liv som han inte var vidare pigg på att jag skulle få för mycket reda på. Förstod i alla fall att Mick förr i tiden nog själv varit anställd i slavtraden. Den gamla negressen i vita turbanen var en gammal bekantskap, henne kallade han La Greja vilket betyder kråkan på spanska. Nå La Greja skulle enligt Micks version vara den egentliga ägaren till hela La Boca Inferna, och alla de besynnerliga figureerna jag först sett var hennes internationella livvakt. Mick gjorde heller ingen hemlighet av att det på den tiden ofta hände att unga sjömanspojkar rövades från fartygen samt såldes till rika brasilianska halvkastfamiljer som sedan adopterade pojkarna. Å många av dem fick det väldigt bra, må ni tro. Mick hade hört talas om mången rövad kajutpojke, som nu var ägare till fina castillos å hade stora kaffeplantager uppe i bergen. Så fort auktionen var undanstökad släcktes nästan alla lamporna. Negrerna samlade sig i en enda stor ring, lade armarna om varandras axlar, sång och dans tog vid. Det

var många och märkvärdiga sånger, man hade inga instrument utan ackompanjerade sig med handklappningar och fötternas hasande mot jordgolvet. En av de sånger man dansade efter den kvällen är en urgammal sjömansvisa, en "shanty", som man använder vid ankarlättningar. Engelsmän kallar den "Bombay Jack". Svenska sjömän använder samma melodi till en visa som handlar om briggen Mathilda å den låter så här.

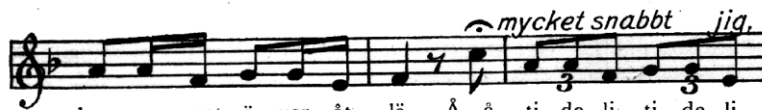
Step.

Vi ha las - tat med fil - ler å ben, som ska skep - pas till A -

ten, men se sku - ta ä läck, å me se - gel av säck gör ho.

kno - pen mest ö - ver åt lä. Å - å, ti - de - li, ti - de - li,

tam - tam, å ti - de li, ti - de - li, tam - tam, å ti - de - li tam, å

ti - de - li tam, å ti - de - li, ti de - li tam - tam.

Vi ha lastat med filler å ben,
som skall skeppas till Atén
men se skuta ä läck å me segel av säck
gör ho knopen mest över åt lä.

Refräng i korus:

(Under det refrängen sjunges stampas takten, försångaren slår då en gigg eller dansar nigger, numera kallad shimmy.)

Ååå. Tideli tideli tam tam.

Ååå. Tideli tideli tam tam.

Å, tideli tam. Å, tideli tam.

Ååå. Tideli tideli tam tam.

Vi ha rundat Good Hope å Kap Horn,
stävät ut från Lübecks "Blå torn",
men se skepparn har brått å besättningen flott,
på labrajö¹⁹, sluring å sill.

Vi sjömän av alla nationer,
vi ha våra egna fasoner,
där en landkrabba slätt, vi klara oss lätt,
här gillas inga kujoner.

Vi ha pumpat i nätter å dagar,
satt å revat när skepparn behagar,
men se briggen Matilda, gick i land på S:t Kilda
å där står hon å går hon i kvav.

Sedan Mick å jag listat oss tillbaka till våra kojor blev det inte mycke sömn av den natten. Så fort det dagades smet vi i väg. Gick ner till hamnen för att få en titt på de stora salutorgen. Fiskmarknaden intresserade mig mest. Det var så många fiskar som jag aldrig sett förut. Jättestora rockor, hajar av alla de slag, bläckfiskar med långa armar å ögon så stora som klysen på en jakt. Bläckfiskarna kapades och såldes bitvis som vanliga korvar. Sköldpaddor, små å stora, ansågs som en särskild läckerhet. Från fiskar. torget kom man sedan till blomster- och fågelmarknaden.

¹⁹ Norskt uttryck för sluring.

Det var som paradiset självt och lukta så gott som i karamellbod. Bakom hela berg av blommor satt negresser å slängde käft med varandra, precis som om handeln skötte sig själv. Tala sen om ljuv fåglalåt, nog hördes den, fast inte var det trastens ljuva kväde. Men vackra å besynnerligt kolorerade va "di bitte dyren". Från papegojor och pepparätare med näbbar så stora som träskor till de små nättaste kolibrir med fjädrar som gnistrande juveler. Somma va inte större än min tumnagel. Sedan åkte vi bonds till utkanten av staden, gick därefter på branta stigar upp mot de s. k. Corcovadobergen. Här fanns det gott om villor, bondgårdar och negerhyddor. Frukt av alla de slag växte utefter vägkanten. Nu gick vi inte mer ned till staden utan bodde i en övergiven tobakslada. Det enda vi köpte för vårt uppehälle var vin och bröd, ty sånt måste man ha om inte Yellow Jack skulle ta en. Varje morgon gick Mick ut på ett klippsprång med utsikt över hamnen, han höll nämligen utkik på när vårt fartyg skulle hissa avgångssignal. En morgon frågade jag Mick hur länge vi skulle våga stanna i land å ha de så här trevligt. Han berättade då, att vad vi nu företagit oss kallades för "To shy the Port" (sky hamnen) ett vanligt bruk bland sjömän på den tiden för att undgå den så fruktade Yellow Jack. Skepparna på fartygen brydde sig inte så mycket om ifall folket tog sig bondpermis. Negrer från land skötte ju om lossningen och lastningen. Det blev också en ren förtjänst för fartyget, då sjömannens hyror indrogs för den tid de var borta. Dessutom fick de plikta till rederiet. De ä alltid sjömannen som får betala, ser I piltar.

Just som våra tre dollars sjöng på sista versen fick Mick se att Flying Fox låg med avgångssignal, "Blue Peter" vajade från förtoppen. Ni känner väl Blue Peter, den blå flaggen med en vit fyrkant i mitten. Att hissa den som avgångssignal blev ett bruk som först uppkom i Rio; det betydde att fartyget var segelklart, hade fått "Clean Bill of Health", d.v.s. var fritt från feber, samt var en signal till sjömännen uppe i bergen att de skulle pallra sig ombord. I motsatt fall hissades "Yellow Jack" den gula flaggan ni vet. — Vi lämnade så vår härliga tillflyktsort och vandrade ned till hamnen. Här ställde vi upp oss bland en del andra sjömän som också varit i land och sett på Rio. I en stor barkass, rodd av tio par åror, fördes vi så under polisbefäl ut till våra fartyg. Polisen fick fem pesos per man, å så va de inte vidare tal om den saken, utom i motboken förstås.

Nästan hela vår last av trävirke, järnvaror och krut i små kaggar var nu utlossad. Resten skulle följa med till Valparaiso i Chile, som skulle bli vår nästa hamn. Nu va de så, ser I piltar, att den gången då vi kom ombord med polisbåten så hade man liksom råkat blanda bort korten. Ett av fartygen hade plockat till sig de bästa mannarna å när barkassen kom till "Flying Fox" var det bara gamla Miek, jag själv, en nigger, en malaj och två marinsoldater, som tidigare rymt från en engelsk örlogsman, kvar att välja på. Men det fick klara sig. O, I pilta, I vet inte hur allt klarade sig på den tiden, man var inte så nöje si. Vi varpade oss så ut i yttre hamnen där fartyget blev liggandes i väntan på vind. De bägge marinsoldaterna som

gömt sig i mellandäck bad och "prekade", för se om vi inte fick vind snart, kunde det för dem betyda ett rep om nacken ifall en örlogsman prejat oss. Det blev också vind av, vi lättade ankar strax efter midnatt, satte alla klutar i topp och länsade söder över. Ständigt höll sig vinden på nord eller ostkanten & de va fina dagar. Men sen kom tjockan och det blev kallare för var dag som gick. Kapduvor och stormsvalor kretsade i vårt kölvatten, alba trosser hängde efter oss uppe i lovart. Segelmakar Thompson hjälpte mig att göra en rock av segelduk som stoppades med drev, fast nog frös man om fötterna då man stod till rors. Vi länsade nu för små segel, sjön gick hög som hus och då man stod längst akter ut och styrde, hissades man så där en fyrtio à femtio fot upp i höjden och ned i vågdalen minst tio gånger varje minut. Två man till rors. Kapten Williamson hade låtit rigga upp en canvas-skärm akter om rorsmännen, så att de inte skulle se de ohyggliga brotten akter över.²⁰ "Flying Fox" gjorde sina styva sexton knop. — Hade hunnit ned till omkring femtio-fem grader syd, då vi kunde se Tierra del Fuegos högfjäll, och vid femtiosju grader syd drejades bi och fartyget lades på kryss. Nu blev det andra doningar av. Flying Fox steg. rade sig som en arg hingst. — För bottenrevade märsegel, stormstagesegel och bottenrevad fock låg vi där halvkant-rade, medan sjön vräkte över oss. Snö å slask med is i rigg och segel. Till slut måste vi bärga focken. Gud vet hur många gånger vi gjorde det försöket, blodet flöt om naglarna, vi slet och drog i ett solitt issjok. Stelfrusna måste vi gå i däck om vi inte skulle blåsa bort från rån

²⁰ En sidan anordning kallas för att sätta skyglappar på rorsman.

som frusna sparvar. Sista försöket tog vi koffernaglar med oss för att få bukt med ison, Bang, bang! slog vi på seglet, mer blev det inte heller, för med knallen av en kanon flög focken ur liken si fillerna rök om'et. A herre du milde va vi frös, malajen tycktes märkligt nog klara sig bäst. Han hade fått snurren, trodde vi först, men han hade fått något som det folket kan ligge sig till med efter behag tycks det, ett sorts stoiskt lugn som ingenting bet på. Han bara glodde ilsket och ve oss om det brast i trumelunten hans, för han sov sällan, bara låg och glodde. På skansdurken flöt allt i vatten, men när man törnade in va man så dödstrött att inte ens det envetna skvalpet kunde hålla en vaken. Inga sjöstövlar hade jag och mina fötter va så svullna och söndertrasade att jag knappast kunde räkna tårna. Vi var tre man framme på backen för att slå under en ny förstäng, som också den blåst ur liken. Kapten Williamsson hade lovat att falla av å styrman skulle hålla speciell utkik. Det gick all right till att börja med, nära nog alla litsorna najade, då ett brott som inte styrman i tid varnat oss för, tog en av marinsoldaterna med sig. Man över bord! En livboj och Gud vare hans själ nådig! Vad mer kunde göras i detta Herrans oväder. Vi såg honom för ett ögonblick på toppen av en hög sjö uppe i lovart det var allt. — I sex veckor låg vi på detta sätt och kryssade, "halsande runt"²¹ för varje slag.

I må tro, piltar, att då vi äntligen fick vinden på en slör det kändes som att komma i paradiset. Vi styrde nordvärt igen, nu i Stilla oceanen längs Sydamerikas västkust.

1

²¹ Halsas runt = kovända eller vända undan vinden.

Akter på Richelieus halvdäck slog rorsmannen åtta glas, klockan fyra på eftermiddagsvakten. Linus knackade askan ur pipan. Ja, ser I piltar, no vet jere håsen de gick te då Linus dubblera Kap Horn för första gången. Anton Sotnäsa! Gi me no två bitte väl bakta skånruddar (skeppskorpor) te kaffe. Mölla ho, ho lindar så pent, je ska allt pejla skibet, I tornar in I piltar.

FJÄRDE KAPITLET.

Hanstholmens fyr på Danmarks västkust, som hela natten kastat sina ljusknippens svärds klingor ut över havet, släcktes av morgonrodnaden. Vinden var på sydväst, en fin frökenbris som knappast förmådde "Nisse", vimpeln på mesantoppen, att peka ut varifrån luftdraget kom. I den stilla luften kunde jag tydligt höra bogvattnets porlande, lap, lap, och akter runt rodrets sävliga kölvattensvirvlar snurrade sjökärlar, maneter som drogos med av Richelieus snigelfart. Det breda Skagerack låg framför mig, solen gick upp, lyste på blått vatten och riggen, där långa festoner av spindeltrådar dallrade, behängda med gnistrande dagg.

Linus hade tagit sig en förstulen tupplur bakom förliga kappen. Gardinerna till det akta hyttfönstret drogs undan. Kapten Knutson tände sin snugga, tittade upp i taket där skvallerkompassen hängde. Fick själv brått att se efter om vi låg på rätt kurs. — Jo då, det var nog så bra, kompassskålens svarta styrestreck flöt ihop med N.t.0./20. Kapten Knutson drog i klocksträngen som hängde över kojén, en liten koskälla pinglade i förkant på hyttan. Linus skvatt upp. — Anton Sotnäsa! Ä "skippers" kaffe klart än? Till svar kom ett slammer av spisringar å ett ängsligt. — Je

kommer äuga krök bi litt, bi litt! - Strax därefter lafsade Anton akter över med en vitemaljerad kaffepanna, på ett fat låg det tre uppblötta och ombakade "skånruggar". Just då Anton smet ned genom akterkappen stack han till mig en av skeppsskorporna som ångande het försvann i kavaj. fickan för att vid passande tillfälle inmundigas. Skepparns silverrova, som hängde i det inbyggda nakterhuset, visade på fyra glas, klockan sex på morgonvakten. "Baböling. arna", babordsvakten, törnade till och bemannade handpumpen midskepps, ty brisen räckte inte till att få möllan alt gå. Det tog både vakt och frivakt att dreja om de tunga balanshjulen. Nu började dom sjunga där nere på stordäcket medan pumpen gnisslade och vattnet forsade ur spygatten.

Som en, gånglåt.

Vi styr · te ut ro · ve · ret, å en föj · lig vind vi fick. Det

dröj · de in · te lång · e förr · än bram · sej · la gick. Det

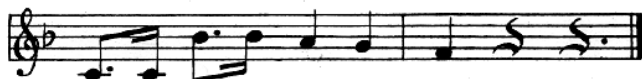
· kna · ka å det bra · ka. å det blev ett fas · ligt spark ut · i

det · ta gam · la plun · der · verk verk, verk. Å det

kna·ka å det bra·ka, å det blev ett fas·ligt spark ut · i

det · ta gam·la plun·der · · verk.

Vi styrte ut roveret,
å en föjlig vind vi fick
de dröjde inte länge
förrän bramseglen gick.
Det braka å de knaka,
å de blev ett fasligt spark,
uti detta gamla
plunder verk verk verk.

Vindpumpen akter ut,
den ä som den kan,
ja, den vill inte gå,
ja, den giver inte vann,
ja, för att den ska gå,
må det blåsa en orkan,
å då länsar hon
på atten tommar vann vann vann.

Anton kom och satte sig bakom mig på hackbrättet för att knipa undan länspumpningen. Snart tar dom väl henna visa om sill, brö å fläsk? Je ved no att sista sillrompa gick åt i går å fläsket å slut, de finns bara två ransoner salt kött i tina under halvdäcket. Stockfisk å brösuppe, de ä va de blir de tills vi kommer till Helsingör. — Bredvid Anton på hackbrättet stack det upp en träpinne från vars övre ända en makrilldörj släpade i kölvattnet. Den hade hängt där i ett par dagar, men som det var något Knipa, att hålla sig undan från arbete.

tidig på året för dylikt fiske, hade det inte blivit något napp av. Anton spotta föraktfullt på skvallerpinnen. — Tvi vale för den fisketuren! Just i samma veva började skvallerpinnen vippa som om den plötsligt fått liv i sig. Anton halade in dörjen i vars ena känsa (tafs) dinglede en lång och smal fisk. Trynet var som en pinne annars var inte fisken olik en gädda. — Si man på, "horngäla" ä i farta, då ska int heller "magrilla" va långt borta! Anton skar så ett par silverskimrande flikar av horngäddans buk-skinns och fäste dem på dörjets bägge krokarna, samt hivade så ut linan igen. Knappt hade den löpt ut förrän pinnen på hackbrättet åter vippade och nu värre än första gången. Anton halade in medan linan skar i väg. No har je tvihaka! Je har tvihaka! — Två granna makrillar slängde han så upp på hyttaket. Knutson kom uppspringande, varskodd av Antons rop och makrillarnas trumvirvlar. Vinden hade något friskat i och styrman stoppat pumpningen. Skepparn gav order om att giga bramseglen och gårda hem storseglet. Mannarna nere på stordäcket undrade vad som stod på, vi hade ju god vind. Nå mina piltar, har I bly i rava eller va står ni å lurer på? Konstapel! Linus, magrilla ä i farta, se till å få minskat segel i en handvändning. Bramsegelsfallen rattlade och strax därefter var också storseglet uppgårdat. Under tiden hade skepparna släpat upp en hel hög med dörjedon. Fisklinor som var uppwindade på mindre fyrkantiga träramar. Till varje lina fanns det sänken på ett par kilos vikt i form av en båt och akter i den blybåten satt en pinne och tvenne krokarna med tafs. Linus tog nu ledningen, vi riggade ut långa stänger från mesanriggen med två dörjen till varje stång och ett

halvt dussin linor över hackbrättet. Snålt bidevind låg vi för babords halsar, fick en granning då och då men någon vidare fart på fisket blev det inte. Dagsskaffningen och lite till var i alla fall räddad. Anton stekte, fräste och halstrade: gick så akter över med fisken som brännande het togs med bara nyporna av hela det fiskande gänget. Den här hemtrevliga situationen slog kolossalt an på mig. Gee, om det alltid var så här skojigt att fara till sjöss med solskensväder. Man fick en behaglig känsla av att man var till sammans med fint folk, riktiga sjömän, där skeppar var som en far för sina gästar. Det var vad jag i min begeistring så smått försökte att delge mina kamrater, de två från Onsala å så Fjällbacka. Men jag var dum som sa något, när man som jag, inte hörde hemma i "viga". —Tvi token snål fant, dörja makrill å hålla fria vakten på däck, Bly. rava han ä känd för det här, å nu blir det "magrill" bå morron, middag å kväll, han spar nu in på det goa fläsket, si. Fjällbacka spotta föraktligt på sina skvallerpinnar som inte på en lång stund visat något liv, å lika glad var han för det. — Man lär sig ju så småningom, men det var mycket som jag kom underfund med att man skall hålla tyst med när man som sagt, "inte hörde hemma i viga". Kapten Knutson stod själv till rors, brillorna hans satt uppe i pannan, snuggan brann inte, men den gungade i hans skäggiga käft medan långbussen idisslades. Blåa djupvattensögon plirade vaksamt på dörjedona och den som råkade att tappa någon makrill, genomborrade han med medömkans föraktfulla blickar. I alla fall kändes det så för mig, för det var naturligtvis jag som mest råkade ut för den malören. Tyckte förstås att fångsten kunde anses

för rätt givande, men skepparn och Linus var inte alls belåtna. — Ska vi try? sa Linus? - Knutson nickade. Så fick vi order att hala in dörjerna. Linus kom upp med en packe tidningar som han rev i tusen bitar och kastade över bord. Så gick vi över stag, dörjerna slängdes ut igen, skutan fick falla av styrande ned mot de flytande papperslap parna. — Enligt sjöskrönorna lär ett makrillstim kunna ta kål på en simmande människa och efter vad jag nu fick se tror jag vad som helst om makrillen. Det skvatt lite var stans, plop, plop, lät det och papperslapparna försvunno i snabb takt. Nu blev det inget annat göra än att "stadig veck" hala och dra i dörjerna. Linus lärde mig att inte ens häkta av fiskarna utan med en behändig knyck på dörjetampen få dem att dansa in över däck. Medan vi höll på som bäst kom ett engelskt skepp länsande förbi oss med god fart. Dess besättning hade ställt upp sig på fördäcket. De sågo säkert på oss med avundsamma blickar, för vi fick ett ljungande och svenskt trefaldigt hurra, som besvarades. Säkert var det nästan bara skandinaver ombord i den skutan. Hela förmiddagen höll vi på tills vi gick och vadade i bara makrill över hela halvdäcket. Vinden friskade i, det brassades fullt och det var bara farten som till slut gjorde vidare fångst omöjlig. Kapten Knutson trillade fram alla tomtunnor som fanns. Anton kokte saltlake, provade och mätte med sin improviserade salinometer, potatisen och fyrtumsspiken, å lika viktig var den proceduren. Vi rensade fisk så det stänkte på brädgångarna, vakt och frivakt i full sving. Medan skepparn och Anton packade och lade varvtals i tunnor tog Linus upp fortsättningen på sin berättelse för att egga oss i arbetet

och hålla fria vakten på däck. — Nå piltar, var var det jag slutade sista gången? — Flying Fox hade rundat Hornet och var på väg till Valparaiso i Chile. Jaha, det stämmer, nånstans på den latituden befann vi oss. Linus som såg att skepparn var inom hörhåll, höjde rösten och det märktes på honom att han var i riktigt gott humör.

Fjärde äventyret. "Flying Fox lider skeppsbrott.

Uppefter Stilla havskusten fick vi umådeligt fint vär, å så droppa vi till slut våra ankaren på Valparaiso redd. Stilla oceanens mäktiga vågor sökte sig in i hamnen och medan fartyget låg där och rullade lossades resten av lasten. Sedan började intagandet av vår nya last som bestod av silver och kopparmalm, destinerad till Cardiff i England. Det var ett hårt arbete och långsamt gick det. I små båtar roddes eller seglades den ut till fartyget och så fort det blåste det allra ringaste var allt arbete avstannat. Dessa små båtar hade bara en två å tre ton malm vardera. Lasten var ju väldigt dyrbar men flera gånger hände det att sjön slog in och sänkte den rätt långsides av vårt fartyg. Flying Fox låg och rullade ständigt och det var ingen lätt sak att ta ombord lasten. Mellan stor- och förmasten riggades upp en så kallad vippstång, inte olik en sådan där stolpvinda som man kan få se vid brunnarna där hemma i Sverige. Med den vippstången knycktes malmkorgarna ur båtarna. I en hel månads tid hade arbetet fortgått med många avbrott och ändå var vi inte mer än halvlastade. Själva staden Valparaiso ligger i botten av en stor bukt, omgiven av höga berg av vilka ett kallas Klockberget och

vid klart väder kan man se Aconcaguas snötäckta tinnar. Här i Valparaiso hamn var det många fartyg av olika nationer, tyska, engelska, norska och en del amerikanska valfångare.

Ingen av besättningen fick gå i land och det var förbaskat enformigt, det enda vi kunde roa oss med var att fiska ifrån fartygsidan, ty det fanns gott om boniter och albacorer, hajar och en och annan svärdsfisk, fulingar som inte nån nytta var till, fast den långa sågtanden dom har i trynet alltid är god bytesvara i hamn. Någon gång hände det att vid fint väder ett gäng från land med pipor, banjon och sjungandes kvinns for från skepp till skepp och livade upp stämningen. Det visade sig sedan att dessa sångsällskap bara var "crimps", sådana där som locka sjöfolk att rymma, och som vår skeppare var rädd för de amerikanska jen stoppad.

valfångarna, som alltid behövde folk, blev också den gläd-
En natt tog hon i att blåsa alldeles fly förbaskat. Sjön började att gå hög och vid dagningen hade nästan alla fartyg gett sig ut till havs. Vår skeppare var av det envisa slaget och litade mer på sina ankaren. Det hölls skeppsråd, Mick var den enda som röstade på att vi skulle låta ankarna gå och ge oss i väg med detsamma. Att hiva in dem nu i den grova sjön var helt enkelt ogörligt. Att släppa ankarna, även om de hade bojar som utmärkte var de funnos för senare uppfiskning, det var inte kapten Williamson med på. Visserligen mojnade hon något ett par timmar efter soluppgången, men sedan tog hon i, det blåste full storm. Lönlöst att tänka gå till segels, vi låg för nära land och sjön stod in skyhögt. Nu var verkligen ankarna vårt

enda hopp. Fartygets grörsta trossat av kokosfibrer surrades fast vid ankarkättingarna och under hacken stramades de till med sexskurna taljor för att ge bättre svikt i kablerna. Flying Fox satte svårt i den höga sjön. Ibland begravdes hela bogsprötet och stora gröna brottsjöar vältrade in över däck. Taljor och stroppar sprungo ideligen, hela den dagen och följande natten arbetade vi med dem. För sökte också med att släppa ut olja för att dämpa sjön. men den drev ner i lä och gjorde föga nytta. Arbetade i ångest och vända med grundtaljorna i väntan på att det skulle dagas. Just som solen rann upp sprang styrbords ankarkätting med en väldig knall. Vi kunde se hur den andra kättingen som länge varit "stucken på tamp" stod som en fiolsträng och piskade vattnet för varje gång fartyget satte ned stäven. Intet var nu att göra. Alle man hade trängts samman midskepps utom några man, däribland Mick och jag, som surrat fast oss i storrigen. Vi var där för att vara klara att kasta loss undre märseglet. De två som nyss varit uppe i förrigen av samma skäl hade smitit ned i däck, vart visste väl ingen då just i den röran.— Ii, det var hemskt att sitta där uppe, man liksom såg för mycket av allt elände. Kunde se på Mick att han försökte att vissla eller sjunga för han grimaserade värre, sen kunde han på en lång stund inte få igen mun för se så hårt blåste hon. Jag börja att kasta loss surningen jag hade lindat runt livet, men Mick drog mig ner i lä av märsen å där satte han sig på mig för säkerhets skull. Han väste i mitt öra —Vad än händer, så överge mig inte och märk väl, gå ej från "borde" förrän jag ger signalen. Då vinkade skepparn från halvdäcket åt oss att komma ned och så

beordrades vi att stå klara vid ratten. Vad det nu skulle vara bra för, då allt hopp ändå var ute. Väl nere i däck tog vinden oss upp på halvdäcket fortare än vi kunnat ana, stretande mot på alla fyra flög vi mot hackbrättsräcket²², men lyckades i alla fall klamra oss fast vid ratten. Ett egendomligt sammanträffande, men just då flög bägge märsseglen ur sina surringar, dånande knallade segel. duken och på en väldig våg höjde sig fartyget och svängde runt, babordskättingen hade brustit. Vi kunde höra Wil. liamson hyla ut sina order, Flying Fox låg bredsidens mot vinden, rullande rånockarna i sjön. Ingen manöver kom på Williamsons order och så bar det med fart in mot land. Segelfillorna var snart bortflugna. Skutan rullade som en kastad tärning, det var att hålla sig fast. Skepparn med revolver i hand försökte att få folket upp på halvdäcket, men de bara klamrade sig fast runt överbyggnaden vid stormasten. Bränningarna som bröt på strandreklarna närmade sig nu hastigt. Vid Valparaiso mole eller vågbrytare, där sprutade vattnet högt till väders och just utanför den skyddande hamnen tog fartyget botten för första gången. Det blev ett krasch och brak som jag kan höra än i denna dag. Både för- och stormasten gick över bord med ens och därmed följde säkert minst hälften av besättningen. Nu törnade vi igen och skeppet stod fast. Akterändan av fartyget hade hängt upp sig på den yttre ändan av vågbrytaren och fören började att hastigt gräva ned sig. Vi bröts så att säga mitt itu. Ett kanonskott avfyrades från land och strax därefter gick den första livraketen till väders. Vinden var dock för stark, så den nådde oss aldrig. Vi var nu fyra

²²Räcket runt den aktersta relingen.

man kvar på halvdäcket resten hade spolats eller gått med riggen över bord. Sjön som först slog mot fartygets akter och sedan mot vågbrytaren kastades rätt upp i luften och föll sedan som hammarslag över oss. Mick drog mig ned under roderkistan och skruven till styrapparaten och det blev vår räddning, för strax därpå gick mesanmasten. Antagligen var det då som kapten Williamson gick över bord för jag tyckte mig för ett ögonblick se honom bland all bråten. Nu först blev vi varse segelmakar Thompson, han halade upp en del tomma paraffindunkar som han surrade fast under armarna. Skulle just till att rusa fram och få tag i ett par dunkar jag med, då Mick höll mig tillbaka, han bara skaka på huvudet. Så jumpa Thompson över bord. Nu var jag slut för en lång stund och kom inte till liv igen förrän jag på något sätt råkade i beknip med ena foten och det värkte som bara attan. Mick satt ännu bredvid mig. Tyckte att det blivit något lugnare, sjön hamrade inte på så svårt. Mick sa att två raketlinor nu nått fartyget. Men rör dig inte. Det är ebb nu, å inte förrän tidkantringen kommer ska vi försöka. Av sjön skakades fartyget ideligen och allt djupare sjönk vi. Som väl var hade vi stött på vid högvatten och nu vid inträdande ebb blev situationen något bättre. Vi kunde se hur hela stranden innanför vågbrytaren var svart med folk och tvenne livbåtar stodo klara att löpa ut så fort det blev en chans. Nu sköt dom igen men Mick bara skaka på huvudet. Låt du dom skjuta, vi klarar i alla fall inga raketlinor, du och jag ensamma. Så kunde vi till slut krypa fram, sjön bröt inte så svårt längre. Ur den ena låringsbåten, som krossats och kommit i beknip under mesanmasten, hittade vi två små flata kaggur, s. k. bar.

72

ricos. Dem surrade vi fast på ryggen som vanliga renslar, klattrade så ut på den fällda mesanmasten som pekade in mot vågbrytaren. Först jumpa Mick och så jag efter. De var en virvlande soppa vi kom i. Sugande dyningar tog oss bägge ned inunder fartygets akter. Kaggarna höll oss visserligen uppe men vi var alldeles hjälplösa i den vatten-virvel som ideligen snurrade runt fartygets roder. Rodret det slog och slängde ideligen, och runt som korkar i en pyts med vatten för vi. Inte vet jag hur länge den vådliga karusellen varade. Ibland såg jag Mick ibland såg jag honom inte. Men det var också något annat som för runt med oss, det var Thompsons paraffindunkar och när jag då till slut upptäckte att han hängde ett gott stycke nedan-före dem, blev jag borta för andra gången. Då jag kom till mig låg jag och Mick i en livbåt som med raska årtag rodde mot land innanför vågbrytaren. Så blev vi burna av starka armar som sträcktes över mängdens huvuden, ty överallt var det svart med folk. Det var som om hela staden kommit dit för att åse Flying Fox' sorgliga öde. Vi var de enda räddade.

Nu ska ni inte tro att faran var överstånden, för tokigare människor än i Valparaiso har jag aldrig sett maken till. Utschasade som vi var, kunde vi naturligtvis inte stå på benen, folkmassan trängde på, det blev ett formligt slags-mål om vem som skulle bära oss. Till slut lyckades det för en präst som gick före oss med ett krusifix att bana väg. Det var en av de katolska prästerna som bett för de skeppsbrutna nere vid stranden. Vi fördes så in i ett stort hus, som vi sedan fann ut var en sorts restaurang och dans-lokal. Mick var illa därän, hans bärare hade tappat honom

i gatan ett par gånger och svårt trampad hade han också blivit. Så fördes vi till kojs förstås. Nu må ni tro vi fick det fint. Det var en tjock och trind spanjor som ägde huset å han pysslade om oss på bästa sätt. Om dagarna satt det senioritas å klinka gitarr, i synnerhet var det en, å hon var så söt som en nyponros å sjunga kunde hon som en lärka, men vad hjälpte de, när jag inte kunde språket. På ett par dagar var vi på benen igen, om än litet kantstötta och ömma. Den tjocka och trinda värdshusvärderna ville i alla fall inte släppa ut oss, därför att vi inga kläder hade, bara ett par styva segelduksbyxor.

Samma dags kväll fick vi besök av en märklig man. Han var lång och mager, klädd i någon sorts riddräkt. Stövlar med stora silversporrar, kort jacka med guldränder. Runt brättet på hans vidlyftiga hatt var fästade en massa silverdollars. Den hatten vägde minst sina tio kilo. Då han gick vinglade han som om han varit "three sheets in the wind"²³ för klackarna på hans stövlar var höga och smala, så smala att i ändan på dem satt det Ten cents slantar fastspikade. I ett sidenskärp om livet satt instuckna en lång revolver och en stor grann kniv utan slida. Trodde först att den mannen inte var riktigt sann, men sedan såg jag dom som var ännu finare, för vad den här hade i silver fanns det dom som hade i renaste guld. Han talte bara spanska med Mick, och hur grann han än var, var det en ful fisk i alla fall, det talte Mick om för mig sedan. Saken var den, att i det här landet Chile fick man ingenting för ingenting, och som vi så väl behövde kläder hade han sagt åt Mick att vi ej skulle slippa ut förrän vi uppträtt på danssalongens lilla

²³Three sheets in the wind, sjömäns illustrativa uttryck för en berusad man.

teater. Mycket riktigt, när vi gläntade på dörren gick där en man på vakt, om inte precis så grann som han matadoren nyss, så hade han i alla fall också kniv och revolver i bältet och såg mäktiga skräckinjagande ut.

På kvällen hämtades vi ned. De små tråkaggarna vi haft på ryggen då vi bärgades surrades åter fast. På så sätt och bara iklädda våra trasiga byxor fick vi paradera på den lilla teaterns arena. Matadoren med guldränderna på jackan och silverdollarhatten läste upp ur ett långt plakat om Flying Fox' skeppsbrott och vår underbara räddning. Under tiden måste vi marschera fram och tillbaka med kaggarna på ryggen. Sedan togs det upp kollekt för de stackars skeppsbrutna och silverslantarna regnade över oss in på arenan. Två uppträdanden varje kväll varpå det blev dans, men då var vi åter inlåsta sedan alla pengar fråntagits oss.

Mick var arg så han skummade, vänta bara tills vi kommer loss från det här "helvitet" å jag får tag i engelska konsuln. Kvällen därpå var det likadant, men sedan vi kommit upp på vårt rum anförtrorde mig Mick att han lyckats smussla undan femton dollars — å nu ska vi ta och försöka oss på lite spanskt. Han satte sig ned på en stol framför dörren och viskade så sött och rart genom nyckelhålet. Vi kunde höra vaktens steg utanför dörren, stegen saktade av, då förstod jag att vakten lyssnade till vad Mick hade att förtälja. Det hela gick ut på att vakten skulle få tio dollars om han hjälpte oss att rymma. Försiktigt öppnades dörren, vår väktare kom in. Först hade han visst tänkt att ta alla pengarna från oss, men då för-

klarade Mick att han skulle skvallra å då blev han mörare i munnen.

Han fick sina tio dollars och vi kom överens om, att efter sista uppträdandet nästa kväll, medan ännu danssalongen var full av folk och just som vi återkommit till vårt rum, skulle vi ropa att elden var lös. Vakten skulle då öppna dörren sedan fick vi själva lista ut hur vi skulle klara oss. Dagen därpå lyckades Mick komma över några dollars till och med spänning väntade vi att sista föreställningen skulle komma. De va inte roligt må ni tro och aldrig har jag varit med om något äckligare än att gå där och agera, när man ändå visste att folk blev lurade. Så fort vi så återkommit på vårt rum och vakten surrat av oss de eländiga kaggarna, tog vi igen oss ett slag, delade på vår kassa som nu var hela åtta dollars. Jag knöt in mina i byxlinningen och likadant gjorde Mick. Vi drog djupa andetag för att riktigt lugna oss. — Du ropar på engelska och jag på spanska. Ä du klar nu, sa Mick. Så hylte vi på en gång så mycke vi orkade. Dörren öppnade sig. Skrikande sprang vi nedför trapporna. Ut på arenan rusade vi och ropade än värre. Alla människor trängdes vid utgångarna. Mick och jag hoppade ned från estraden mitt i musiken. Mick var riktigt i tagen. Pirun perkele! Han trampa och slog sönder så många instrument han i en hast kunde få tag i, varpå vi rusade in i folkmassan och trängdes ut genom en av dörrarna.

Den natten gömde vi oss i ett båtskjul nere vid hamnen och dagen därpå gick vi till engelska konsulatet. Konsuln blev högst förvånad, för till honom hade det rapporterats att vi ännu var för klena att få någon reda med. Han

höll så sjöförklaring med oss och vi fick berätta hur allt gått till vid Flying Fox' förlisning. Vi aktade oss sedan väl för att komma i klammeri med några flera luredrejare. Av pengarna våra skaffade vi oss var sitt par byxor och skjortor, mer blev det inte för slantarna ty allt var ohyggligt dyrt i den staden å så måste resten sparas till inköp av mat. Båtskjulet nere vid hamnen blev fortfarande vårt nattlogi.

På Valparaiso redd låg det nu en liten fin brigg som hette Juno och hörde hemma i Fanö på Danmarks västkust. Det var en pen skuta må ni tro, långt, smäckert vitmålat skrov, riggen väl akterstagad och boven bramsegel på bägge topparna, alla rår och stänger blankskrapade, nyputsad och vit, å grönmålade var däckshuset, allt på danskt maner, en sann fröjd för ett sjömansöga. Vi var förstås trötta på Valparaiso, både Mick å jag längtade att få komma bort från alla tråkiga minnen. Kapten på "Juno" hette Jensen, honom träffade vi nere vid hamnen. Kapten Jensen ville gärna ha Mick med som båtsman, men se stackars mig hade han inget bruk för, ty den övriga besättningen på Juno var kanaker, infödingar från Marshallöarna. Briggen Juno skulle just nu ut på långfärd bland dessa öar för att leta reda på guano och så gå i fraktfart med infödda arbetare mellan olika ögrupper. Mick ville förstås inte för något i världen skiljas från mig och jag inte heller från honom. Till slut gav kapten Jensen med sig, men någon hyra ville han inte ge mig förrän han såg vad ja dugde till. Det gav väl jag attan i på den tiden, det var först och främst äventyret man längtade efter. Tänk att få komma ända bort till Söderhavets många öar, jag min-

des ju så väl vad far min berättat, då han som pojke en gång seglat i dessa farvatten.

I kapten Jensens gigg seglade vi så ut till briggen Juno. Förste styrman, som var norrman, och besättningens åtta kanaker som spankulerade på däck i adamsdräkt tog emot oss. Det var också två passagerare ombord, men vad dom var där för, det fick vi först reda på sedan vi varit en tid till sjöss. Först nu tyckte jag att det riktigt skulle bära i väg på långfärd. Den oändligt stora Stilla oceanen låg utbredd för mig och det var inte utan att jag lite undrade på vad framtiden kunde bära i sitt sköte.

Här avbröts Linus berättelse av kapten Knutson, som skulle ha hans hjälp till att sätta locken på makrilltunnorna. Nå, de var snart undanstökat, varpå de tre f. d. gamla fläsktunnorna rullades in under halvdäcket. Möllan hon "linda så pent", fria vakten törnade in och styrman satte i gång med renspolning efter makrillfångsten.

FEMTE KAPITLET

Öresund låg som ett praktfullt skimrande band rätt framför oss. Richelieu kom stolt länsande i täten av en flottilj segelfartyg, en fredlig armada som var på väg till norrländska hamnar med kol, och för att intaga de mäktiga skogarnas olika produkter av trävaror. Allt badade i sol. De ärggröna tornen och tinnarna på slottet Kronborg i Helsingör kom mig att tänka på sagoprinsar och den gamle krigsbussen Holger Danske, som enligt sägnen här ruvar över lilla Danmarks väl och ve. Hälsingborg på det svenska landet låg lite mer i fjärran, men det hägrade i solnedgången och dess mångsekelgamla fästning, tornet Kärnan, lyste illanste rött mot den gröna bokskogen.

Skeppen gled fram på spegelblanka viddar och långt ned i syd tycktes andra fartygs riggar och skrov liksom sväva i luften. En gigantisk rundmålning, vem har kunnat återge de bilderna? Mindes så väl en vrå i mitt barndomshem. Bokhyllorna, makartbuketten i hörnet och över paneldivanen tvenne Valfred Nelsontavlor; Öresundmotiv med skira lätta färger behändigt fångade av mästartens hand. Vi hade gigat upp bramseglen och underseglen. Framme på backen stod styrman klar vid ankaret. Så lovade Richelieu upp i vinden, stortoppen brassades back, styrbords ankare frigjordes med ett kraftigt hammarslag från kran-

bjälken och i samma momang firades märssseglen, vars taljor löpte i höjden under stort klatter. Richelieu hade gått till ankars på "Fladen", Helsingörs redd. Alle man äntrade upp i riggen och seglen beslogs. Under tiden kunde vi se hur det ena fartyget efter det andra löpte in. Akter om oss hade vi barkskeppet Roma av Kivik och skonerten Svanen av Vitemölle. Ett annat barkskepp, halade upp om styrbord, grann skuta och något större än Richelieu, det var skeppet "Norden", även den hemmahörande i Strömstad. Här låg alltså nu de två sista veteranerna av den gamla stapelstadens förr så talrika segelflotta. Bägge skepparna stod på var sitt halvdäck och skröt på var sitt vis över "frakta och jakta" så det hördes vida i den nu alldeles stilla luften.

Vi pojkar hade samlats framme på backen, det var ju en så härlig, sommarljum kväll. Grant att se ljusen tändas i Helsingör och Hälsingborg, där nere i syd kunde man reda skönja lysningen av Köpenhamn. Linus satt på gångspelet rätt inunder ankarlanteranan vars gulaktiga sken slog en vid cirkel på däcket. Från skeppet Norden hördes handklaverslåt och ombord i skonerten Svanen fördes annat oljud på tennflöjt och trätrumma. Linus var liksom lite i stämning den där kvällen, han hade anført sången till en del halarvisor och till sist skulle vi ta en som var nyinövad och väldigt klämmig. Man måste ju visa dom andra "skiben" att även vi förstod oss på att föra oljud. — Den melodien ser i piltar, den kommer från en ö löngt bort i söderhavet, "Ruk Wa-Hä på Carolinerna". Linus satt redan och vaggade med överkroppen för att få in den rätta takten precis som någon gammal kanak.

I växlande tempo. *utdraget rop*

A clip·per ship till se·gels gick. Blue boys, blow!

hastigare

-- å hen·nes namn var Ma··ry Ann.

rop

Blue boys! bal·ly·bal·ly, blue boys, blow!

A clipper ship till segels gick.
 Blue boys blow!
 Å hennes namn var Mary Ann.
 Blue boys! Bally-bally, blue boys blow!

Hon seglat har i hundra dar.
 Blue boys blow!
 Hon är ej mer vad förr hon var.
 Blue boys! Bally-bally, blue boys blow!

Hon rundat Kap å nu hon gick.
 Blue boys blow!
 Till ön uti Atlantens mitt.
 Blue boys! Bally-bally, blue boys blow!

Den ön den hette Ruk Wa-Hä.
 Blue boys blow!
 Å full utav de palmers trä.
 Blue boys! Bally-bally, blue boys blow!

På kartan ä hon som en lus.
 Blue boys blow!
 Vi fann a dock vid stjärnors ljus.
 Blue boys! Bally-bally, blue boys blow!

Just som vi höll på att sprida dessa ljuva toner utöver vattnet
 högg spiselkroksorkestern i på skonerten Svanen.

Linus klippte av vår "shanty" med ett argt. Bi litt piltar, dom där bondbassarna från "Videmölle" förstår sig inte på det fina i den här kråksången, så låt dom hållas med sitt kabysskrammel. Vi makade oss runt ljusringen från ankarlanternan, eggande på Linus att ge oss fortsättningen på sina äventyr.

Femte äventyret. Bland Söderhavets palmlunder

Jo ser I mina piltar, sa Linus och bet en kraftig buss från en rulle saftig och svart dansk skråtobak, nyligen inköpt från en "Katrejarbåt". — Som sistens, ni minns hur jag i Valparaiso i Chile tillsammans med Mick tog hyra med Fanöbriggen "Juno"? Nå Mick blev båtsman eller bäste man di kallar, själv skulle jag ta itu med och bli segelsömmare. Skepparn hette Jensen, en jättelik man å en lustig fant, han smakade aldrig något starkt å röka tobak var för honom en styggelse. Hårig som en ullhund från topp till tå och stark som den värsta björn. Resten av besättningen var åtta kanaker, infödingar från en ö som heter Pingelap strax västanför Marshallöarna. Det var präktiga pojkar må i tro och bättre sjömän har jag aldrig seglat tillsammans med. De gick i riggen som riktiga apor, sam som fiskar och då dom inte sov eller arbetade sjöng de och dansade dagen i ända. Att brottas på storluckan var det roligaste dom visste. Varje kväll hade kapten Jensen en dust med dem och fastän kanakerna var starka och välbyggda, blev alltid Jensen värst. — Sånt ä bra mot skörbjugg och beriberi²⁴, brukade han säga. — Skörbjugg, beri-

²⁴Beriberi, tropisk sjukdom vars orsaker ofta äro oförklarliga men närbesläktad med skörbjugg. Sjömän botar denna sjuka med te kokt av ris-agnar.

beri & så hemlängtan förstås, är sjukdomar som infödingarna från Söderhavet ofta lida av. De vänja sig nämligen aldrig vid skeppskosten, som för det mesta då vi var på långseglats bestod av ris och torkad fisk. — Ombord i Juno hade vi tvenne passagerare. Den ena av dem var en engelsk apotekare, anställd som skeppsdoktor av det bolag som förhyrt Juno att frakta infödingar mellan de olika ögrupperna. Den andra var tysk, en riktig doktor från Heidelberg, men inte någon medicinman som plåstrade om sjuka. Han var en sån där di kallar vetenskapare, skrev i böcker, rotade i allting och frågade om allting. Han gick ständigt med stora hornbrillor på näsan, varför vi också kallade honom för den Frågvisa bläckfisken.

Då vi seglade ut från Valparaiso var Juno mycket lätt lastad. Det var bytesvaror, proviant och en del förnödenheter avsedda för valfångare som vi skulle möta på vissa angivna platser. Den första av dessa var Juan Fernandes, en hög klippig ö, trehundra sextio sjömil utanför Valparaiso. Det var här Robinson Crusoe bodde en gång i tiden å ni kan förstå hur innerligt jag åtrådde att få landa. Därav blev i alla fall nix. Monsunen blåste friskt och öns klippiga kust var det omöjligt att angöra med våra båtar. I två dygn seglade vi runt Juan Fernandes och höll utkik efter valfångarna, drejade bi för små segel under natten. Tidigt en morgon fick vi tag i den vi sökte: en amerikansk fullriggare. De hade just fångat en stor knölval, di kallar. Den låg fastsurrad vid fartygets läsida och besättningen höll på att flänsa valen d. v. s. kapa av dess späck i långa remsor som sedan med gångspelet hivades ombord. I våra egna skeppsbåtar roddes provianten ombord. Det var ett

83

farligt arbete ty sjön gick rätt hög och havet var fullt med hajar som festade på godbitar av den sönderstyckade valen. Aldrig glömmar jag den gången då vi lade till vid det amerikanska fartyget. Dess besättning, även de kanaker, sprungo på den döda valens rygg och skar med stora knivar i det vita späcket, medan sjön bröt över dem. De hade särskilda skor med spikar under sulorna, för om de gled i vattnet hade hajarna tagit dem med detsamma. Från Juan Fernandes sattes kurs på en annan liten ö som heter Pitcairn Island. Den är den sydligaste av en hel ögrupp i Paumotuarkipelagen. Den ön hade vår tyske vetenskapare mycket att berätta om, ty det var här som för många år sedan engelska örlogsmatrosar landade efter ett myteri ombord i en fregatt som hette Bounty. Annu lever på den ön ättlingar efter en sjöman som hette Adams. Här såg vi inte till några valfångare, i stället måste vi landa alla förnödenheterna. Pitcairn är en svåråtkomlig och rätt hög klippö och våra egna kanaker skulle nog ha stått sig slätt, om de inte fått hjälp från land. Det fanns bara ett enda ställe på hela ön där en båt kunde smita in mellan de skarpa klippblocken. Nå, kanakerna på Pitcairn-ön, Adams söner som de kallade sig, kunde konsten att klara sig mellan strandbränningarna och i sina egna båtar, riktigt präktiga skeppsbåtar för resten, for de ut till oss och tog emot provianten. Till dessa infödingar behövde man aldrig lämna papper eller förteckningar på vad de mottagit, för de var alla att lita på.

Frågvisa bläckfisken, den där vetenskapande doktorn, och jag gjorde en resa i land. Det blev en vådlig färd. Den djupt lastade valbåten roddes rätt in mot land där brän-

ningarna stod högt till väders. Just då man tyckte att man skulle krossas mot klipporna, dok vi in bakom några klippblock där trossar kastades ut till oss så att vi kunde bromsa upp. Sedan hissades både vi och provianten upp på branta klippor. Väl i land gick den tyske doktorn och plockade stenbitar, skrev i bok och tog mått av folket precis som en riktig skräddare, för det hörde också till hans vetenskap

Om det varit svårt att komma i land, var det än värre be. ställt då vi skulle ge oss i väg. Visserligen var båten nästan tom, annars hade det förstås inte alls gått för sig. Från en på djupt vatten förankrad lina halades vi genom brän. ningarna. Valbåten stod på ända eller red på en vågkam. Det kritiska ögonblicket kom då vi skulle kasta loss, för om inte roddarna orkade att hålla sjön stängen hade vi blivit krossade och sönderslagna bland alla klipporna, som här hade skal och nålvassa sjöborrar som satt tätt, tätt. Det höll också på att gå galet, för vetenskaparen hade tagit för mycket sten med sig som vi måste dumpa och det skedde just i sista stund.

Från Pitcairn Island bar det i väg med oss till Tahiti bland Sällskapsöarna. Här seglade Juno mellan olika platser. Vi samlade upp copra, som sedan magasinerades för att fraktas till Europa av större fartyg. Även pärlemo, musslor i stora säckar och jättestora sköldpaddskal ingick i våra märkliga laster, som för det mesta avlämnades i Papeete, den största hamnstaden på Tahiti. Från Papeete förde vi kaffe och sockerrör till olika platser. Roligast var då vi hade infödingar ombord som passagerare. Det var kanaker som sålt sig till de olika plantagerna som arbetare

under vissa år. Vi gick från ö till och hämtade upp dem. där en trettio à fyrtio man i taget tills Juno fått nog och var fullpackad från för till akter. Ibland var dessa in fodingar stadda på hemfärd efter slutat arbetskontrakt. Vi fick aldrig tala om för dem hur lång en resa kunde vara eller när vi väntade att anlända, för då satt de uppe både dag och natt gräl, vindades sjöng och höll utkik efter sin kära hemö. — Apotekaren och medicinmannen hade ett fasligt sjå med att plåstra om alla passagerarna, för se medicin fik dem gratis och det var det bästa dom visste. antingen de behövde det eller inte. Klockan sju på morgonen var det alltid sjukmönstring. Apotekaren satt i en tältstol mitt på däck, på sin ena sida hade han en stor flaska recinolja och på den andra en hel säck med engelskt salt i så en pyts med karbolsalva. Karbolsalva svider och engelskt salt smakar förfärligt illa, två egenskaper som var mycket uppskattade och eftertraktade. Ricinoljan var rena läckerheten och av den fick endast de som verkligen var sjuka eller behövde lite uppmuntran. Under tiden höll den tyska vetenskaparen på och tog mått från hjässan till fotabjället.

Nu vill ni förstås ha reda på hur det såg ut på en sån där söderhavso. Om det är någon som har en karta, så skall vi titta efter någon som passar bra, för se Linus har en hel del att välja på. Å så hämta brillorna mina, Anton Sotnäsa. — Det var inte första gången som min skolatlas varit med under dessa föreläsningar, den kom ofta bra till pass. Linus satte brillorna på spänn, ankarlanternan firades ned så att den lyste i boken. Jaha, le me si. Brillorna sköt han så upp i pannan för dom var mer till besvär än

nytt och alla visste att det var bara fönsterglas i dem. Jaha, le me si, där ligger Sällskapsöarna med Tahiti, så seglar vi i nordvästlig riktning, passerar Samoa, Lagun och upp till Gilbertsöarna. Styggt folk, på dom där Gilbertsöarna má ni tro. Människoätare, å så har dom så hemska vapen av hajtänder, men som det inte var där det hände ska vi gå vidare. Den där lilla prickken är Oceanön & den där strax bredvid heter Nauru. Det betyder Lycksalighetens ö. Ack ja, där hände det också en hel del; å om inte Anton Sotnäsa var en sån inbiten sladdrare kunde jag nog berätta en hel del om "henna" me. Men längre i nordväst ska vi gå. Där ser ni Ponape och de närmare etthundrafemtionde breddgraden ska det vara, ja där nå stans ligger Ruk Wa-Hä. Vi hade varit på Pingelapön och bytt besättning, för de förra hade varit ombord i Juno över ett år. Där tog vi så ombord en amerikansk missionär som skulle upp till Ruköarna, nå honom blev vi snart av med och sedan skulle vi gå till Ruk Wa-Hä och ta in vattenförråd. Det var nämligen mycket ont om gott dricksvatten på dessa öar och som det är ofantligt viktigt, då man har en massa kanakpassagerare med, att dessa få oklanderligt färskvatten, fick man här ibland segla många mil för att ta in det förrådet.

Många öar i Söderhavet hade jag sett förut, en del av dem sådana där korallöar som likna flytande blomsterkransar med kokospalmer tätt, tätt som en gårdsgård. Ruk Wa-Hä var bägge delarna. Aldrig glömmar jag den morgonen då solen gick upp över Ruk Wa-Hä. Det hade blåst friskt under natten och på lovartsidan bröt sig bränningarna som stora vattenmoln kastade högt till väders. Ön var inte

87

större än att man gott kunde ha promenerat runt den på ett par timmar, men ändå var det lugnt och stilla på läsidan i en liten bukt dit vi seglade in för att kasta ankar. Kasta ankar ja, det var som vanligt vid dessa öar ingen lätt sak, för lodet gav ingen botten. I stället förtöjdes Juno med en ling tross föstad runt några palmer. För att hålla aktern från land använde vi oss av ett s. k. sjöankare som var ett mindre angol atspänt på en stadig träram och fäst vid en lång tross. Denna firades ut akter över tills dess havsströmmen, som har alltid rinner i samma riktning, drog i sjöankaret och på så sätt höll Juno i den önskade riktningen.

Ruk Wa-Hä var på sina ställen rätt bergig och det var därför som det också fanns gott dricksvatten. Medan vår kanakbesättning gjorde klar låringsbåtarna med väldiga canvassäckar, vari vatten skulle föras ut till fartyget, fick jag följa med den tyska vetenskaparen. Vi roddes i land av infödingarna i en av deras utriggarkanoter, som var förfärdigad av en urholkad trädstam som hade med bast fastsydda skvättbord. Utriggaren var en mindre trästock fäst vid kanoten med krokiga grenar och den var bara där för att göra den mera stabil. Här på Ruk Wa-Hä tycktes svartingarna vara väldigt hyggliga och man skulle nästan kunnat kalla dem vackra människor om de inte varit så sönderskurna. Många av dem bar basthjelmar på huvudet, annars voro de totalt nakna, men kvinnorna buro små kjolar av välinoljade palmladsfibrer. Med doktorn gick vi runt hela ön som inte var större än kanske en svensk mil i omkrets. Infödingarna försåg oss med färska gröna kokosnötter, vars vattenklara saft var härlig att dricka.

Fruktträd såg vi inte till utom en sorts meloner som växer på mindre buskar och kallas papayas. I närheten av de skogklädda höjderna med flera porlande bäckar låg den största byn med hövdingehus och allt sånt där. Nå allting hade nog gått bra om inte den tyske doktorn varit så vetenskaplig av sig. Han snokade runt överallt och allt vad han såg försökte han att byta till sig. Infödingarna tycktes inte vara vidare trakterade. De försvunno den ena efter den andra, ett dåligt tecken som jag också varnade för. Se kapten Jensen hade skickat mig med doktor just för att liksom hålla ögonen på honom å jag hade mina förhållningsorder. Doktorn var dock inte att hejda, han hade just upptäckt en begravningsplats mitt i en lund av väldiga träd. Under ett palmladstak uppburet av snidade pålar låg en hög med dödsallar. Nu skulle ni sett på doktorn, aldrig har väl en man blivit så till sig över ett dylikt fynd. Han blev så glad som om han funnit en guldgruva. Tog fram sitt bestick mätte och stod i. Tre av skallarna med runda borrhål i toppen smusslade han in i en medhavd säck som jag skulle bära. Det här går aldrig väl, tänkte jag, men just som vi satt där intet ont anande — Zipp! Bang! — Ett spjut kom vinande, dess darrande skaft satt fast i trädstammen över mitt huvud. Vips tog jag säcken, slängde den över ryggen och tillsammans sprang vi för brinnande livet för att söka nå stranden. Doktorn tappade glasögonen och föll ideligen, spjut och kastklubbor ven om oss, själv hade jag en fasans förnimmelse av att ett halvt dussin spjut redan satt fast i min rygg. Nere på stranden kunde vi se en skock infödingar, också de beväpnade, vårt återtåg var avskuret.

Förbaskat obehaglig känsla det här, det kan jag försäkra er. Man får knip i magen, har svårt att andas och fötterna blir som blyklumpar. Vart vi sen tog vägen det vete katten, vi slank in genom en bergsspricka som vi sedan upptäckte ledde in till en stor grotta. Larmande infödingar hade vi tätt efter oss, men här slutade förföljandet. De släpade i stället väldiga korallblock framför ingången till grottan och täppte så till hålet. Detta pågick medan doktorn och jag låg där och flåsade alldeles utpumpade, gömda bakom klippusprång. En stund därefter var vi levande begravda eller helt behändigt inmurade. Det här var ljusblått, tänkte jag, men det var det inte heller för det blev svart som natten. Hur det nu var, så vänjer man sig vid mörkret och snart kunde vi krypande taga oss fram allt längre och längre in i grottan. Doktorn var inte dum, med en sten ritade han ett streck i bergväggen som var kritvit under det svarta slem som betäckte väggarna. På så sätt rörde vi oss med större säkerhet och kunde ta oss tillbaka till utgångspunkten om så skulle behövas. Vi trodde knappast våra ögon, men plötsligt ljusnade det igen. Över våra huvuden silade dagern ned genom sprickor i grottans tak och längre fram var det större hål där gröna slingerväxter hängde ned. Hela Ruk Wa-Hä tycktes vara undergrävd som av långa gångar i alla riktningar. Doktorn förklarade för mig att allt här var rena korallklippan, som en gång för tusen sinom tusen år sedan så småningom rest sig ur havet. Här och var genom taköppningarna hade kokosnötter fallit ned, och nu gick det ingen nöd på oss, för i dem fanns det både mat och dricka. Väl var det för resten, för allt rinnande vatten i dessa

grottet var mer eller mindre salt. Om jag nu bara kunde beskriva hur oändligt vackert allt tedde sig i denna under bara ihåliga ö. Från väggar och tak hängde det som jätte lika istappar överallt. Ormbunkar och slingerväxter på alla ställen där det var ljus från ovan, ja det var så vackert att jag aldrig sett dess like i någon botanisk trädgård. I bäckar och gölar fanns det fisk som kilade ikring, mycket grannare fiskar än både "bergylta" och "blåstålen" vi har här hemma. Men så fanns det styggingar ock. Jättekrabbor som bodde i tomma kokosnötter och på somliga ställen var det så fullt med krabbor att det krälade överallt. I en del större, men grunda dammar ormade sig bläckfiskar i väldiga massor, somliga av dem var inte större än min hand, men andra hade huvuden så stora som det här gångspelet å armar så långa som, ja va ska vi nu ta till. Jo dom va säkert lika långa som stjärtskotet till storseglet å de ä hela sex famnar som ni nog vet. Nu var det så, ser I piltar, att dom där bläckfiskarna upptäckte vi först då jag kastade en sten i en av dammarna, men då skulle ni sett på attan. Det havde sig upp, det kokte och krälade och ett av odjuren sprutade någon sorts vätska över mig just som han reste sig upp ur det grunda vattnet²⁵. Ett hemskt ögonblick det där, må ni tro, men sen blev det lugnt och man kunde inte se något mer för allt hade blivit svart som bläck i dammen. Doktorn och jag stod där och glodde, vi vågade knappast röra oss för oförsiktigt nog hade vi ställt oss på ett litet näs av klippblock som gick ett stycke ut i dammen. Här stod vi som förstenade en lång stund, men så klarnade

²⁵Tidvatten och ström för ofta in bläckfiskarna i dessa grottdammar i stora stim.

vattnet så småningom, för det gick en liten strömfåra till och från, å då må ni tro vi fick se en syn som jag aldrig kan glömma. Utefter dammens botten rörde sig de otäcka djuren. De krälade inte utan ömsom drog ihop sig eller spred ut sig, halande sig fram med sina många och långa armar. Nu hade jag nog sett bläckfiskar förr, men aldrig i sån här grötröra, å så stora sen. Det lustiga med dom där djuren var att de kunde förändra färg. Dom blev vita där botten var sand, röda där det fanns tång och gröna bland slemmig sjögräs, för att på något ställe där solen lyste bli alldeles gula. Det gick så fint och bekvämt att det knappast märktes och en del av djuren hade alla de där olika färgerna på en gång. Hemskt men vackert var det och doktorn som sällan sa mer än två ord åt gången tyckte att det var "sehr schön".

Doktorn och jag gick och lodade i de olika grottorna hela den dagen, men då det började att skymma på tyckte vi det blev för ruskigt att stanna i underjorden. Genom ett hål hängde en del grova lianer och uppför dem klättrade vi och kom så upp i fria luften. Av en ren slump hamnade vi knappast femtio meter från templet med död. skallarna och kunde se den öppna platsen framför hövdingehuset i infödingsbyn. Här satt vi nu vid hålets kant, klara att fira oss ned om så skulle behövas. Kvällen kom, skenet från en flammande eld kastade egendomliga skuggor och det hördes sång och taktfast tramp som av hundratals fötter. Doktorn kunde förstås inte hålla sig stilla, och försiktigt krypande på alla fyra tog vi oss fram för att bättre kunna se.

Vid den öppna platsen framför stråhyddorna dansade

infödingarna, belysta av flammande eldar och palmladsfacklor. En del män sutto på marken i en stor ring medan andra figurerade och åmade sig värre sprungo fram och tillbaka skakande sina spjut och svingande sina klubbor. På huvudet buro männen kransar av blommor och långa fjädrar var fästade över axlarna och på armarna ända ut till fingertopparna. Som på ett givet tecken slog sig så alla männen ned i en enda stor ring och från hyddorna kom byns kvinnor gående mot eldarna. Hela deras kroppar var betäckta av små silverskimrande fiskar uppträdde på snören, det glimmade och blänkte så fint som om de haft silverrustningar från topp till tå. I ett band runt halsen hängde små trummor. Pling, plång, tam, tam, sakta knäppte flickorna på trummorna och började att sjunga. Männen som sutto på marken vaggade med kroppen, sakta lyfte de sina fjäderprydda armar och skakade dem så att fjädrarna rasslade. Trummorna ökade takten, det lät som kiselstenar och vågskvalp och sången steg mäktig och hög i allt hastigare tempo. Infödingarna som sutto på marken hade ett lustigt sätt att emellanåt och på kommando än böja sig framåt än tillbaka i vaggande vågrörelser precis som när man tar en packe spelkort drar ut dem i en lång rad å så kortet.

vänder på korten genom att fatta det första eller sista Doktorn och jag stodo dem rätt nära, gömda i skogsbrynet, men vi hade ingenting att frukta, ty kanakerna trodde oss säkert inmurade i grottan. För resten visste vi att de var så mörkrädda att ingenting skulle kunna förmå dem att gå ifrån elden ut i den mörka skogen. Eldarna började att tyna av och därmed var det också slut på

dansen. — Många infödningfester på andra öar har jag varit med om sen dess, men aldrig någon som var märkligare än denna. Männen som kunde sitta och dansa, flickorna som sågo ut som om de varit klädda i brynjor av silver, eldarna som flammade runtom oss, den mörka natten och de stora granna stjärnorna som hängde i palmträdens kronor. Ja ser I piltar, de va nånting som va grant värre.

Efter den där fina föreställningen kröp vi tillbaka till vårt hål, en av oss höll vakt medan den andra tog sig en liten slumrare, för man kände sig i alla fall inte för säker. I dagningen tog vi oss försiktigt upp på en höjd för att spana efter briggen Juno; mycket riktigt, där låg den inte långt borta på kryss för små segel. Vår största fara var nu om briggen skulle gå ifrån oss och hela den dagen låg vi bara där och glanade ut över vattnet. På kvällen klev jag upp i ett stort träd och band fast mina byxor vid en utstående gren, den enda signalflagga som jag då kunde hitta på. Åter en natt i vårt grotthål, som inte var vidare trevligt för det var kallt och vått och dröp av vatten lite var stans. Så fort det åter dagades hölls skarp utkik, och nu kunde vi se hur Juno slag för slag kryssade sig upp mot land. Hon kom så nära att jag såg folket på däck och en man på utkik i förtoppen. En stund därefter gick den danska flaggan upp under gaffeln och kapten Jensen sköt tvenne skott med sin dubbelbössa. Säkert var detta ett svar på att man observerat mina fladdrande byxben i trädet och visste var vi befann oss. Strax därpå stod briggen åter ut till sjöss.

Ja nu var det bara att ha tålmod och se tiden an, vi

förstod ju i välant s här mitt på dagen var inte någon undsimming från Juno att vänta. Vi höll oss stilla i vårt hil och några infödingar såg vi inte till. Doktorn, han tog mu allting med ro, mest sörjde han över sina förlorade brillor, men ändå satt han hela tiden och skrev i bok smárislande för sig själv medan jag höll utkik. Inte för att jag förstod mycket av hans tyska kråkfötter, men när han väl var färdig visade han mig vad han hållit på med. Jo ser / piltar, det var musik han tecknat ned, alla de där låtarna vi hört infödingarna sjunga kvällen förut, han kunde vissla dem också, akurat på pricken.

På eftermiddagen började det blåsa upp och tunga regnmoln lägrade sig i horisonten. Det var inte vidare uppmuntrande för om det blev kuling av kanske Juno måste ge sig i väg. Så fort solen gått ned blev det också svart natt med detsamma. Vi kröp ut ur vårt gömställe och hade masat oss försiktigt ned mot stranden, i lovert om ön dánade bränningarna. I en liten dunge av pandanaspalmer lade jag mig att sova medan det var doktors törn att hålla utkik. Hade bara slumrat en liten stund då doktorn väckte mig, regnet öste ned i riktiga strömmar och vinden tjöt i palmerna. Doktorn pekade ut i mörkret, just i lä om lovartsrevet kunde vi se ett blossande sken, det måste vara Juno som signalerade till oss. Nu gav vi katten i vad som än måtte hända och bágge gick vi resolut ned mot stranden. Bakom en sanddyn reste sig en figur. Var det mánne en kanak, för han var spritt naken. Det gavs inte heller mycken tid att tänka den saken, i mörkret var inte avståndet så stort. Beslutsamt kastade jag mig över honom, för se först till attack, det var mina tag på den tiden. Vi

rullade runt i sanden å jag fick ett stadigt tag i hans kalufs, med den andra trevade jag efter en passande sten. — Släpp taget din rackare, du bryter ju nacken av mig. Men jag var då i ett sånt bärsärkaraseri att jag varken hörde eller såg och det blev till slut doktorn som skilde oss åt. Det var på ett hår när att jag slagit ihjäl min gamle van Mick den gången. Ensam hade Mick simmat i land för att leta reda på oss medan skeppsbåten låg och höll utanför strandbränningarna.

Då vi väl kom ombord fick vi grundligt med ovelt av skepparn. Mick käbblede med förstås, för det värkte ännu i nacken hans. Den som inte fäste sig vidare vid den saken det var Frågvisa bläckfisken, för se han var överförtjust i sin säck med de tre döds kallarna. Den hade han släpat med sig fastän han fått simma ett gott stycke genom bränningarna innan vi väl nådde vår skeppsbåt.

Ett par dagar därefter då Juno makligt länsade undan på sydlig kurs ropade doktorn in mig i sin hytt. Här satt han och tummade sina klenoder. Titta på den här, sa doktorn. Ur en av döds kallarna stack det ut en avbruten spjutspets, alldeles säkert av färskt datum, det syntes tydligt. Där ser du min gosse att det var den här skallen som räddade dig den gången då du sprang med säcken på ryggen och vi flydde undan för kanakernas spjutregn på Ruk Wa-Hä.

SJÄTTE KAPITLET

För babords halsar stävade skeppet Richelieu upp genom Östersjön och i daggryningen var vi uppe under sydändan av Gotland. Hoburgen eller Hobergsgubben som den av sjöfolk kallas. Kapten Knutson kom upp på däck strax efter vaktombytet på morgonvakten. Klart att vända! Tågvirket till brassarna låg redan fint uppskjutna. Boli-
nerna rappades ur på fock och storsegel. Alle man var nu på sin post. — Klart hå! hördes skeppskonstapel Linus' stämma ljuda där han stod och passade skoten till de många förstagsseglen. Kapten Knutson stod själv till rors, snuggan hans åkte ned i kavajfickan. Upp kom i stället en fläta tobak som han bet av med en knyck. Valkande bussen till rätta kikade han så upp till väders. Lä-ä-ä! Rattens spakar flög mellan nävarna, mesanbommens skotaljor gnisslade. Richelieu lovade upp i vinden, seglen smattrade. Halsar och skot! Anton Sotnäsa kom flygande ur kabyssen och fick sig i förbifarten en spark i ändan av Linus för att han inte passat på sitt jobb. Antons blåa förkläde hängde och slängde. Så gned han sig ett tag där det sved som värst och stoppade förklädet innanför byxlinningen. Schwish bang! schwish bang! Richelieu satte nosen i ett par kraftiga sjöar, — Akter hal! Styrman kastade loss stortoppens brassar, vars rår hastigt svängde om under mångt och mycket klatter, varpå alle man rusade

för över. — Rund för! — Vi halade och drog, det gick inte fort nu, för vinden slog back i seglen, men till slut kom dom upp i vindögat, fylldes av brisen och låg så i fint bidevind läge. Richelieu stävade nu för styrbords halsar längs det gotländska landet.

Tillsammans med Linus satt vi pojkar på skanstaket och sömmade segel. Det var "Lisa" som skulle ha nytt underlik och lapp på lapp som ett kålhuvud. "Lisa" var smeknamnet på mellanstageglet som hissades just ovanför skanstaket. Anton Sotnäsa var i onåd, skepparn hade sagt att det var Anton som bränt upp seglet när han sotat kabysskorsten på morgonen. Linus var arg på honom för att han inte passat på vid vändningen. — Genom en mindre fyrkantig lucka på skanstaket kunde vi se ned i kabyssen. Där satt Anton Sotnäsa på kolboxen och grät, med förklädet torkade han sig då och då över ett lortigt och fårat ansikte. — Anton! Ja bitte lille konstapeln. — Kallar du mig bitte lille en gång till, så får du smörj, sa Linus. För resten skulle du hönsat²⁶ för Hobergsgubben i morse. — Bu hu, bitte lille konstapeln, steg Antons jämmerlåt upp genom kabyssluckan. — Je har hönsat för Skauen (Skagen) ombord i fars dörjekutter. — Nå ja, så skall du väl slippa för den här gången, men envetnas du med att säga bitte lille, halar jag upp dig genom luckan och hönsa blir det ögonkrök, — Anton han lipa och vi pojkar sömmade på så att handske och nål flög om ett. Till slut började Linus

²⁶ Hönsa, en mycket gammal ceremoni till sjöss som förr i tiden alla måste underkasta sig då de för första gången passerade vissa platser, till exempel Skagen, Kullen, Läng Jan, fyren på Ölands sydända, och så Hobergsgubben. Det brukade gå så till att jungmannen eller däcksgutten jagades över förtoppen av en matros, som med en tågstamp ideligen piskade på för att öka farten

se lite mera som alldaglig ut. Han sken belåtet och söp in andedräkten genom vidgade näsborrar. Ur kabyssluckan steg en svagt blåaktig rök. — Skepparn får stekt fläsk till morgonskaffning, Anton, hit med en bit! — Gaffel och fläskbit blev synliga över luckkanten. Linus slängde ett öga akteröver, tog så fläskbiten och började att mumsa. Nu var han blickad och det va ju huvudsaken.

Nå mina piltar, håsens likte de min sista skröna, den där om Ruk Wa-Hä å den tyska vetenskaparen? Den var väldigt klämmig, kom det i korus från oss alla. Får vi en till? — Ja jag vet inte precis de. — Men så fick Linus se att skepparn satt på rorkistan, Anton gick akter över med frukosten varpå Knutson gick ner i kajutan och kusten var klar.

Sjätte äventyret. I australiska farvatten.

Briggen "Juno" var det hon hette och från ön Ruk Wa-Hä kom vi så småningom till Papeete nere vid Sällskapsöarna. Där träffade vi en hyrbas och storskojare som hette Bully²⁷ Hays. Ack ja, Bully Hays, om den mannen kunde jag berätta många historier, men av allt man ljugit ihop om den mannen ä bara hälften sant. Oftast är han beskriven som en mandödare och sjömansplågare, men se de a bara lögn alltsammans. Det kommer sig mest av att landkrabbor inte förstår sig på sjöfolk och i all synnerhet inte på deras professionella namn så till sägandes. Bully ser ni

²⁷ Bully: Bland infödingarna på Söderhavsöarna har konserverat australiskt nötkött alltid ansetts som en stor läckerhet och var förr av "traders" mycket använt som bytesvara. Konserverat nötkött kallar sjöfolk för "Bully Beef". Bully blev på detta sätt en synonym för kanakernas av förtjusning och gillande

kan betyda två olika saker. När en landkrabba talar om en Bully så menar han en man som ä som en ilsken tjur i bara vill stängas, men för oss sjöfolk betyder Bully en man av prima don. Nog för att Bully Hays var en stor skojare men någon dålig man var han inte. Ja ser i piltar, så kan det vara när det blir språkens förbistring, därpå ska jag nu bara ge er ett litet enkelt exempel. När en norrbagge säger "klör ti", så menar han klöver tio, det vet vi ju nu alla. Men när exempelvis en fransman säger "klör ti" så menar han vor mange ä klockan, å de ä differangs på åtskillnaden så det förslår.

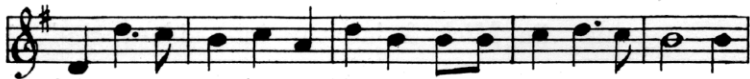
Min gamla vän Mick å jag var inte vidare glada i briggen Juno längre. Kapten Jensen var nog väldigt hyggelig, men han hade varit så länge bland kanaker och infödingar av alla de slag att han begynt att få tossiga idéer. Levde som en kanak och ville bara ge sitt folk grönfoder, han ville göra oss till vegetarianer di kallar. Nå sånt var gamle Mick inte alls med på, van som han var vid gamla tiders skeppskost. Nå i Papeete träffade vi så Bully Hays och en svensk som hette Lindström. Dom höll hus för sjöfolk, det behövdes bara ett halvt ord av Mick och ett par dagar därefter var vi ombord i ett engelskt skepp som hette "Hotspur" på väg till Glasgow i Skottland. För sent insåg vi nu att vi kommit från stekpannan i elden. Hotspur var ett järnskepp hemmahörande i Liverpool vill jag minnas. Skepparn var ett odjur av första klassen. Styrmännen dom gjorde inte annat än slogs dagarna i ända, å arbeta fick man för två, för se vi var bara halv besättning och det var folk av den allra värsta välta Bully Hays kunnat raka ihop i Papeete. Nu ska jag ta och sjunga en

visa för er om skeppet Hotspur eller Tom Dick och A'rry som den också kallas, för se den handlar om deras sorgliga andalykt. Den visan är lika lång som härifrån till dit, därför tar jag bara en näve full av alla verserna. Men se melodien är pen, meget pen och går bra när man skall hala hand över hand ser i piltar.

Gungande vals.

Bland Sö - der - ha - vets väst - li - ga vin - dar där kryss - ar ett

skeppslag på slag, ing - et hind - rar. För se Tom han va me, å

Dick han va me, å 'Ar - ry har fri - vakt, så nu vet ni det.

Bland Söderhavets västliga vindar
där kryssar ett skepp,
slag på slag, inget hindrar.
För se Tom, han va me, å Dick han va me,
å Arry har frivakt, så nu vet ni de.

Det skeppet var Hotspur,
å skepparn var "Yes Sir",
fine old man fast han vindar.
Men se Tom, han va me, å Dick han va me,
å Arry, den syndarn, drev gyckel för tre.

"Cockney John" han var styrman,
på halvdäck gick han.
Steg för steg, va de glimra.
För se Tom, han va me, å Dick han va me,
å Arry, han lurte på John, som va le.

Bak stormasten båtsman
 stod klar med en märbspik.
 Slag på slag ä de tindra.
 Men se Tom va ej me. ä Dick va ej me,
 ä Arry, han stöp förrn dom fick de se . . .

Nå med skeppet Hotspur kom vi så äntligen till Glasgow, Här tog Mick och jag in på ett Sailors Boardinghouse och hade fina dagar, men som det var mitt i vintern var det ont om utgående långträdare, så när pengarna började att tryta tog vi tåget till Liverpool. Mick var "gott kjent" i den staden och mente på alt där nog alltid skulle ges en chans. Aldrig glömmar jag hur tafatt jag kände mig då vi från Midland järnvägsstation kom ner till Liverpools största gata "Lime Street". Här gick jag ikring som en riktig lantis och fick ont i nacken av att glana på alla de stora byggningarna. St. Georgs Hall med sina stiliga pelare framför vilka drottning Victoria stolt rider till häst, Wellingtonmonumentet, sjöhjälten lord Nelson m. fl. granna saker. Hur vi gick där och loda, Mick å jag, så överraskades vi av mörkret och min lilla svartmålade sjösäck började att kännas allt tyngre och tyngre. Micks och min sammanlagda kassa var däremot skrämmande lätt, så där om kring tio shillings var allt vad vi ägde. Mick skulle vara gott känd, ja de va ju vad han sa, men jag tror att det i själva verket inskränkte sig till en viss Pub och dito Doss house²⁸ som vi förgäves letade efter i alla möjliga mörka gränder. Vad nu den där stadsdelen hette vi gick och lodade i kan jag så här på rak arm inte komma i håg, men ett minns jag och det var en liten gränd som hette St.

²⁸Pub, förkortning av Public house i. e. krog. Doss House, härbärge för sjömän.

Patric Alley. Den var full med Pubbar och danshus och som det just den dagen var St. Patrics minnesdag eller något annat skyddshelgons var gränden smock full med folk. Alla dansade och sjöng och överallt i gathörnen stod positivhalare och vevade i alla tonarter. Just som Mick och jag kom in i St. Patric Alley var det en stor irländare som högg tag i Mick och en fiskmånglarkärring fick tag i mig. I ett huj var vi med i dansen, hela gatan var ett enda illhojande, å man sjöng för fulla muggar.

John Bull lives in England,
Taffy lives in Wales,
Sandy lives in Scotland,
where there is all the girls.
But Paddy lives in Irland,
as everybody knows,
there never was a coward,
where the little shamrock groves.

Ja de va liv i luckan, må ni tro piltar, å så tjockt med folk att Mick var som uppslukad. Utanför en krog som hette "Paddys Best Friend" blev det sedan ett vilt slagsmål och för att rädda mig och min sjösäck smet jag i väg ut ur St. Patric Alley. Efter att i ett kaffehus fått mig en tår på tand och några brödskivor i fickan gick jag och drev upp och ner för gatorna, rädd för att vika av inåt de mörka tvärgränderna. Hur jag nu gick där och lodade kom jag till ett stort tryckeri som var inrett i en källarvåning. I trottoaren var en del järngaller infällda och genom ett av dessa strömmade det ut en behaglig värme. Bakom ett utsprång satte jag ned min säck och med den som huvudkudde var det i alla fall inte alls så galet. Ett stycke framför mig flämtade en blå gaslåga i en gatlykta. Det hade

börjat att snöhagla så smått, vinden tog i, ömsom låg jag och tittade på hur flingorna dansade runt lyktan eller ned genom gallret till tryckeriet. Här var det en stor maskin som ideligen tuggade i sig en massa vitt papper, medan den andra ändan spottade ut färdiga tidningar. Man kunde följa hela proceduren. Kunde till och med se hur bilderna i tidningen dansade fram under en stor rulle. Det var en kyrka, en häst och ett skepp som ideligen upprepades allteftersom bladet trycktes. Aldrig förr hade jag skådat en dylik maskin. Svårt var det att få en blund i ögonen och snön som svepte runt min hörna hade redan bildat en liten driva, jag behövde bara sträcka ut handen så kunde jag ta på den. Vinden pep, gatlyktans rutor skallrade, tryckpressen arbetade regelbundet. Ständigt samma bilder, en kyrka en häst och ett skepp å så somnade jag. Jag vaknade vid att någon stod och lyste på mig med en lanterna. Yrvaken och bländad dröjde det ett slag innan jag uppfattade något, låg bara där och glante. Lanternans bärare var en högst anskrämlig jätte med hjälm på huvudet och ljusskenet som bländat mig strömmade ut från en punkt mitt på hans mage. Ni förstår nog piltar att den där gyeken var en polisman, å såna e de ju inte vidare behagligt att bli väckt av. Nå polismannen häktade av sin lanternerna från bältet och lyste på mig från topp till tå, mumlande något om att det här nattlogiet skulle kosta sex pence. En halv shilling, de ä min taxa, annars får ni ge er i väg. Inte ett ord hade undsluppit mig, jag bara stirrade honom stint i ögonen. Hans lanternerna släcktes och innan han avlägsnade sig hörde jag honom igen mumla något om "poor Swedish sailor". Undrade just hur han

visste att jag var svensk, jo de va ju så sant, på mitt vänstra kavajuppslag satt en liten emaljerad svensk flagga som jag en gång fått av Mick.

Nere i tryckeriet spottade maskinen fortfarande fram nya tidningar, en kyrka, en häst och ett skepp hoppade ideligen fram på det vita papperet. Men nu gav jag attan i allt och sov den rättfärdiges sömn.

Tidigt i den blåkalla gryningen var jag på benen med sjösäcken i näven, nu på väg ner till dockorna för att om möjligt få tag i Mick. Några gatsopare ropade an mig, pekade och grimaserade. Framför ett damskrädderis jättespegel synade jag min lekamen. Om man nu inte precis var någon vanlig toff²⁹ så satt i alla fall min nya kavajkostym av holländskt kläde all right och "silketörklä" hade jag till min skotska gensare³⁰. Travade vidare. Bortom några mindre hustak skymtade ett par masttoppar. Jag hade inte så långt kvar, skulle just till att svänga ner i en tvärgata, som ledde till en av dockportarna, då ett hiskligt oljud kom mig att stanna och vända mig om. Mittpå trottoaren stod en lustig figur och slog sig på knäna allt under det ett bölande skratt ekade mellan husväggarna. Det var en gammal neger, ingen liten man heller för när han väl rätat ut sig var han säkert sina sex fot. Hade han inte grinat så illa och hans käft inte haft ett så hiskligt omfång, hade han inte varit olik en sån där vördnadsvärd Onkel Tom di kallar. Toppen av hans vitulliga huvud pryddes av en trasig stråhatt, fast det var mitt i vintern, å stora silverörhängen hade han, sådana där som hol-

²⁹Toff = snobb.

³⁰Gensare Sticktröja.

ländska sjömän brukade bära förr i tiden, riktiga små skepp under fulla segel. Han vinkade åt mig att komma närmare och på blandad norska, men bölskrattande mellan varje ord, började han sitt tal ungefär så här. Oa, oa, bu hu, ved dere av att dere e lie som ena våffla på ryggen. Oa oa bu hu Yes sah. Så sant mitt namn ä Stonewall Jackson³¹ Oa, oa, bu hu Yes sah! Aldrig i mitt levande liv har jag sett på maken oa, oa, bu, hu, Yes, sah! Yes sah skulle betyda yes sir, och när han yttrade de mycket omtyckta orden öppnade och slöt sig hans eldröda gap i snabb takt ungefär som en råttfälla. Nå kontentan av vad jag kunde förstå var att jag skulle följa med till mrs Stonewall Jackson som hade en sorts fiskaffär alldeles i närheten. Och hon som var en "meget snil kone" kunde alldeles säkert med ett prässjärn få min kostym i presentabelt skick igen. Vi kom så till ett litet hus som låg inkilat mellan ett par godsmagasin och på nedre bottens enda fönster stod det målat med stora blåa bokstäver, "Stewed eel 3d a bowl" (stuvad ål tre pence per skål). En mindre skylt angav att här snackades norskt, "tallades svenskt" och habla spanjola. Husets skrangliga dörr gick lätt att öppna, liksom fjädrade utåt av ett inre ångtryck. Man kom först in i ett rätt stort rum som var avbalkat i bås. Mellan varje dylik avbalkning stod ett bord med tvenne bänkar. Längst in i rummet en disk och bakom den stod mrs Stonewall Jackson beskäftigt rörande om i en blankpolerad koppargryta. Mrs Jack som hon kallades för kort var en rar nigger-

³¹Negrer lägga sig ofta till med namn med god klang t. ex. Napoleon, George Washington. Den Linus beskriver hade uppkallat sig efter en av amerikanska inbördeskrigets mest berömda generaler, Stonewall Jackson.

mammy, frodig och rund med stort och flottigt segelduksförkläde. På huvudet en röd duk och under hennes potatisnäsa hängde ständigt en liten droppe svett, för om den någon gång försvann kom det strax en annan precis likadan i dess ställe.

Vi slog oss ned vid ett av borden och mrs Jack satte fram tvenne skålar fyllda med en persiljeblandad soppa, vari simmade några mycket enstaka ålbitar, å så fick vi ett mindre bröd per man. En härlig frukost för en hungrande sjömansmage. Min nyförvärvade vän rådde mig till att ta av mig kostymen med detsamma så skulle den bli pressad medan vi höll skaffning. Sugan som jag var hade jag nästan glömt bort varför jag kommit hit och jag blev fasansfullt förskräckt över mina kläders tillstånd. Hela ryggtavlani ända ned till stussen var ett verkligt avtryck av järngallret jag sovit på under natten, man kunde till och med se tryckeriets firmanamn tydligt instämplat på kavajens ryggtavla. Mrs Jackson kastade ett stryklad i elden, kostymen breddes ut på disken. Sedan blev det ett fastigt fräsande och spottande. Gubben Jackson pladdrade på, allt under det jag ängsligt blickade bort till disken, rädd för att min kostym skulle bli vidbränd.

— Nå, sa gubben Jackson, pengar har du förstås inte, men kanske ändå en slant till gumman för pressningen. Maten den bjuder jag på, för ser du en svensk, den kan jag gott lika, min son, han ä svensk han, ser du. Han är gift och bosatt i Stockholm, har det väldigt bra, här skall du få se. — Gubben halade stolt fram ur skjortan ett litet läderfodral i form av en bok. Innanför dess ena pärm ett foto av en ljushårig kvinna som stolt blickade ned på ett.

par ungar med pepparögon. Den andra pärmén innehöll ett foto av en ståtlig neger i grann uniform, över hans bröst hängde ett band med ett hotellnamn, så alldeles säkert var han en sån där utkastare, di kallart. Gubben Jackson frågade mig om jag inte träffat honom någon gång; å jag ljög ja förstås, hade inte hjärta att säga nej när jag ändå såg att det gjorde dem så glada. När lögnen väl en gång var sagd måste jag brodera vidare, för gumman Jackson var så fasligt frågvis, för se sonen skrev så sällan. Som väl var, var kläderna mina snart fixade och medan mamma Jackson hjälpte mig på med kostymen var det inte utan att hon försökte sig på att vara lite smeksam allt under det hon pladdrade på. Ja hon var en rar liten gumma och mig fick hon vips ett gott öga till. Av henne fick jag reda på att mannen var anställd som segelmakare ombord i en East India man som låg nere i en av de närmaste dockorna. — Nu, Stonewall Jackson, sa gumman, nu e du så god och skaffar den här unga mannen en bra anställning ombord i ditt fartyg. Du kan ju tala vid kapten Craig Mc. Murdock när du går ombord. Se man min ä segelmakare ombord i skeppet "Rahnee" av Liverpool och med kapten Craig Mc. Murdock har han seglat i många år.

Så kom det sig att vi ett par timmar senare, Jackson och jag, vandrade nedåt dockorna. Undervägs anförtrödde jag honom om min gamle vän Mick och hur vi råkat att bli åtskilda i St. Patric Alley kvällen förut. Så fort Jackson fått reda på att Mick var finne, sa han att då bor Mick alldeles säkert hos Patric Mc. Clusky för det var han som ägde hela St. Patric Alleyway med både groggshop och danshus. Mitt i en av de väldiga dockorna, förtöjd mellan

boyarna låg "Rahnee", en omåttligt fin skuta, en fullriggare byggd av teakträ. Ett långt smäckert gråmålat skrov med kanonportar, Nelsonmålad som sjöfolk kallar det. Bar. lastad som hon var för tillfället låg hon högt på vattnet och kopparförhydningen lyste grant grön med skiftningar i rött. Riggen Yankeestil, väl akterstagad, och på varje mast fanns det sju rår. Ja låt oss för resten ta och räkna efter, underrå, dubbla märsrår, dubbla bramrår, röjlar och sist på de smäckra vitmålade topparna skysail eller månskrapor som de också kallas. Bogsprötet var precis en tredjedel av hela fartygets längd och där det förenade sig med den skarpt uppsvängda bogen satt galjonsbilden, en indisk furstinna, som var så fin att hon hade ett diamanthalsband av riktigt spegelglas. Rahnee, ser I pilta, betyder på hindostanispråket furstinna och skeppet var en ostindiefarare som också gått i teatraden på Kinakusten.

Gubben Jackson ropade an fartyget och snart hade en båt tagit oss ombord. Kapten Craig Mc. Murdock var en liten torr och vissen man som pep och talte så fint att man kunnat ta honom för en skräddare, fast jag sedan fick erfara att han ansågs som sin tids styvaste storsegelskeppare. Stonewall Jackson lade ut texten, Craig Mc. Murdock synade mig från topp till tå och resultatet blev att jag skulle få mönstra på så fort fartyget blev lastat. Rahnee låg då och tog in en last av styckegods destinerat till Port Elisabeth i Sydafrika, och medan jag väntade på att få mönstra bodde jag hos mamma Jackson, dit också Mick flyttade från Mc. Cluskys i St. Patric Alleyway. Mick och Jackson blev snart riktigt goda chummar och det var pin livat ibland att höra hur dom satt och ljög varandra halsen

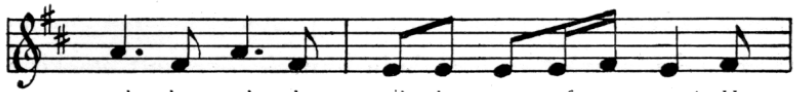
full. Men stuvad ål och mamma Jacksons envetna omsorg tröttnade både jag och Mick snart på, och säkert var vi lika glada då det äntligen bar i väg. Mick han hade mönstrat på som träsmed då förstås.

Hon blåste frisk nordan då vi bogserades ur dockan och nedför Merseyfloden. Utanför Holy Head sattes alla segel i topp. Mick och Jackson tävlade om att dra den ena shantyn efter den andra medan seglen sträcktes. Gubben Jack kunde sjunga han! Yes sah! Sure boo! som han alltid sa. Ett av hans favoritnummer var en gammal piratvisa som jag för död och pina inte vill oskära era fina örnsnibbar med, men refrängen skall ni få höra och den lät så här.

Mastigt.

Hur - rah, hur-rah, my fa - ther is go - ing to be hung! Hur -

rah, hur - rah, the sil - ly son of a gun! He

used to treat me aw - ful when I was ve - ry young, and

now they're go - ing to hang my dear old fa - a - a - ther! Hur -

(Kan upprepas
i det oändliga.)

Hurrah. Hurrah. My father is going to be hung.
 Hurrah. Hurrah. The silly son of a gun.
 He used to treat me awful when I was very young,
 and now they are going to hang my dear old father.

Jag kom snart underfund med att Stonewall Jacksons segelmakeri var det inte mycket bevänt med, han var ju också en rätt gammal man. Han gjorde precis vad som föll honom in och aldrig gick han någonsin på vakt som vi andra. Besättningen pysslade om honom som en skeppshund, ett gammalt inventarium och fartygets mascot. Befälet, d. v. s. styrmännen, var däremot hans svurna fiender för han spionerade på dem och sprang ofta med skvaller till skepparn. — Det var två ting ombord i Rahnee som tycktes ligga Jacksons hjärta mycket nära. Först var det min ringa person som han i faderlig omsorg tävlade med Mick om. Vänskapen till mig var dock ett inte mot den kärlek han hade för fartygets gallionsbild, den sköna "Rahnee". Morgon och kväll hälsade han på henne och mången gång överraskade jag honom i öm tillbedjan. Varje gång vi hade svårt väder ojade han sig över att stackars "Rahnee" måste slita så ont, ständigt överskjöld av havets vreda vågor. Så fort det sedan blev bättre väder kom Stonewall Jackson med ett halvt dussin målarpysar och sminkade upp sin sköna furstinna. Hennes svarta hår putsades upp, läpparna skulle ha rödmönja, skära rosor på kinderna, guldarmbanden nyförgyllas och som det för det mesta hände att spegelbitarna i hennes diamanthalsband fallit bort, infattade han nya i dess ställe varav han hade ett reservförråd i sin koj. Med skeppet Rahnee hade vi varit i Port Elisabeth och

lossat en del stycke gods. I Port Elisabeth på den tiden fanns det ingen ordentlig hamn utan fartygen lågo och lossade på öppen redd å inte fick man gå i land, så där ifrån har jag inget att berätta. Men så gick vi därifrån till Fremantle i Västastralien, där resten av stycke gods-lasten utlossades. I Fremantle på den tiden fanns det en stor firma som hette Mc. Pherson, Pearson and Patterson. Mc. Pherson va skotte, Pearson och Patterson lär ha varit svenskar, vilket också namnen skvallrade om. Den där firman hade fått vad man kallar för koncession på en del timmerskogar i sydvästligaste delen av Australien strax söder om Fremantle vid en plats som hette Port Augusta. Hit var det nu meningen att Rahnee skulle avgå för att intaga en timmerlast. Bolaget var nystartat och ”Rhane” skulle bli det första fartyget som intog en dylik last. I Fremantle kom det ombord ett helt gäng med timmerhuggare anförda av en som hette O'Connor. Den resan ner till Port Augusta glömmar jag aldrig. Vi fick en hejare till kuling och timmerhuggargänget som mest bestod av skotska och skandinaviska före detta sjömän var alldeles för många att hålla ordning på. Nog var dom flinka till att hjälpa till med segelbärgning men mest levde dom bus hela tiden. Spelte klaver och säckpipa i både tid och otid så att kapten Craig Mc. Murdock höll på att mista de få grå hår han hade kvar på skallen. Inte kunde han få nån disciplin på mannarna då dom inte stod på skeppsartiklarna, å när vi bärga eller satt segel var det ibland full teater, riktig ringdans med märsfallen med säckpipa i täten. Det höll till och med på att bli fullt myteri. Det var efter kulingen vi haft utanför Fremantle. — Stonewall Jackson

satt i en båtsmansstol framme i bogen och sminkade om "sin kära "Rahnee", den här gången alldeles särskilt illa tilltygad av brottsjöarna. Hela timmerhuggargänget stod framme på backen och såg på hur Jackson fiffade upp henne. Han hade just börjat infattningen av nya spegelbitar då andre styrmannen kom stormandes upp på backen. Han svor och domderade värre, kommenderade Jackson upp på däck där han blev grundligt omskakad av styrmannen så att spegelbitarna rök ur alla Jacksons fickor. Det var ju klart att sånt inte gillades, varken av oss eller timmerhuggarna, så det slutade med att andre styrman fick sig en skopa juling. En oerhörd händelse ombord i ett engelskt fartyg, men se dom var för många å skepparn vågade inte knysta.

Ja så kom vi då till Port Augusta, en inte oäven hamn men öppen mot havet. Här gick ingenjör O'Conner i land med sina mannar och halva besättningen fick följa med och hjälpa till. Ibland dem var naturligtvis fartygets timmerman Mick och det var ju klart att jag skulle vara med. Skogen växte här så gott som ända ned till stranden, väldiga träd, inte sådana där martallar vi har hemma i Bohuslän utan väldiga jättar var det. Somma va nära nog en fyrahundra fot höga å omkring trettio å fyrtyo fot i omkrets. Ja de va inte utan att ingenjör O'Conner blev lite konfunderad när han fick se dom där bjässarna, å hur skulle vi bära oss åt att få dem ombord? Nå det gav vi ju attan i och det gjorde nog kapten Craig Mc. Murdock också, för se fartyget var nämligen va man kallar timecharted, förhyrt av engelska amiralitetet, och lasten, om vi nu någonsin skulle få den ombord, var destinerad till Port

Louis på Mauritius. Nå, för oss sjöfolk var Port Augusta ett riktigt paradys, vi bodde i tält för några hus fanns det ju inte. Å så vackert som här var, under de stora jätträden växte det gräspalmer, ormbunkar och andra mindre träd som vi kallade pappersträd, för barken på dom var som bladen i en bok. Vi begynte med att fälla de mindre träden som stod närmast stranden. Dessa avkapades i passande längder och vinschades med linor ned till sjön. Timret var tungt så det flöt inte utan sedan hivades det med ankarspelet ut till fartyget och stockarna fick ipa utefter botten.

Några infödingar på platsen såg vi först inte till, men så småningom kom vi underfund om att de lurat på oss bland buskarna hela tiden. Ruskigt riktigt när man tänker på de, för när dom väl fick mod att visa sig, var det ena förfärliga fulingar. Pinne i näsan å ibland målade de sig med någon sorts vit lera så dom såg ut som sebror. Inte ville dom arbeta, bara gick och slog dank, å så stal dom allt som dom kunde lägga hand på. Någon gång kunde vi få dem att gå på jakt för att skaffa färsk proviant, för se villebråd det fanns det gott om. Känguruer hoppade som loppor i de stora träsksnären nere vid en flod som flöt ut i bukten. Så fanns det små känguruer, inte större än vanliga harar, å somliga av dem kunde klättra i träd. Ibland kom infödingarna släpandes med strutsar som här kallas för emun. Nå, för sånt där brukade vi ge dem tomma konservburkar, buteljer eller tobak. Spik och järn var däremot förbjudet, då de bara använde det till farliga vapen. Vi hade stränga order att inte ge oss för långt i väg ensamma från vår tillfälliga camp eller lägerplats. Svar-

8.- Sternvall, Sjöman Linus äventyr.

tingarna var inte att lita på, de hade långa träspjut och så ett vapen som kallas bumerang. En bumerang är ett två till tre fot långt och flatt och svagt böjt trästycke. En sorts kastklubba, ser I piltar. Att hyva i väg en sån där tingest ä ingen konst, men att kunna kasta den som infödingarna, det var något så häpnadsväckande att jag aldrig sett maken. Vi försökte oss nog på de, men det ville aldrig riktigt lyckas, ingenjör O'Conner hade till och med lovat ut ett pris på fem pund till den som kunde göra om et. När en inföding använder sig av en sådan kastklubba går det till ungefär så här. Tänk er att det bakom en buske sitter en liten känguru och äter grönt i all sköns ro. Infödingen har sett'en rätt igenom det täta lövverket. Han stannar, tar bumerangen i högra näven, väter på vänstra tummen för att känna luftdraget. Whop. Bumerangen åker i väg och i nästa momang kommer den seglande tillbaka rätt över busken, jägaren gör ett hopp och griper sin så snällt återvändande klubba i flykten. Då vi går och tittar bak busken ligger kängurun där död som en dörrspik.

Vi hade varit i Port Augusta omkring fyra månader och "Rahnees" skrov var nära nog fullt, men se nu var det meningen att få tag i ett par riktigt fina timmer, sär. skilt beställda av brittiska marinen till en mastkran i Port Louis. Med ingenjör O'Connor gick vi där i skogen och mätte, träden skulle vara precis så stora och så tjocka och intet av dem var riktigt till lags. På så sätt drev vi i väg rätt långt in i skogen. O'Connor han mätte och mätte, tusan till finurlig man var han också, för se att mäta trän som står och växer ä ingen lätt sak. Tjockleken kan vilken som helst famna med armarna men se höjden se, de va

lite värre. O'Connor han satte en lång stör i marken så måtte han längden på störens skugga sen måtte han också skuggan av trädet och så var den saken klar. Finurligt inte sant, men hur han bar sig åt att kalkylera slutresultatet, ja de får ni själva fundera ut på frivakten. Träden som nu skulle fällas var väldigt smäckra och höga, rotändan var visserligen för tjock för våra sågar, varför det byggdes upp en ställning runt trädet så där en trettio fot över marken. På den stod Mick & jag, sågade och kilade. Det blåste rätt friskt och det var just fråga om att vänta till dess vinden kastat om, ty att fälla sådana där bjässar ä ett farligt jobb. Under tiden passade jag på att göra upp eld till middagsmålet. Stod just med grytan i näven då några kastspjut kom vinande genom luften; jag slängde grytan och hoppade upp i närmaste träd som var ett sånt där pappersträd jag nyss talat om. Gammalt som det var hade det lyckligtvis långa nedhängande grenar. Hade hunnit ett gott stycke upp ovan marken då en skock vildar under väldiga tjut kom rusande ur ett buskage. Mer såg jag inte just då, för jag förlorade fotfästet och gled ned genom ett stort hål mellan ett par grenar rätt in i stammen på trädet. Det var precis som att åka ned genom en flaskhals, jag bara gled och gled. Ugglor rev mig i ansiktet och fladdermöss stora som ekorrar flög förbi mig. Så sa det stopp, jag hade kommit till botten av stammen. Över mitt huvud lyste dagern genom en liten ring, det var hålet som jag glidit ned igenom, annars var det svart som natten. Jag trevade runt med händerna och hur det nu var hittade jag ett ruttet kvisthål och påtade med min kniv tills jag fick ett titthål så stort som en

femöring. Jag kan ännu känna hur jag stelnade till av fasa vid synen som uppenbarade sig genom titthålet.

Runt det stora trädet dansade vildarna. Med sina långa spjut stod de och kittlade mina kamrater under fotsulorna. Jag såg hur stackars Mick och O'Connor hoppade på träställningen medan vildarna dansade runt och hylte. Några stycken av dem hade rivit ner vårt tält och höll som bäst på att packa ihop våra tillhörigheter. Det var en fasansfull situation, jag grät och bad allt det jag hann med, för Mick och O'Connor med för resten för han var ju också en hyggelig karl

När man är så där över sig given vet man nog inte riktigt vad man gör. Utan att precis tänka på det något vidare hade jag börjat att sjunga, först lite för mig själv, sedan så mycket mina lungor förmådde. Va tror ni jag sjöng? Jo de va "Mandom mod och morske män". Genom hålet kunde jag se hur vildarna stannade av i dansen och lyssnade. Mick å O'Connor fick litet andrum, det var också i sista stund för O'Connor blödde starkt ur ett spjuthugg i benet. "Mandom mod" höll jag på med hela tiden, men benen darrade på mig och inte visste jag hur länge jag kunde hålla på med den sången. Började i alla fall att komma liksom lite mer till sans och besinning; i ena byxfickan hittade jag en ask med "Wax Vestas" de ä en sorts tändstickor som då var i bruk och där varje sticka är som ett litet stearinljus. Utan att för ett ögonblick höra upp med min sång tände jag en sticka och sprätte ut den genom hålet. Infödingarna som stått alldeles stilla och lyssnat på det sjungande trädet, gav nu till ett illtjut. Då passade jag på att sprätta ut ett par brinnande stickor till. Det blev

visst för mycket för dom svarta tokstollarna för dom labena på ryggen och försvann fortare än dom någonsin kommit dit.

Mick var den första att med ett rep hala upp mig i dagsljuset och friheten. Så förband vi O'Connor och marscherade tillbaka till settlementet i Port Augusta. Aldrig har jag varit med om en sådan fest som vi hade den kvällen. Mick fick lov att berätta om och om igen hur jag räddat dem och hur vildarna flytt för det sjungande och eldspottande trädet. Ja de va livat må I tro, lägereldarna flammade, extraförplägning laget runt, medan O'Connor bjöd på långa å styva romtoddar. Mitt i en stor ring bland sjömän och timmerhuggare ställdes jag upp på en tunna å jag fick sjunga "Mandom mod" tills jag inte kunde pipa mer än en fågelunge.

Så blev vi då äntligen segelklara och Rahnee låg med korthyvad ketting och svajade på redde. Då upptäcktes det att Stonewall Jackson var försvunnen. Först var det ingen som vidare fäste sig vid den saken för Jackson brukade ta sig bondpermission ibland och var då borta flera dagar i stöten. Men se nu skulle vi ju segla och skepparn ville rakt inte gå till sjöss utan att hans mascot var med. Dan därpå, fortfarande ingen Jackson. Kapten Craig Mc. Murdock beordrade andre styrman och mig att gå i land och försöka leta upp Jackson. Ingen lätt sak då Port Augusta var en havsvik omgiven av djungel, berg, knallar, väldiga skogar och träsk. Av en skogsarbetare hade gubben blivit sedd ett stycke uppför den lilla floden som löpte ut i viken. Det var det enda spår vi hade att följa. Med en av skeppsbåtarna seglade vi uppför floden just till

den plats där han senast varit sedd. Vi hade tagit fartygets ropare med oss och snart genljöd skogen av höga rop, kallande på Stonewall Jackson. Men inte såg vi eller hörde något och snart glömde vi bort vad vi var där för, det var ju så mycket grant att skåda. Brokiga papegojor i träden, svarta svanor flöt på vattnet och i alla buskar skvatt det av allehanda vilda djur. Stora ödlor satt och glante, men dom behövde man inte alls vara rädd för, värre var det om infödingarna kom. Men sedan O'Connor haft för vana att varje kväll fyra av en del raketer hade trakten kring Port Augusta varit fri från dem. — Rätt som vi gick där och lodade fick vi se en blå rök som ringlade sig upp bakom en buske. Andre styrman hejdade sig tvärt och satte revolvern sin på helspänn, man kunde ju aldrig så noga veta. Så kröp vi försiktigt närmare och närmare den blå röken. I skydd av en palmdunge — vi hade nämligen gjort en stor lov — fick jag plötsligt se en man sittandes vid elden. Var det en inföding? Han var ju svart. Men så blev andre styrman varse att han hade stora silverörhängen. Vi hojtade i roparn, fick svar, å de va Stonewall Jackson, sure as eggs is eggs. Här satt han som om ingenting hänt och bjöd oss att slå oss ned och deltaga i hans måltid. På elden höll han som bäst på med att rosta en jättelik fågel som han behändigt spetat upp på träpinnar. Runtikring sig hade han kastat väldiga ljusgröna ägg som alla var ut-sugna. — De ä fasligt vad dom har stora höns i det här landet, sa Stonewall Jackson, å som ni ser tog jag henne på äggen. Nu visste vi så väl att om vi skulle få Jackson med oss så fick man också lirka det därhän. Vi slog oss alltså ned och deltog i måltiden. Inte för jag precis minns

om det smakade så värst bra, men vi drack klart källvatten ur de tomma äggskalen och bättre bägare kan man inte tänka sig. Andre styrman lade ut texten om hur kapten Mc. Murdock för död och pina inte ville gå till sjöss om inte Jackson följde med. Skrämde honom också med de farliga vildarna, å så lät Jackson övertala sig att följa oss. Men en sak höll Jackson tyst med och det var vad han egentligen haft för sig där i urskogen. Så lunkade vi tillbaka till vår båt och andre styrman, som var lite va man kallar zoologiskt hemmastadd, anförtrodde mig att Stonewall Jackson nog inte var att leka med, för det fordras en stark karl till att fånga levande australiska strutsar. Väl ombord i Rahnee bley Stonewall Jackson inkallad till skepparn och det dröjde en lång stund innan han kom för över igen, men då var han glädjestrålande. På kvällen då vi församlat oss i skansen berättade Jackson för oss alla att det nu inte längre behövdes några spegelbitar till Rahnees diamanthalsband för se nu hade han skaffat rik. tiga ädelstenar. — Och i sin svarta skrovliga hand höll han fram några blänkande bergkristaller. — Real diamonds! Yes sah! Sure boys! som han uttryckte sig. Men det var en annan sak också som Jackson inte ens nämnt för kapten Craig Mc Murdock. En stjärnklar natt, det var då vi var på väg till Mauritius stod jag på backen och höll utkik försänkt i ljuvt begrundande över den vackra stjärnbilden "Södra korset" som hängde i horisonten. Upp kom Jackson på backen. Ah se stjärnorna, sa gubben, de ä riktigt guld du, och ser du det var riktigt stjärnguld som gamle Stonewall Jackson fann i Port Augusta. — Han gick så efter en liten lanterna och i dess sken visade han

mig några små vitaktiga stenbitar bemängda med kattguld, som jag då trodde. Fast det sa jag inte åt honom, hade inte hjärta att ta ifrain honom hans fina inbillning. De ä guldkvarns min gosse, sa Jackson, för sånt har jag sett förr och den här gången skall ingen lura mig. Men tyst som graven gosse, för annars så.

Ja ser I mina piltar, de här ä ingen vanlig skröna utan sant var eviga bit. Det är bara ett par år sedan jag var i Perth i Vastaustralien som timmerman med en av våra transatlanticbåtar. Gick och spankulerade på en av de större affärsgatorna, råkade att kasta ett öga uppför en av husfasaderna. Jag behöver väl knappast säga att det slog Klick i trumelunten, för i jättebokstäver stod att läsa. "STONEWALL JACKSON MINING COMPANY, PORT AUGUSTA." Jag tog den fina ingångens marmortrappor i ett enda skutt och dök in genom blanka mahognydörrar som gick runt runt som i en trampkvarn. Här blev jag stoppad av en vaktman i uniform som prompt ville köra ut mig igen. Det var ju klart att jag måste träffa direktören, å som väl var råkade han just att passera. Den ena frågan och svaret gav det andra, direktörn blev intresserad å så kallade han in mig på sitt kontor. Hur bolaget fått sitt namn var han inte så säker på, han var nämligen den tredje i ordningen sedan bolaget startats, men enligt en gammal historia skulle det ha varit en neger vid namn Stonewall Jackson — en vanlig simpel sjöman ha, ha! Eller det kanske var hi, hi, den pösiga fanten grinade, för han jäste värre på sitt granna kontor. Det var i alla fall en gammal neger som hette Stonewall Jackson som först påvisat fyn. digheterna. Nå men negern, vad blev det av honom? kunde

jag inte låta bli att fråga. A han ä död för många år sedan. Ja han dog visst mycket fattig i Liverpools slumkvarter, för se det var först ingen som ville tro på hans berättelse, å när han inte ville tala om var guldet fanns i Port Augusta, letade vi reda på det själva, så enkelt va de, se. Många, många gånger sen dess har jag tänkt på gamla Jackson och den natten när han pekade på stjärnorna och med darrande stämma för första gången berättade om fyndet. — De va guld du, riktigt stjärnguld, Stonewall Jackson fann i Port Augusta. Yes sah! Sure Boo!

SJUNDE KAPITLET.

Med skeppet Richelieu hade vi varit i Gävle och lossat vår last av kol från Hartlepool i England. Efter intagande av barlast bar det vidare uppför Bottniska viken, vi skulle nämligen upp till Timrå och lasta trä. Det var nästan kay lugnt på morronkulan då Richelieu med snigelfart länsade in i Alnösundet utanför Sundsvall. Fjordens vatten låg som en spegel där skogklädda kullar och berg avtecknade sig "Såg vid såg man såg, varthelst man såg." Brädstaplar lägrade sig som hopgyttrade byar i vars mitt fabrikerens skorstenar pekade mot skyn likt minareter. Runt stränderna låg fartyg av alla nationer förankrade, stora fyrmastade skepp, barkar, briggas och smärre skonare. Här och där fanns det nog ett ångfartyg också, men dom tittade man bara på i förbifarten. Nej det var de många skeppen som mest fröjdade oss. Maken till Alnösundet finns inte på hela jordens rund. Smärre bogserbåtar kom puffande med ångans vita vingar viftande om skorstenen, alla erbjudande att ta oss på släp. På Richelieus halvdäck gick kapten Hans Knutson, hatten på svaj och den stora sjöskumspipan djärvt stagad i vänstra mungipan. Han var alltid som mest mallig då han och skutan hade god vind, å att få avvisa en envis bogserbåt, det var nu en gång hans största fröjd. Belåtet kikade han upp till väders där bramseglen stodo stinna och bukiga medan underseglen hängde slappa, ty den tidiga

morgonbrisen höll sig i de högre luftlagren. Vi passerade Utvik, Näs, Sund och kastade till slut ankar i Timråviken. Sedan varpade vi oss in till lastageplatsen, där gamla Richelieu liksom helt försvann i en skog av master. Kapten Knutson for in till Sundsvall för att göra upp om frakt med skeppsmäklarn. Han kom tillbaka och den här gången var han inte så mallig, det hade nämligen varit meningen att Richelieu skulle lastat fint hyvlat virke på London, men som hon inte längre var någon förstklassig skuta fick man nöja sig med en last av "splitwood"³² till en sydengelsk hamn. Lasten den var redan klar, utlossad i pråmar.

Inne i kajutan satt Hans Knutson, på bordet låg utbredda en del papper och mitt emot honom satt styrman Andreasson. — Kan styrman tänka sig, jag har kommit i en förfärlig knipa. Titta på de här papperen, kan styrman se att det är något galet med dem? — Styrman Andreasson läste igenom fraktavtalet. — Det är väl bra det här, till och med en shilling mer i frakt än vad som skeppet Aurora fått. — Kapten Knutsons hår stod på ända, han slog näven i bordet. — Ser han inte att jag glömt att få liggdagarna stipulerade och det finns inte så mycket som en enda man eller splittvetös att få i hela Timrå. Varenda käft är redan ute på arbete och allt kvinnfolket uppe i fäbodarna. Här kan vi ju bli liggandes i månader innan vi få in lasten och på så sätt åter upp både frakta å jakta. Nej, Hans Knutson, du börjar allt att bli för gammal att gå till sjöss. Va sitter han där styrman och grinar åt egenteligen? De

³²Splitwood, korta plankstumpar.

här ä honom en god läxa och lägg han det på minnet, de ä mitt råd.

Skeppskonstapel Linus stod i kajutdörren och anmälde att de första pråmarna kommit ut till fartyget. Knutson såg på sin konstapel en stund. — Hör nu han Linus, som har seglat med mig i så många år, kan han hjälpa mig ur den här knipan? Så fick Linus till livs historien med fraktavtalet och de bortglömda liggedagarna. Ja se det var värre det, Linus, liggedagarna dom kan jag ju inte göra något åt, men nog kan jag ta mig på att skaffa tillräckligt med kvinnfolk till lastningen. Om kapten ger mig femtio kronor i silver å så låter mig få låna en bra landgångsrigg, ska det snart vara avklarat. — Linus satt och funderade en stund. Så skulle jag allt ha två skålpund tobak och en flaska Floridavatten också. — Efter mycket hmande och om å men gick Knutson så bort till sjökistan och halade fram en luggsliten blåkavaj. Men se den gillade inte Linus. Nej bästa riggen skulle det vara och till sist stod han där skrudad i skepparns finaste kniptångsfrack och han gav sig inte förrän han både fått flossehatten och käppen med silverkrycka. — Så där ja nu ä de jag som blitt skipper. — Nej nu må de vara nog, har du blitt alldeles tossiger, sa Knutson. — Nå, då får jag väl vänta me de tills jag kommer tillbaka med folket, men se då måste jag bli skeppare, annars så garanterar jag inte för hur det kommer att gå. Kapten Knutson himla sig i pur förfäran, det blev i alla fall överenskommet att han skulle fara till Sundsvall och stanna där så länge lastningen varade. Linus stod vid fallrepet klar att gå i land, då fick han se att lillprammen låg där. Nej, se bästa läringsbåten

skulle han ha och tre man att ro sig i land i grand storskepparstil. Vi pojkar som rodde honom var naturligtvis storögda av pur förvåning, för där satt Linus på aktertoften och vräkte sig värre. Sedan vi lagt till vid sågverksbryggan vinkade han åt mig att följa med. Jag fick mig en barsk tillsägelse att hålla mig tre steg bakom i kölvattnet. Vid handelsboden måste jag också stå utanför och vänta. Efter en liten stund kom han ut bolmandes på en stor cigarr och ett halvt dussin av den varan stoppade han i bakfickan på syrtüten. Sedan har det ut på stora landsvägen. Väl klar av Timrå by vinkade han åt mig att komma närmare och så fick även jag reda på det som jag nyss berättat om avtalet i kajutan. — Jo ser du, nu är det jag som liksom ska vara kapten på Richelieu å du ä så god och håller käft. Du har bara att svara, ja väl, kapten, eller skall ske, kapten, allteftersom det hampar sig. Först ska jag nu försöka att få tag i en gammal bekant till mig som heter Glindås Kersti, hon brukade vara bas för ett stuvargång i Skönvik för ett par år sen och hon ä en dundergumma. Om hon lever än, som vi får hoppas, ä hon den enda som kan hjälpa oss ur den här knipan.

Vid Märla by fick vi reda på att det bara var ett par kilometer kvar till Glindås. Det var det härligaste sommarväder och solen sken över skogklädda kullar. Linus var efter vanligheten i tagen värre. Gick och sprätte, jonglerande med skepparns käpp som om han inte varit något annat än herreman i all sin dar. Dessemellan sjöng han lusteliga till allas förnöjelse i stugorna landsvägen fram. Där ligger Glindås å nu ä du så god och håller dig på tre stegs avstånd igen. Glindås by var ett dussin smärre

gråruskiga bondstugor med härbren och ladugårdslängor. På en kulle liksom överblickande sin domän låg en något större mantalsbyggnad och det var här Kersti skulle bo. Utanför södra gavelfönstret en liten örtagård där en silver. skimrande glaskula på träfot kastade glada reflexer. En majstång med mångt och mycket dingelidang stod utanför farstukvisten.

En bastant plankdörr till höger. Linus skramlade med dörrklinkan, stampa i golvet och så klev vi in. Framme vid den snövita spisen satt en gammal gumma och rakade i glöden. God dag Glindås-Kersti, sa Linus, men gumman knappast såg åt oss. Det var fasligt vad man blivit hög. färdig på gamla dar, å jag som kommit så långväga bara för att få hälsa på Kersti. Nu vände hon sig långsamt på den låga pallen. — Ja Kersti har inte otalt me nån så var han välkommen. Kommer han från patrons ve Skönvik? Nej jag kommer närmast från Timrå, känner hon inte igen mig, Kersti? Kommer hon inte ihåg konstapel Linus på skeppet Richelieu, det är ju bara fem år sedan vi var tillsammans i Skönvik. — Å må dä, men de va fasligt va han blett fin kär sen dess, må tro han varit i Amerika? — Nej se Kersti nu ä de så att jag är kapten på Richelieu och för gammal god vänskaps skull har jag kommit till Kersti för att be om hjälp till lastningen av skutan. — Tycker han att ja ser ut som om jag dög till de numera? Gumman hade rest sig upp, hon var krokig i ryggen som ett tunnband.

Medan hon dukade upp kaffekoppar, klippte toppsocker, satte fram myssosmör och tunnbröd språkade hon och Linus om gamla dagar och till bekräftelse av mångt och mycket

fick jag vid passande tillfällen flika in med, ja väl kapten. & jo visst kapten, som avtalat var. Kersti gick så fram till spisen, sprätte ett par försvarliga nypor salt i den blankpolerade malmgrytan som hängde över elden och hällde sedan med en slev upp kaffet i kopparna. — Salt kaffe. myrsmör och tunnbröd är som nektar och ambrosia och medan jag satt och laddade mig drack Linus och Kersti sju för tu. Ju mer dom drack av pratvattnet desto mer livade blev dom och Kersti var outtröttlig i att hala ur Linus den ena historien efter den andra. Ja se den Linus, kapten, skulle ja då förstås säga. Å så nöp dom varandra i sidan till bekräftelse på den saken. Men när det kom på tal om att skaffa hjälp till lastningen blev Kersti betänksam. Linus gav mig en vink att ta fram det första tobakspaketet, hela tolv stycken läckra bruna kakor, som begärligt greps av gummans krokiga fingrar. Mera kaffe å så några kärvänliga nyp. — Ja, sa Kersti, det skulle nu vara för att han Linus blivit kapten på Richelieu, men tror han att jag kan få tösera ned från fåbovallama? Flaskan med Floridavattnet gjorde susen, för se det hade i alla tider varit hennes älsklingsparfym. Så blev det överenskommet att vi skulle stanna där på natten medan hon skickade bud till skogs upp på myrar och vallar. Priset på daglöner bestämdes och Kersti fick fyrtio kronor i handpengar.

Över fällbänken sken morgonsolen in genom buteljgröna små rutor. Ute på gårdsplanen kunde jag höra glam och stoj. Linus hade allaredan hoppat ur sin koj. Kersti kom med morgonkaffet. Ny orgie och frossande i tunnbröd och myssosmör. Linus öppnade fönstret, runt majstången på

gården dansade ett gäng flickor och gummor. Näverkontar hade de på ryggen och i en hög låg uppstaplade fårskinnsfällar och sovsäckar, allt klart till uppbrott. — Det var ett glatt gäng som en stund senare drog landsvägen fram mot Timrå I täten gick Linus arm i arm med Glindås-Kersti och efter hela kavalkaden kom trossen, en flakvagn lastad med proviant och bäddattiraljer.

Då vi kom fram till Timrå blev det stor uppståndelse. Det spred sig som en löpeld att Glindås-Kersti skulle lasta skeppet Richelieu. Vad hade flugit i Kersti så här på gamla dagar och hur hade det varit möjligt att uppdriva så många splitvedtöser?

Kapten Hans Knutson hade farit till Sundsvall och enligt överenskommelse var nu Linus herre på skutan. Arbetet gick med kläm, Kersti satt i en stol på stordäcket och dirigerade arbetet, de stunder hon inte kokade kaffe i kabyn. Som en riktig storskeppare höll sig Linus på akterdäck och rökte Hans Knutsons cigarrer och hade lata dagar. Styrman Andreasson fick i stället vara med om att jobba som seden var på den tiden. Det där gick alldeles utmärkt ett par dagar, men så tröttnade kapten Linus på att vara ensam, han drogs som en magnet ner till Kersti på stordäcket där de tillsammans satt och förtalte om den tiden då det begav sig. Från stordäcket till fördäcket var vägen inte så lång och när vi pojkar om kvällarna efter slutat dagsverke rota ihop oss med töserna kom Linus också dit under förevändning att se till hur vi skötte oss. En av Onsala-pojkarna var styv på mungiga och över förluckan hade vi riggat till ett dansgolv av plankor. Över den improviserade dansbanan höll det på att bli gruff mellan Kersti och Linus.

Kersti höll nämligen styvt på att vi inte fick kollra bort töserna för henne. Valsa om kvällarna, sa gumman, då bara ligger dom där och slashasar om mornarna tills det växer näckrosor i sänghalmen. Dansgolvet kom bort men vi knep nog i land och fick oss en svängom bara Kersti väl krupit ned i skinnfällan. Linus mente på att något skulle folket roas med och om det inte ställdes till med något trevligt var faran den att flickorna gick över att arbeta i andra fartyg. Anton Sotnäsa fick i stället order om att sätta på kaffehurran till en förlikningens kvällstår. Kersti som var all right bara hon fick sin vilja fram, och kaffe var nu en gång hennes livselexir, ville också visa att hon var med på noterna, varför hon utan vidare svårighet fick trugat Linus till att ge oss en skröna. Vi satte oss så i en ring på förluckan med varsina två töser i fånget. Gumman gav oss emellanåt några bevakande ögonkast, medan hon stoppade sin järnsnugga med bästa engelska karvtobak. Nå håsens går det nu med den utlovade historien? Ja ser I töser, det ä nu så att jag liksom håller på med en långskröna för piltarna en sorts följetong med fortsättning i nästa nummer som det står i "Hemmakuriren". Den handlar om en världsomsegling jag gjorde i mina unga dar och som vi sistens hunnit till Australien så ä de bara att fortsätta färden, fast den här gången skall vi fara till andra märkliga land.

Sjunde äventyret. Sköldpaddsfångsten på "Pratasön"³³

Med skeppet Rahnee av Liverpool gick vi från Västaustralien till Port Louis på Mauritius. Som ni kanske vet så ligger den ön strax östan om en annan stor ö som heter Madagaskar i Indiska oceanen. På denna färd hade vi för det mesta fin låringsvind och med alla klutar satta förde vi trettiofem segel. Skysegel på alla tre topparna och sex ledsegel, en grannare syn kan man knappast tänka sig. Ibland när vinden var riktigt god gjorde Rahnee sina fjorton à femton knop. Efter så där en fyra veckors seglats låg vi utanför hamnstaden Port Louis och under mångt och mycket kryssande mellan korallbankar och skär kom vi så in i själva hamnen. En rätt stor och rymlig bukt, men också ett blåshål av första ordningen. Det hade varit en svår storm några dagar förut och hela hamnen var full med vrakspillror, runt stränderna låg det uppkastade vrak, här och där stack det upp mastoppar av sjunkna fartyg. Det var i Port Louis vi nu skulle lossa vår medhavda last av timmer, men som stormen härjat så svårt och nästan alla prämar och läktare antingen gått till botten eller låg uppkastade på stranden var det många om och men innan vi kunde börja. Emottagaren för lasten var det engelska amiralitetet och det var självaste The Port Admiral som löste det svåra problemet. Han lät helt enkelt ta och rigga ned en av de stora fregatterna som låg i hamn, dess däck bröts upp och hit överfördes lasten. Det var ett fasligt riggande och grejande med svåra taljor å undan gick det, undra på det för resten då det hängde minst ett hundratal

³³Pratasön, latitud N 20° 42', longitud 0 116° 43'.

blåjackor och marinsoldater i alla don och tackel. Sedan vi så blivit av med timret skulle vi ta in en last av råsocker destinerat till Hong Kong. Det var värre det, för härmed fick vi jobba ensamma. I Port Louis hade nämligen en smittkoppepidemi brutit ut och de indiska och kinesiska kulis som kom till fartyget med sockerpråmarna fick inte gå ombord. Dagarna i ända brann det stora svavelgrytor på däck till förhindrandet av smitta. Det var alltså vi själva som fick vara stuvare och att jag inte stöp på den kuppen har jag mer än en gång undrat på för det var okristligt hett och våra ryggar värkte och sved som eld av de klibbiga och tunga säckarna. Inte fick man gå i land heller, dag och natt slogs man med moskiter och flugor, så av alla de hamnar jag varit jorden runt är Port Louis den jag minst längtar att få återse

.Den dag vi åter lättade ankar kändes det som en befrielse att få sätta segel och ge oss ut på den fria livgivande oceanen. Vi styrde nu nordligt, destinerade till Kina. Över Indiska oceanen genom Malaccasundet förbi Singapore. Sedan upp genom Sydkinesiska sjön, där Rahnee återigen för en frisk sydvästmonsun dansade i väg så att en del av vår besättning av skogsmatrosor, cowboys och färklippare som vi hade med oss från Australien, minst va bleka om nosen. — På höjden av ön Hainan fick vi stiltje, en riktig "Paddys Hurricane" och om vi inte flera gånger kastat ankar hade strömmen säkert salt Rahnee på någon av de många korallbankarna som här sticka långt ut till havs. En flottilj av mystiska djonker och sampaner kom utroende och styrde kurs rätt på oss och som det i dessa farvatten inte är ovanligt att pirater anfalla fartyg

som ligga i stiltje beredde vi oss för strid. Som väl var sprang det dock upp en fin bris och då var det en lätt sak för Rahne att löpa ifrån dem. På hemfärden som jag sedan gjorde med ett annat fartyg träffade vi på samma piratflottilj och det blev batalj av. De ä nu en annan historia som jag skall berätta senare.

Strax norr om Cantonflodens mynning ligger den lilla engelska kolonien Victoria med staden Hongkong. Nu är den nog en stor och grann stad, men då vi var där var den inte mycket mer än en större fiskarby där engelsmännen byggt sina bungalows, det är villor med verandor byggda runt hela huset och dessa låg strödda här och där utefter bergshöjderna. Piraterna i Cantonflodens mynning hade i Hongkong och runt bland öarna sina högkvarter, med stora flottiljer i alla vikar. Vår sockerlast lossades här av kinesiska kulis. Frukten för piraterna var, trots att det låg flera örlogsmän på redde, så allmänt utbredd att hela Rahnees besättning gick vakt om vakt alla nätter och ständigt var vi väl beväpnade. Genom fartygets mäklare på platsen hade till en av piratcheferna utbetalts en viss summa pengar för att vi skulle lämnas i fred, och ett stort anslag med många lustiga skrivtecken och stämplor satt uppspikat på stormasten och vid fallrepet. Alla våra skeppsbåtar förde små vimplar, på vilka med inbroderad skrift angavs att vi betalat tribut till piraterna. Malaria och tyfoidfieber graserade svårt i Hongkong och nästan varje dag var det någon av besättningen som åkte i land till lasarettet. De va pin kusligt att så där gå och vänta på sin törn som säkert snart skulle komma. Tre gånger om dagen proppades varje man full med kina och ammoniak och alla gick omkring

och stank av sandelträolja, det enda skydd som fanns mot de myckna moskiterna.

Några dagar innan Rahnee skulle segla igen kom turen till mig och min gamle vän skeppstimmermannen Mick att på bårar bäras hela den långa vägen till en plats som kallades Honkong Peak där lasarettet var beläget. Själv var jag så illa därän att jag inte minns mycket av den färden; men väl inbäddad och ompysslad i en skinande vit bädd kände jag det som om jag kommit till himmelriket. Små nätta sjuksystrar trippade mellan bäddarna och gav en läskande drycker omväxlande med att kinesboyar rantade ikring och gav lavemang eller enema som det också kallades där på platsen. Sånt var en ohygglig tortyr och för det mesta brukade vi muta dom där kinesboyarna för att slippa undan rackartyget. Min vän Mick var det inte så illa ställt med, han blev snart bättre; det var egentligen det myckna kinat och ammoniak som han inte tålt vid och huvudet hans hade varit så uppsvällt av medicinen att han var förfärlig att skåda. Väl på bättringsvägen fick man promenera i en fin park som skuggades av väldiga banyanträd och all sorts härlig grönska. Rahnee hade för länge sedan gett sig i väg med nästan helt ny besättning just utskrivna från sjukhuset. Nå det brydde vi oss mindre om för på sjukhusets kontor låg långa listor på olika fartyg som behövde nytt folk. Det var bara att välja, eller också brukade skepparna på de olika skutorna i hamnen komma upp och ta pojkarna på sängen så att säga. Mick han blev ju frisk före mig och det var nästan komiskt att höra på honom, hur han ojade sig varje morgon då doktorn

gick ronden, för se Mick hade gett sig attan på att honom tog dom inte därifrån förrän jag kunde följa med.

Ett av de största handelshusen i Hongkong på den tiden var Jardine Matheson & Co. De hade många skutor som seglade på kusten och det var en av detta bolags agenter som en vacker dag slog klorna i oss. Och så bar det sig att vi bägge återigen trampade samma däck, nu ombord i opiumbriggen "TaiWan" av Honkong. Mick var fortfarande timmerman och jag segelmakare, de enda européer som fartyget förde utom befälet förstås. Att segla på Kinakusten, ser I töser och piltar, det var rena herremansgörat. Sjöfolket var kineser, de präktigaste människor jag i mitt liv varit tillsammans med, aldrig behövde vi gå till väders att bärga eller reva, det skötte dom om och varje europé ombord hade sin egen tjänare, ibland två då en av dem var kock. Briggen "TaiWan" gick emellan Hongkong och kuststäderna Swatau, Amoy, Fochou, Wenchou och Shanghai. Lasten bestod för det mesta av stycke gods och opium från Hongkong. Ofta hade vi passagerare med oss, fina kinesiska ämbetsmän, mandariner i broderade rockar, hattar med röda eller blå knappar och långa fjädrar. De bodde hos skepparn i salongen som för deras skull var särskilt fint inredd. Alla andra passagerare stuvades in överallt och ibland var det så fullt av dem att de låg varvtals på varandra i hela mellandäcket. Opium hade skutan i skrovet å opium rökte alla kineserna så det var rent ynkeligt att se. Om det då ibland hände att vi blev fördröjda av contrary vindar och rökverket tog slut, blev dom som rent tossiga om dom inte fick mer av det usla giftet. Flera gånger måste vi söka hamn bara för att passagerarna

skulle få mer opium för det som fanns i lasten fick på inga villkor röras, förseglat som det var med alla möjliga plomber och sigill.

Nu hinner jag inte med att berätta om alla de färder Mick och jag gjorde ombord i briggen TaiWan men en av dem som var den märkligaste skall jag nu beskriva. Långt ut i sydkinesiska sjön utanför Hongkong ligger det farliga och av sjöfarare fruktade Verekerrevet, sjunkna korallbankar som reser sig från ett havsdjup av flera tusen famnar. Trots att dessa korallbankar ej nå upp till vattenytan utan ligga på ett djup av omkring femton å tjugu famnar undvikas de sorgfälligt av alla sjömän. Ty om det skulle blåsa upp till storm sätter vinden och den starka strömmen upp en sådan fruktansvärd sjö att den kan bryta ned det starkaste fartyg. Flera fartyg på Kinakusten vilka spårlöst försvunnit har detta rev på sitt samvete, borta med man och mus som vi kallar det.

Ungefär fyrtiofyra sjömil sydost om detta rev ligger en liten hästskoformig korallö som heter Pratas. Den är endast omkring ett par sjömil lång och några hundra famnar bred. Under höst och vintermånaderna ligger den ensam och övergiven, då den hårda nordostmonsunen blåser och revet nästan ständigt översköljes av havets väldiga vågor. Men på våren och försommaren myllrar det där av kinesiska fiske och fångstmän. Det är från Pratasrevet som kineserna få de i handeln värderade hajfenorna, bläckfiskar och sk. sjökorvar att koka soppa på, men mest uppskattade är äggen som en jättelik havssköldpadda här gräver ned i sanden. Som ni kanske vet förut så varper sköldpaddor age, men ligger inte på dem som fåglarna. Det är i stället

den heta solens strålar som uppvärmer sanden och på så sätt efter en liten tid utför det besvärliga arbetet. Sköldpaddungarna får sedan sköta sig själva och vandra snart ut i havet. Det lilla Pratasrevet kan naturligtvis inte gerum åt så förfärligt många sköldpaddor, därför vårdar sig kineserna väl om dessa djur och man skördar inte mer ayäggen än som är god hushållning.

Nu hade det emellertid hänt sig att några japanska fångstmän besökt Pratasrevet och fångat så många av sköldpaddorna att dessa hotades med fullständig utrotning. De kinesiska fiskarna och fångstmännen protesterade naturligtvis mot detta intrång av japanerna och allt fiske skulle nu förbjudas för alla främmande fartyg. På grund av de där sköldpaddorna och den myckna fisken som fanns runt revet visade det sig att Pratas i en hast blivit alldeles särskilt värdefullt. I Japan letade ministrar och statsmän i alla gamla papper efter upplysningar om vem som i verkligheten var dess ägare och likadant gjorde kineserna. Hur dom än letade fann man ingenting. Pratasrevet var ingen mans land, helt enkelt bortglömt då de ömsesidiga kontrakten gjordes upp. Nå ja det var ju heller inte så underligt för på kartan var Pratas inte större än en flugas visitkort. Den kinesiska storamiralen som för tillfället också var utrikesminister hade i alla fall i en gammal gulnad lunta funnit en paragraf som var av ett visst intresse. Där stod nämligen angivet, att om på någon av de ute i havet liggande öarna det funnes lämningar efter uråldriga inskrifter, hus eller tempel, skulle den ön anses som kinesisk egendom.

Vi var i Hongkong den gången då den här krisen mellan

Kina och Japan var under uppsegling. De kinesiska myndigheterna letade med ljus och lykta efter ett passande fartyg som kunde avsegla till Pratas för att göra undersökningar. Nog fanns det fartyg att välja på, men ingen av redarna ville släppa till sin skuta, det ansågs också, och det med rätta, att riskerna var för stora. Revet var knappast känt, ej heller fanns det några specialkort som man kunde segla efter och inte visste man heller om där fanns säker ankargrund. För de kinesiska mandarinerna att segla dit i en vanlig fiskarjonk, därtill var dom alldeles för rädda om sitt eget skinn. Kejsaren i Peking hade i alla fall gett sina order och revet skulle besökas. Kineserna se, dom har pengar som gräs, å så köpte dom Taiwan bara för den trippen. Befäl och besättning skulle följa med mot extra dusörer och för vår skeppare hägrade det en finare kinesisk titel med ty åtföljande rang av någon sorts kulört knapp. Våra order att avsegla kom direkt från Peking, ett märkligt dokument var det att läsa, sedan det blivit översatt på engelska konsulatet. Där stod bland annat att vi skulle leta efter allt som möjligtvis kunde tänkas vara av mänskligt ursprung samt att avskrifter skulle tagas av alla inskriptioner vi kunde få tag i. Det som mest intresserade oss var ordern att levande eller död, men helst levande, infånga och ombordtaga den största sköldpaddan som fanns på ön.

Med denna order följde en mycket hög ämbetsman, en mandarin som egenhändigt skulle ta hand om avskrifterna. Mandarinen var precis likadan som man kan få se i bilderböcker, med röd knapp i hatten och en hårpiska som var så lång att den räckte ända ned i däck. På hans blåa siden-

rock fanns det broderier både fram och bak. När han petade sig i öronen, vilket var ett av hans favoritnöjen, måste han först ta av sig naglarna vilka voro förfärdigade av silver. Mandarinen hade en sekreterare och flera liv. tjänare, sekreteraren i sin tur än fler, så hela stassen var mer än ett trettiotal män. Ombord i Taiwan var inte utrymmet i salongen alltför stort, varför utgallring måste ske, vilket höll på att fördröja hela avseglingen. Mandarinen höll nämligen på sin värdighet och kunde omöjligt gå till sjöss med mindre tjänarantal. Vår skeppare, en gammal knarrig Scotsman, var inte den som gav med sig, han körde helt sonika i land hela baket och behöll till slut endast mandarinerna och hans sekreterare.

Då TaiWan väl kommit ut i öppet vatten och fastlandets kust sjunkit ned bakom horisonten kom vår mandarin ut på däck för första gången. Nu hade han tagit av sig all grannlåten, silvernaglarna hade försvunnit och hårpiskan låg behändigt hoprullad under hatten, ett vanligt plommonstop. Klädsel för övrigt svart långsyrtut. Det visade sig också att han kunde tala flytande engelska och på allt sätt var som en annan europeisk gentleman. Senare på natten då jag gick på vakt med andre styrman kom han upp på halvdäcket och språkade med oss. Särskilt fick jag tumme med honom när han fått reda på att jag var svensk, då han delvis fått sin uppfostran i en svensk missionsskola. — Att bestämma en kines' ålder är många gånger för en europé ingen lätt sak, men nog tyckte jag att han såg väl ung ut för att vara en så högt uppsatt man. Hans titel och namn hade nämligen stått angivna i seglingsordern från Peking. Han hette någonting på Wu och mr Wu var vad vi kallade

soner.

honom så länge han var ombord i Tai Wan. Då jag enligt landets sed gratulerade honom till hans snabba befordran måste jag visst ha tittat på honom lite tvivlande, för han slog ned ögonen och begynte att darra på målet. Han såg så komiskt hjälplös ut att jag inte kunde hålla mig från skratt och så berättade han för mig en ganska märklig historia som var ungefär av de här orden.

Min far som är huvudmannen för vår familj är över sjuttio år, och börjar bli rätt klen till hälsan. I alla sina dagar har han inte varit utanför Pekings murar, men som han är en mycket skriftlärdd man och särskild kännare av de urgamla skrivtecknen blev han utsedd av kejsaren att fara ned till Hongkong för att därifrån besöka Pratasön eller Sköldpadds-ön som vi kallar den, vi hans femton söner — Här passade jag återigen på att gratulera och buga artigt för se sådan är seden i detta land. Ja vår familj är mycket rik, inalles tjugufem barn. Nå vi hans femton söner höll familjeråd och det beslutades att jag som yngste sonen skulle fara i min fars ställe. Min far ville först inte höra talas om förslaget, men till slut gav han med sig och jag måste lova honom att vid framkomsten till Hongkong ikläda mig hans officiella robe, d. v. s. den gamles mandarinkostym, för att därmed imponera på sydkineserna. Till sekreterare fick jag min fars egen liv-tjänare. — Ja men alla dom där andra ungdomarna som försökte att komma med, vad var det för ena spelevinkar? — Mr Wu skrattade. Ja det var kanske bra att dom blev körda i land? På vägen från Peking kom jag till staden Shanghai och där råkade jag i lag med en del studenter från en amerikansk missionsskola och som jag var nog dum

att berätta för dem om min resa ville de prompt följa med. Nu ä de synd om dem, de få återvända hela den långa vägen till Shanghai med oförrättat ärende. Säkert blir det stort bråk, för hela skolans klass står tom i Shanghai. — Ja så ungefär var mr Wus historia.

Under laber sydvästmonsun tog det inte så många dagar innan vi var framme vid Pratasrevet. För små segel kryss. sade vi sedan försiktigt in mot land och märkte ut farleden mellan reven med långa bambustörrar. Ju närmare vi kom desto försiktigare måste vi vara och flera dagar höll vi på att loda ut en passande farled med skeppsåtarna. Pratasrevet låg nu framför oss som ett skinande vitt isflak simmande på ett blått hav. Lodet gav återigen ingen botten, men ur havets djup steg det upp liksom en vit vägg, det var korallbarriären som TaiWan inte kunde flyta över. Längs detta rev rodde vi i våra båtar för att om möjligt finna en öppning. Det var lustigt att se ned i det klara vattnet där korallen lyste så grant och där stora fiskstim sam ikring likt fåglar flygande över fjälltoppar. Så granna de fiskarna var sedan, det skimrade av guld, silver, stål-blått och grönt. En och annan hajfena stack upp över vattenbrynet och då de ibland närmade sig våra båtar kunde man tydligt se deras långa gulgråa kroppar och ilska kattögon. Några mindre fiskedjonker kom oss till mötes och med deras hjälp var passagen lätt funnen. Nu gällde det att få briggen TaiWan säkert invarpad mellan Pratasrevets hästskoformiga lagun. För se att lämna fartyget liggandes utanför barriären var säker undergång i den händelse det skulle blåsa upp. Det blev ett styvt jobb som tog flera dagar och mångt och mycket halande. Men sen låg hon där också,

snug as a bug in a rug, fint och bekvämt som en lus i ett sticktäcke, som engelsmännen kallar det.

Solen lyste från en molnfri himmel och sandstranden var gnistrande vit mot ett indigoblått hav. Inga träd växte på den lilla låga ön, endast några få förkrympta s. k. pandanuspalmer och en växt varav kineserna kunna koka soda. Alla våra båtar låg nu på vattnet och själv fick jag liksom vara ledaren för expeditionen. Vår skeppare och styrmännen besvärade sig inte med att gå i land och för resten så tyckte de att det var under deras värdighet att gå den där kinespojken till handa. Det var just det som gjorde att mr Wu och jag blev de allra bästa vänner. – Det var med en förunderlig stämning vi satte foten i sanden och kände fast mark under fötterna. Här på denna lilla fläck av jorden omsluten av horisontens oändliga jättecirkel. Fiskarna och fångstmännen på revet kunde snart visa oss vad vi sökte efter. På den högsta punkten låg ett mindre korallblock tillhugget i form av den i Kina vanliga tempelbyggnaden. På dess ena ända som vätte mot öster var det en djupare urholkning och här satt, huggen av samma material, en liten buddhabild, som med korslagda ben vilade på en lotusblomma. Dess högra hand var upplyftad till välsignelse, ett fint konstrikt arbete och så väl utfört som om den huggits i den vitaste marmor. Runtom på stenen fanns det allehanda märkvärdiga skrivtecken som mr Wu inte kunde tyda. Det var dessa skrivtecken av vilka avtryck skulle tagas.

Först övermålades de med tusch, d. v. s. kinesiskt bläck, sedan lades över tecknen ett mycket tunt papper och mr Wu slog försiktigt över det hela med en liten träklubba

tills alla punkter blivit berörda. När det var gjort avtog han papperet och se, allt det som stod på stenen var nu tydligt och i minsta detalj avtryckt på papperet. Det blev ett arbete som tog hela förmiddagen i anspråk, ty många avtryck måste tagas. Sedan promenerade vi ikring, letande efter andra minnesmärken. Stenen med avgudabilden var dock allt vi fann, utom lämningarna efter ett gammalt vrak som låg uppkastat på nordsidan av revet. Det hade varit ett tremastat fartyg, halvt begravda i sanden stucko endast en del av masterna och stäven upp och där, inhugget i en av plankorna, kunde man tydligt läsa namnet Otis. Det låg där ensamt och vitnade i solen, nu endast ett sorgligt minne av ett skeppsbrott där kanske alle man gått under. Mr Wu tog dock ett avtryck av det i bogen inhuggna namnet, noga följande sina instruktioner.

Vid förfrågan hos fiskarna berättade de att öns sköldpaddor redan slutat sin äggläggning, men att kanske vid nästa nymåne något enstaka djur skulle återvända, ty det var alltid nattetid de kom upp för att häcka. Vidare berättade de att det fanns två sorter av dem, den ena mindre och särskilt värdefull för sitt skal, samt en annan sort som de kallade for Leather Jacket, väldiga bestar som kunde väga nära nog en hel ton och inte var att leka med ifall dom blev retade. Det var det senare slaget som vi möjligen skulle kunna få tag i, ty de förr med det värdefulla skalet hade redan lämnat ön.

Det beslöts nu att så många man som möjligen kunde avvaras från fartyget skulle nattetid hålla vakt vid de olika stränderna. Mr Wu och jag skulle växelvis delta i vakt-tjänsten för att se efter att mannarna höll sig på sina

poster. Fångsttiraljerna var mycket enkla, varje man hade en lång bambupåk och så en del smäckra linor. Fångsten skulle gå så till att då en sköldpadda kom kravlande uppför stranden skulle man skynda sig att avskära hennes återtag till havet, rusa fram med bambupåkarna och vända djuret på ryggen. Sedan skulle hon bli lätt att binda och som en annan bal föras ombord i fartyget. Det blev många natters väntan och vi flyttade från strand till strand. Inga sköldpaddor syntes till, men månen den blev större och större och därmed steg spänningen och vår vaksamhet skärptes.

Det var härliga ljumma nätter och det var ibland svårt att hålla sig vaken. Så kom då äntligen fullmånen med en härlig klar och vacker natt. Mr Wu och jag låg på mattor i sanden och såg hur stjärnorna steg ur havet, och på bränningarna, vars vita skum fräste där långt ute på revet, där tärnor och elov³⁴ denna ljusa natt störtöko efter fisk. Bakom oss grinade ett runt månansikte liksom förnöjsamt avsynande den härliga tavlan. — Bredvid mig i sanden på en matta låg mr Wu och klottrade ned poetiska verser i en medhavd anteckningsbok, översättande varje skönt rim för mig. Det var nog något väldigt fint sagt på landets eget språk för se kineserna eller Himmelens Söner som de också kalla sig äro väldigt styva i att behändigt forma sitt urgamla blomsterspråk. Allt var ämnat för kära far hans i Peking.

Det var ju klart att när vi så där satt och såg på så mycket vackert vaksamheten var mindre skärpt och för resten, det som nu hände kom så förbluffande oförhap-

³⁴ Elov, bohusslänska fiskares namn på labbmåsen, *Stercorarius parasitica*.

pandes. — Utan någon som helst förvarning och som av någon undre trollkraft såg jag hur mr Wu lyftes upp på mattan. Ett allt förblindande sandmoln piskades upp runt honom som av en osynlig kraft. Mr Wu gav till ett illtjut, sandmolnet regnade ned och fram kravlade ett mörkt monster, en jättesköldpadda, med mr Wu krampaktigt hängande fast vid sig. Wu hade sina armar runt dess nacke, medan odjurets stora skovellabbar rakade i sanden och med god fart bar det så i väg ned mot strandens bränningar. Wu skrek och jag skrek. Våra mannar som legat i beredskap ett stycke därifrån kom rusande till undsättning. Sköldpaddan hade fått än mer fart på sig och var inte lätt att hejda. Mr Wu var en verklig hero, för sitt tag ville han på inga villkor släppa, men under det våra sjömän hojtade kunde man tydligt höra mr Wus ängsliga. — Jag kan inte hållan! Jag kan inte hållan! Närmare stranden blev sanden något hårdare och paddan saktade farten. Med våra bambupåkar var vi henne tätt i hälarna. Den gjorde plötsligt en sväng och Wu rullade i väg ett gott stycke och där blev han liggande. Våra påkar bromsade nu snart upp det rasande och sprattlande djuret. Dess labbar fällde ett par av männen innan vi till sist med stor möda fick henne vänd på rygg. Nu var hon besegrad och fäktade hjälplöst med sina labbar i tomma luften. Vår första tanke gällde sedan mr Wu som låg där och jämrade sig, vi bar honom ned till vattnet och fick honom något så när tvättad ren från sand som murat igen hela ansiktet. Så småningom återfick han både syn och målföre och vid en hastig besiktning kunde jag bara upptäcka ett par skråmor. Wus första fråga, sedan han spottat hals och svalg fria från

sand, var om sköldpaddan och om vi fått henne fast, och strax därpå var han med om att tillsammans med sjömännen dansa en veritabel krigsdans runt den dyrbara fångsten. Med våra linor surrades sedan sköldpaddan ihop till ett mera bekvämt och ofarligt kolly och medan vi höll på därmed satt mr Wu och synade sin blåslagna lekamen. Sedan hans begeistring nu något svalnat, hade smärtorna börjat inställa sig och det blev många aj. och ojrop för varje nyupptäckt om punkt. Men glad var han som ett barn. Strax därpå tycktes han åter försjunka i sitt vanliga österländska begrundande, mumlande liksom för sig själv. Det var så synd så, det var så synd så. Då jag hörde mig för hur det var fatt, ville han först inte ut med språket, för jag skulle ändå inte förstå honom, mente han på. Det satt visst hårt inne, men äntligen fick jag då ur honom det som tycktes vara ett så svårt bekymmer. — Jo se, att få uppleva ett sådant här äventyr var nog en stor förunnad lycka, att bara tänka sig, men hur skall jag bära mig åt för att få någon att tro på det, då jag kommer till Peking. — Till slut lyckades jag lugna honom med att det var ju en lätt sak att få med sig en bevittnad skrivelse. Jag skulle skriva under, vår kapten likaså och sedan kunde man sätta dit så många sigill som det fanns ombord i Taiwan. Mr Wu blev så glad att han omfamnade mig och om han inte varit kines hade han också säkert kysst mig i samma Veva.

Sedan gick vi tillsammans ner till Pratas motsatta strand där Taiwan låg förankrad. Jag avsköt min signalpistol varpå snart ett par båtar anlände. Det blev ett fasligt göra att få sköldpaddan i en av de rätt små båtarna och vi hade

så när missat alltihop på djupt vatten. Det var också en väldig sköldpaddsbjässe som vägde omkring åttahundra engelska skålpund. Hade mr Wu tvivlat på att man skulle tro honom i Peking, var det nästan lika illa därän ombord i mitt eget fartyg. Vår skotske skeppare var nog glad över den lyckade fångsten för han längtade tillbaka till Hongkong och sköldpaddans existens var inte att be tvivla. Men att allt gått till som vi visste att förtälja det var det inte någon lätt sak att få i honom. Som väl var hade vi minst tio man till vittne och då måste han ge med sig. Det blev också förklarat att sköldpaddan, som antagligen grävt ner sig i sanden för att lägga ägg kvällen förut, somnat in av solvärmens och sedan inte vaknat upp förrän den känt mr Wus kroppstygnd på sin rygg. Ja förunderligt var det, det måste vi alla erkänna.

I daggryningen avseglade vi till Hongkong och under den resan uppgjordes en bevittnad berättelse över fynden på Pratasrevet och mr Wu fick sin skrivelse med alla de namn och sigill som fanns ombord i briggen TaiWan. Sigillen var han som sagt mycket noga med, för se i Kina anses en namnteckning vara värdelös om den inte åtföljes av en personlig stämpel.

Då vi seglade in till Hongkong tog mr Wu åter på sig sin broderade mandarinrock och hatten med röd knapp och silvernaglarna prydde åter hans välformade händer. Sköldpaddan, den blev inpackad i en stor lår, för den skulle ju med mr Wu till Peking. Med briggen Taiwan lade vi till vid den Kina tillhörande ön Kowloon mittemot Hongkong. Här mottogs mr Wu av ett helt kinesiskt regemente som skyldrade gevär och trumpetare som blåste, medan vi alla

européer gjorde stramt honnör, ty så skulle det gå till då en så hög kinesisk ämbetsman lämnade fartyget.

När mr Wu väl satt sig till rätta i sin rödlackerade bärstol buren av åtta uniformerade kulis såg han inte ens åt kapten på Taiwan och de bägge styrmännen. Men jag som stod på backen och vinkade farväl fick mig ett pojkkaktigt och glatt tack-skall-du-ha-rop, men på samma gång fick jag mig en blick som kunde tydas som, se inte på mig så där, för jag rår inte för det. Just som gardinerna runt bärstolen drogs samman kikade mr Wu fram och gjorde en mycket ful grimas åt vår sure skotske skeppare, så nog var mr Wu en kines med tjuvpojks humor, de va då alldeles säkert.

ÅTTONDE KAPITLET.

Ombord i skeppet Richelieu var det ingen fara att någon skulle komma och kollra bort splitvedtöserna för oss, ty Linus kunde just konsten att ställa till det trevligt för alla och Glindås-Kersti och han var de bästa vänner. Sommar-nätterna uppe i Norrland är bland det vackraste Sverige har att bjuda på. Sjömännen på de engelska skutorna som för första gången var här uppe i Sundsvallsdistriktet kunde inte nog förundra sig över att solen aldrig riktigt ville gå ned och därför tråddes också dansen ibland på dansbanan i land tills den tidiga morgontimmen. Det var just den där dansbanan som var en nagel i ögat på alla skutskepparna för se, att dansa hela natten och sen hala timmer om dagarna gick inte riktigt bra ihop, men det var förunderligt vad vi ungdomar kunde tåla vid på den tiden. Ett par timmars sömn och så upp igen och jobba klockan halv sex på morgonen. Förmiddagen och så där till kaffedags på eftermiddagen gick väl an, men sen var man alldeles utschasad, för att återigen bli pigg som en mört efter kvällsskaffningen. Handklaverets toner lockade å Emma, Sofia, Kristina och Anna, alla skulle de ha sig en svängom med 06. Men så kom det kvällar då man för död och pina inte kunde orka med mera och efter slutat dagsverke samlades vi då alla på fördäcket. Onsala spelte munspel och så sjöng vi shanties där Linus efter vanligheten anförde sången.

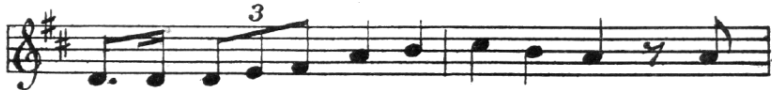
The elephants walk around,
and the band begins to play
and all the girls in Bombay town,
was dressed in the rig of today.

Eller var det någon annan visa vartill refrängen löd
så här.

I marschtakt.

What's the mat-ter-with fa-ther? He's all right!

What's the mat-ter with fa-ther? He is tight! He

bought a chick-en for eight-teen pence, but the

son of a gun went ov'r the fence. Well!

What's the mat-ter with fa-ther? He's all right!

What's the matter with father?

He's all right!

What's the matter with father?

He's tight!

He bought a chicken for eighteen pence,

but the son of a gun went over the fence.

Well! What's the matter with father?

He's all right!

Alla egentligen dumma visor men med skojiga melodier som det går väldigt bra att hala efter. Så var dom också genuina sjömanslåtar, internationellt kända och inte heller tillsnickrade av någon landkrabba.

De sångerna var också Glindås-Kerstis förtjusning. Splitvedtöserna brukade sjunga med, medan Kerstis pepparögon sken som glaskulor och hennes lilla järmsnugga vippade upp och ner i takt med musiken. Det där med sång och musik var nog bra, men det fick vi inte vara ensamma om, för långsides av oss låg en bark från Fredrikstad och dom var nästan ett strå vassare än vi. När det kom till att slå skrönor var Linus i alla fall värst och det slutade nästan alltid med att sjömännen från Fredrikstadskutan kom äntrande över för att lyssna på honom. — Glindås-Kersti var nu inte precis av det fagrate slaget för hon hade ett ansikte som en nötknäppare där näsan och hakan liksom möttes på halva vägen, men ändå var hon en förtjusande oemotståndlig gumma. — Nå han Linus, sa Kersti, håsen går de, nu får vi ä lita paschas? Varpå hon nöp Linus i sidan. — Jo visst Kersti, bi litt, itt lit, sa Linus. Tobaken karvades och piporna stoppades, under vilken procedur bud sändes runt att nu var det bäst att passa på för snart skulle Linus vara i farta igen med en ny historia om det märkvärdiga landet, östan för sol och västan för måne, eller det landet Cathay³⁵ som det också kallades.

³⁵Cathay = Kina.

Åttonde äventyret. Shanghaiad.

Med briggen Tai Wan gjorde Mick och jag vår sista resa till Shanghai, som ligger vid en liten å nära den stora Yangtseflodens utlopp. Staden Shanghai var ett otrevligt håll där skutorna lago förtöjda som uppträdde på ett snöre i den lilla åns dyiga vatten. Men en riktig sjömanstad var Shanghai, för det fanns flera skutor på floden än hus i staden och överallt i de mindre vattendragen som här och där korsade det låglänta landskapet stack det upp riktiga skogar av master från kinesiska djonker. Aldrig tillförne har jag sett ett sådant hullabaloo och stim av skepp, sjömän, runners, clerkar, stuvedorer och skeppsmäklare, allt sammanträngt inom ett litet område som kallades för settlementet Shanghai. Om man därtill lägger alla de stora linjeskeppen, örlogsmän under fransk, engelsk, amerikansk och tysk flagg med alla sina blåjackor och marinsoldater som här svärmade tätt, tätt som flugor på en honungskaka, för att nu inte tala om landets egen befolkning, som bodde hopträngd i ruckliga byar och i båtar långt ut på floden. Allt detta mänskliga virrvarr tycktes ständigt leva som på toppen av en vulkan. Den ena dagen var det uppror eller panik bland kineserna, de skar halsen av varandra gladeligen eller också brann det i alla knutar, den andra dagen hade örlogsmatroserna i settlementet kommit ihop sig i ett fritt slagsmål för alla som ville delta. Det levererades fullkomliga bataljer mellan tyskar och fransmän, engelsmän och amerikanare. Inne i landet var det också oroligt och mandarinerna låg i luven på varandra. Shanghaiiterna saknade minsann inte sport och deras egen s. k. internatio-

nella skyddsskår hade händerna fulla ideligen. Sjömännen på de många kofferdfartygen hade också glada dagar, det var minsann inte så lätt att uppehålla disciplinen bland så många nationer. Att komma till Shanghai var på den tiden nästan liktydigt med upphörande av all rim och reson. Det var omöjligt att hålla folket ombord, då det var så många som levde på att ställa till oreda. Då ett fartyg skulle gå till sjöss plockade den upp sin besättning än på krogen eller i ett kinesiskt fröjdehus, där de smarta kineserna inte utlämnade sin man förrän de skinnat honom in på bara kroppen. Att bli Shanghaiad var en term som uppkom just genom en sådan "pressgang" som befalet fick företaga då de vandrade från hus till hus och bara tog vad som fanns att få. Vad som gjorde oredan än värre var att settlementet var uppdelat efter de olika nationernas intresseområden, så hade någon gjort något rackartyg i det franska gick han skottfri i alla de andra områdena och likadant var det alltigenom: detta inom ett område som man ledigt kunde promenera runt på ett par timmar.

Nere på gränsen mellan den franska och den engelska stadsdelen var det en liten kanal som hette "Yang King Pang": här låg sjömannens fröjdehus och krogar i en lång rad på ömse sidor om kanalen. Varje sjömansrunner höll här dubbla krognästen.³⁶ Hade han lagt vantarna på en engelsk besättning bodde de på franska sidan, om det var en fransk besättning bodde de på den engelska. Det var då

³⁶ Yang King Pang fanns orubbat ursprungligt skick ända till omkring år 1913 då kanalen igenfylldes och alla käkar raserades. Nu är det en av Shanghais finaste gator och kallas Avenue Edward the seventh. Det var i en av Yang King Pangs många lumphodar som en svensk kapten Fröberg år 1898 hittade en dagbok, förd av en sjöman under Nordenskiölds Vegaexpedition.

stört omöjligt för någondera av skepparna att komma åt sina mannar utan att betala en rundlig lösesumma eller om han, som det ofta hände, finurligt nog lurade dem över på rätt sida. Shanghai var ett sjömanseldorado för det fanns många olika jobb som vinkade. Kineserna var i synnerhet pigga på skandinaver, vilka fingo anställning som skeppare på större djonker vilka trafikerade kusten. De olika handelshusen behövde folk för att agera bas för sina kulis eller att som supercargo medfölja de av dem förhyrda kinesiska fartygen. En sjöman kunde också ta värvning både i kinesisk och utländsk tjänst och kineserna var särskilt pigga på dem som förr gjort militärtjänst och förstod sig på att handha artilleripjäser.

Vi ombord i Taiwan hade blivit ordentligt avbetalda i Shanghai och vart skulle vi ta vägen om inte till ett av husen nere vid Yang King Pang, där vi blivit rekommenderade en gammal kinesisk runner som hette Måbi, vilket på landets språk betyder den koppärrige. Måbi logerade oss på den franska sidan eftersom vi kommit från ett engelskt fartyg. Allt hade nu blivit bra om jag varit förständig och lytt min gamle vän Micks råd; hållit mig i skinnet och bidat min tid. Mick hade nämligen av Måbi blivit lovad ett jobb som skeppare på en djonk från Chefoo i norra Kina och det var hans mening att ta mig med för att jag liksom skulle få kläm på jobbet. Men när man är ung och dum så går det ibland galet. — På den engelska sidan av Yang King Pang var det ett finare danshus som särskilt lockade. "The First, Last and Damndest" brukade sjöfolk kalla det. Det blev det också för mig, ty det var hit jag brukade smita över sedan jag under många fagra

löften lullat den gamle finnen till kojs. Krukan går så länge till brunnen, ja resten vet ni själva, inte precis att jag sprack på kuppen, men en vacker morgon låg jag där med en förfärlig kopparslagare och halvt blåslagen om bord i ett främmande fartygs skans. Jag märkte nog, att var jag än befann mig nog var det på sjön, skutan slingrade och satte svårt, vilket inte precis gjorde mitt huvud bättre. Mindes nog att jag pokulerat en hel del och att jag dansat med en flicka som dom kallade Texas Gwen, den stiligaste tösen på "The Last and Damndest". Men att hon den ljushåriga alven...? Oj, oj, oj, vad jag kände mig dålig. Så sörjde jag över Mick, vad skulle han säga när han fann fågeln utflugen. Mick, du gamla hederlige Mick, ropade jag i min vända. — Var jag inte nykter eller yrade jag. Ett välkänt gråskäggigt ansikte stack upp över koj. kanten, det var Mick. Han räckte mig en tennmugg fylld med limejuice och te och efter den tankeställande drycken kände jag mig något bättre. Men ack, hur såg min vän Mick ut? Hans högra öga var så gott som igenmurat och i hans gråa hår klubbade ännu blodet.

Jo du ä mig just en fin spillevinker och egentligen skulle du ha ett gott kok stryk, sa Mick och så kom förklaringen på det hela. Genom Måbi hade han fått reda på att en pressgang från ett engelskt fartyg just den natten skulle göra en raid på The Last and Damndest samt att en del sjömän där hade fått "dope", något sömngivande gift, antagligen opium, för att man lättare skulle kunna föra dem ombord. Måbi visste att jag farit över Yang King Pangkanalen i en sampan. Mer behövde inte Mick få reda på förrän han gjorde sammaledes och kom just som slags-

målet var i full gång. Han hade blivit blesserad under bataljen, då han försökte att befria mig. Beskrivningen på bataljen, den var fin må ni tro, och jag skämdes som en hund. Jag hade varit en vilde och slagits som en barsark. vansinnigt berusad av "Manila Gin" vari man säkert blandat opium. "Manila Gin" är ungefär detsamma som i Sydamerika kallas för "Kashas" och är bryggt av saften från någon kaktus. Att dricka den ohyggliga smörjan är rena rama giftet för en otränad människa, förstånd och minne flyr sin kos. Det värsta var att jag sörjde över Mick; den hederliga själen, hade inte kunnat se min belägenhet och att man bortförde mig till ett fartyg som skulle gå, vart visste han inte då. Frivilligt hade han följt med pressgangen, som sedan de illa tilltygat honom, inte ens ville veta av den gamle mannen. Nu var vi ombord i engelska teaklippet "Cutty Sark" på väg till Foochow i provinsen Fokien, där fartyget skulle lasta kamferträ och te.

Tiden läker alla sår, till och med en sådan hejdundrande kopparslagare som jag blivit begåvad med. Nog var det svårt att smälta den behandling vi fått, men ombord i Cutty Sark fick man inte mycken tid över att nöta sina bekymmer. Skeppet Cutty Sark var redan på den tiden känt som en av världens mest snabbseglande skutor och här seglades må ni tro. Länsande undan för en fräsande nordostmonsun fördes alla klutar, dag och natt låg vakten till väders och passade på ledseglen, skiftande och tagande in spiror, bändande under nya klutar i stället för dem som blåste ur liken. På tredje eller fjärde dygnet låg vi redan i Formosasundet. Här mittpå Kinakusten har "Minfloden"

sitt utlopp, vi kryssade in mellan skären, väldiga klippor med många undervattensgrund. Från en vanlig fiskardjonk kom lotsen ombord, han var klädd i trasiga och bedrövliga paltor, men väl uppe på halvdäcket växte han till en stor man. Han talade en nästan oklanderlig engelska och kom menderade oss så det var en fröjd att dansa efter hans pipa. Sedan vi passerat många farliga sandbankar kom vi så in på Minfloden, den vackraste jag hittills sett i Kina. Den är omgiven av höga berg, tätt bevuxna av små tallar sk. pinier, och vackra lummiga bambulundar. Timmerflottar flöto nedför strömmen och i alla vikar lågo grant målade djonker och lastade virke. Så där ett tjugotal engelska mil seglade vi eller halades av hundratals kulis utefter stränderna. Helt plötsligt vid en skarp krök vidgar Minfloden ut sig till en liten sjö i vars mitt på en holme en nio våningar hög pagod bevakar det hela. Här är hamnen som kallas Pagoda anchorage. Sedan en del av barlasten utlossats halades Cutty Sark vid högvatten i närheten av en sandbank och sedan "tiden" runnit ut skurades och blankpolerades den kopparförhydda skeppsbotten, vilket ju var av stor vikt om fartyget skulle segla snällt på hemfärden. Vid nästa högvatten blev fartyget flott igen och var så klart att intaga sin dyrbara last.

Lastrummet röktes först grundligt med svavel, varpå det renskrubbades och besiktigades av skepparen som gick där och kände och tog med vita handskar på händerna. Sedan kläddes hela rummet med mattor och bambu och nederst i botten lastades kamferstockarna. Ovanpå dessa åter ett lager av mattor varefter ett helt nätverk av ventilations-trummor inleddes. Tekistorna voro så där en fyra fot i

fyrkantiven de vill inlindade i mattor och omspunna med rep. Stuvningen av en dylik last lir det mycket noga med, det gäller ju att a in si mycket som möjligt och att kistorna ligga vil packade i lager, det ena på det andra. Härtill fordras goda sluvare och Cutty Sark hade fått den bästa på platsen. Han hette Tom Tick.³⁷ Tom Tick var en mallig kines, tjock, fet och flottig, som för det mesta satt i en bekväm rottingstol och fläktade sig med en solfjäder. När saker och ting inte gick fort nog, eller när någon stackars kuli försyndat sig på något sätt, kallades han fram och fick sig egenhändigt av stuarbasen pisk på bara ryggen av en stadig bambupåk. Uff, sa Tom Tick och tor-kade svetten ur pannan och sjönk så ned i stolen igen. Det var det enda arbete jag såg honom utföra.

En dag då det var alldeles förfärligt varmt satt Tom Tick med bara ett par små byxor på sig och fläktade sig ivrigt med en solfjäder allt under det han sög i sig te ur pipen på en kanna. Han var grant tatuerad med drakar och allehanda vidunder. På vänstra överarmen var det ett blått ankare och under det ankaret stod ett namn på något fartyg. Mick gick länge och tittade snett på det där ankaret och namnet, så gick han till slut och viskade något i örat på Tom. Resultatet blev att de föll varandra om halsen, de grät inte förstås, för det gör nu aldrig en kines, men återseendets glädje var inte att missta sig på. För se Tom och Mick hade seglat tillsammans i unga år. Tom visste nu inte hur väl han ville oss, föreslog Mick med detsamma att rymma. Mente på, att han som hade Mick att tacka för

³⁷Tick betyder fästning, en anspelning på hans fylliga kroppshydd

så mycken vänskap i unga år nog visste att gengälda den saken.

Vid första biista tillfälle bjöd Tom Tick oss i land på ett hejdundrande kalas, där det bullades upp allt vad hans hus förmådde. Det var hajfenssoppa, stuvade bläckfiskar, svalbopuré, bambusparris och så Kinas nationalrätt som helt enkelt är vad vi kallar kroppkakor av samma genuina slag som man får på Öland. Till alla dessa rätter serverades ris, vi åt med pinnar och små näpna porslinsskedar samt drack risbrännvin så det stod härliga till. Ovanpå all den välfägnaden bjöds på rökverk ur långskaftade pipor; Kinas finaste tobak, sa Tom Tick, och det var i den pipröken som både Mick och jag somnade in. Vad rackartyg han blandat i tobaken blev jag aldrig klok på, men antagligen var det någon sorts opium.

Medan jag låg och drömde ljuva drömmar, tyckte jag att jag vandrade i en stor park bland otaliga blommor som doftade så ljuvt och härligt, allehanda läckra frukter hängde ned från träden, det var bara att ta för sig. Det enda märkvärdiga med den parken var att där rådde en sådan förunderlig tystnad, inga prasslande löv och mina steg var fullständigt ljudlösa. I parkgångarna vandrade stora påfåglar och i alla träden satt en mångfald av mindre fåglar. En lång allé av uråldriga träd ledde till ett litet lusthus, en dörr öppnade sig och mot mig kom en kvinna klädd i någon sorts lätt och luftig klänning, översållad av silverstjärnor. Den kvinnan tyckte jag var Texas Gwen. Jag var inte alls ond på henne utan vi tog varandra i famn och dansade. Det blev en virvlande polka utan musik. Allt snabbare och snabbare gick dansen till dess allt tycktes

snurra. Träden dansade, påfåglarna dansade, å så vaknade jag. Mitt huvud kändes så stort och tungt som en kvarnsten. Mick baddade det med kallt vatten, själv var han nästan lika illa däran, men han hade inte haft så ljuva drömmar som jag. Han hade levat om skeppsbrottet med Flying Fox i Valparaiso och var sur och arg värre. Vi befunno os i ett rum med tegelgolv, vars väggar bildade en perfekt cirkel. En dörr fanns det, och vart den ledde undrade vi mycket på, för att det här var något galet fick vi strax klart för oss. Vi ropade på Tom Tick, men inget svar kom. Mick gick och kände på dörren den gick lätt på gång järnen och nu öppnade sig ett panorama som var så underbart att det dröjde en lång stund innan vi kom oss för med något annat än att bara stå där och glana. Det var som om hela vårt rum hissats flera hundra fot upp i luften och vi svävade över ett oändligt grant landskap. Bägge gick vi så ut på en balkong och med detsamma som vi stack huvudet över dess räcke kom förklaringen. Vårt rum var nämligen det högst belägna i en väldig pagod. På långt håll kunde vi se Cutti Sark ligga för ankars och man hade en finfin utsikt över Minfloden med berg och kullar runtom. Kring våra huvuden kretsade stora snövita fåglar och från pagodens tak hängde slingerväxter ned; där hade också ett litet träd slagit rot vars gröna grenar skuggade över den luftiga balkongen. Åter ropade vi på Tom Tick men fick intet svar. Upptäckte nu att tvenne män med gevär på axeln och svärd vid sidan posterade vid pagodens fot samt att en dörr som ledde ned till den i muren inbyggda trappan var väl tillbommad. Vi var alltså fångar i den översta våningen i pagoden på Pagodaön. Det gick precis

ingen nöd på oss för tre gånger om dagen skickades det upp allehanda mat och frukt. Mick han var förstås topp tunnor rasande och hade han då kunnat lägga vantarna på Tom Tick hade det gått denne illa, det var då alldeles säkert. På tredje dagen lyckades vi komma till tals med en av vakterna som kunde lite engelska och han lovade att sända bud efter Tom Tick. Han kom också men höll sig på lämpligt avstånd. Mick fick i alla fall tillfälle att säga några väl valda ord som inte precis var av det vänliga slaget. Tom Tick han bara skrattade åt oss. — Ni har det ju bra där ni är och så fort Cutti Sark seglat sin väg blir ni utsläppta. För resten rår jag inte för att man spärrat in er. Det har provinsen Fokiens stormandarin gjort. Han har redan åtta skeppstimmermän i säkert förvar på olika ställen och när han fått dussinet fullt tänker han att börja bygga likadana skepp som utlänningarna har. Med den upplysningen fick vi trösta oss så gott vi kunde. Den där mandarinerna fick vi sedan reda på hette Tuan Chang. Det enda vi nu kunde roa oss med var att promenera runt vår veranda och njuta av den härliga utsikten, men sånt blir man i längden led på och det var inte utan att vi med längtansfulla blickar såg bort till vårt fartyg Cutty Sark. Mick han gick och var mäkta sur, jag förstod nog att han ruvade på någon plan att komma härifrån. Pagoden var så där en tvåhundrafemtio fot hög och hade nio våningar, den var säkert alldeles förfärligt gammal. Uppe på dess spetsiga tak var det en spira och mindre träd hade slagit rot mellan tegelpannorna. Här hade de vita fåglarna sina bon med ungar och fåglarna var inte alls rädda för oss. Vi kunde se hur hannarna kråmade och dansade med

uppspärade fjädrar. Det såg väldigt komiskt ut, precis som ett tjäderspel. Dessa fåglar sa Mick kallades för ägrett-fåglar och att fjädertofsen som satt i stjärten på dem var väldigt värdefull hemma i Europa, där den användes till finare plymer i damhattar, och att en liten bunt av dem kostade flera guldpond i London. Nå, som vi inget hade att roa oss med plockade vi fjädrar ur fåglarnas bon där de var åtkomliga från verandan. Fina plymvippor med långa granna spröt och alldeles kritvita. Det var medan vi höll på med dessa fjäderjakter som vi upptäckte att man genom en spricka i takkransen och en nedhängande gren kunde svinga sig upp till foten av spiran. Mick var mig behjälplig och på så sätt nådde jag taket. Här fanns det än mer fågelbon, men man fick vara försiktig, ty allt var ruttet och förfallet. Den höga spiran var av järn, stagad med fyra kopparkättingar, och i kanten på de många utsprången hängde det bronsklockor som pinglade i brisen. Just som jag höll på att rumstera där uppe hade en av vakterna fått syn på mig. Han siktade med sin bössa så det var att hasa sig ner igen så fort man kunde. Efter detta, som kineserna nog trodde var ett rymningsförsök, förlades vakten till våningen inunder oss.

Den eftermiddagen satt Mick tyst och begrundande. Vår kvällsmåltid var inburen och jag minns så väl hur grant jag tyckte det var att se solen dala bakom kullarna där Minfloden ringlade sig fram som ett långt silverband. Plötsligt frågade mig Mick om jag trodde mig om att kunna klättra upp till spirans topp mitt i mörkaste natten. Det var ju klart att jag vågade, men vad skulle det nu vara bra för? — Jo ser du, sa Mick, jag har en plan. En

av kättingarna till spiran hänger ganska slak och är fästad vid en krok uppe i spirans topp, kan vi bara få den av. Häktad, har jag räknat ut att den nog skulle räcka till att fira oss ned till våningen under oss.

Senare på kvällen kände vi en sötjolgig lukt tränga upp genom en del sprickor i golvet, man rökte opium där nere, det var klart, och Mick såg menande på mig. Planen var inte dum om— ja bara inte det där om varit i vägen så skulle kärringen skjutit björnen med kvastskäftet, men försöka duger för det här började på att bli långtråkigt. Mick och jag rullade så in oss i våra sovmattor och började att snarka som ett par smidesbäljar, för vi visste förut att man regelbundet varje kväll brukade lyssna vid vår dörr. Vakten kom också ett tag, varpå allt blev tyst, opiet hade säkert gjort verkan. Så hjälpte Mick mig upp på taket och jag klättrade uppför den höga spiran. Hu, det var ruskigt, ty den var rätt vinglig och ugglorna som var på nattflykt och säkert också hade sina bon i muren, pep och gnällde runtom mig. Det här var minsann inte som att gå till väders ombord i ett fartyg, men vanan är halva naturen så upp kom jag. Värre var det att försöka häkta av kättingen för den var tung som bara attan. Jag tog av mig svångremmen och med hjälp av den fick jag kättingen av häktad och hasade mig ner.

Nu var det rätt mörkt men stjärnorna lyste och månskäran hängde på toppen av en kulle. Den måste först rikigt dala innan vi vågade oss på att fortsätta. Vi kunde höra en präst sjunga sin entoniga sång medan han slog knäpp knäpp på sin bönrumpa. Det var spänning må ni tro, och hjärtat banka i kroppen på mig så det sa dunk

dunk. Månen hade försvunnit och det blev så mörkt som man kunde fordra av en tropisk natt på dessa latituder. Sedan tygstycken lindats om kättingen så den inte skulle skramla firades den över balkongräcket och fastgjordes. Nu skulle vi avprova hur långt den räckte. Jag firade mig ned och nådde lyckligt och väl balkongen under oss. Kikade in genom dörrspringan, vakten sov. Så upp igen till Mick. Nu vågade vi inte vänta längre utan klättrade ned utan vidare hinder. Det värsta var att man måste in i vaktrummet för att nå nästa dörr, ty så är pagoderna byggda, varje våning står i förbindelse med en inne i muren byggd trappa. Trippande på tå närmade vi oss de sovande soldaterna, deras opiumlampor brunno ännu, men de snarkade i kapp och drömde säkert om sådana där lustgårdar som jag själv för ett par dagar sedan fått göra bekantskap med. Jag ville att vi skulle ta gevären med oss, men Mick visste på annan råd, han tog ut slutkamrarna och bajonetterna stoppade vi i våra bälten. Det var s. k. "snydergevär" som användes på den tiden och tog man ut locket till patronkammaren var bössorna obrukbara.

Inga hinder vidare, alla de nedre våningarna var tomma. Det var bara den sjungande prästen och hans böntrumma som måste passeras. Som väl var tystnade snart sången och då vi gick igenom bottenvåningen sov han, men hur han kunde sova och ändå slå på trumma har jag många gånger undrat på, för den gick tick, tack, tick, tack, hela tiden. Vi hade aldrig förr varit inne i ett kinesiskt tempel och vi höll rakt på att gå bort oss bland alla avgudabilderna. De glodde så hemskt och stirrade på oss med förvridna ansikten, som blevo än värre i det flämtande ljuset från

rökiga talgdankar framme på ett altare. Mick han korsade sig ideligen och detsamma gjorde jag för det hjälpte. Äntligen såg vi så några stjärnor titta fram i en dörröppning och med några språng nåddes stranden. Här fanns det gott om mindre sampaner, det var bara att ta i högen. Sakta rodde vi och drev stundtals med strömmen och just då det började att bli morgonskärt bort i öster äntrades Cutty Sark. — Det blev naturligtvis stor uppståndelse, alla trodde att vi rymt och vår skeppare hmade och haade över det som Mick hade att berätta. Slutstyckena och bajonetterna var vårt enda bevis, men när Tom Tick den dagen inte törna upp, måste man ju tro oss. Det blev rapport till den engelske konsuln, men se, när man är i Kina får man vara vis och tålmodig och saken tystades ned, ty mandarinen Tuan Chang var en mäktig man. Sånt kallas för kolonialpolitik, ser I töser å piltar.

NIONDE KAPITLET.

Vi liksom firade taklagsöl då de sista bridstumparna av Richelieus däckslast langats ombord och stuvats till rätta. Skansen kläddes med grönt och splitvedtöserna hade tvättat och strukit våra kojgardiner. Avskedets ömma timmar tånjdes ut på allt upptänkligt sätt och kärlekslågan den ljuva plågan grasserade värre. Glindås-Kersti hade fullt sjå den kvällen att agera duenna, men Linus gick och var lite molocken av sig, ideligen slängande ett öga mot landgången, för kapten Hans Knutson var att vänta det visste vi ju alla. Nog för att bakskvallret för länge sedan talt om för Kersti att Linus bara farit med "spög" som han själv uttryckte sig och inte alls var någon kapten Linus, men det höll hon för sig själv. Enligt gammal god sed var det flickorna som sedan de blivit avbetalda bjöd på förtäring och tog kommando på skutan. Det blev ett hejdundrande kafferep med köpbröd, "drops" och annat till tugg från Sundsvall. Sedan tråddes dansen på däckslasten medan Linus och Kersti satt i kabyssen, vänslades och höll fyr under kaffekokarn. Bogserbåt var beställd till soluppgången och sedan vi nära nog dansat klackarna av alla jäntorna på de knaggliga brädstumparna bäddades syskonbädd på skanstaket, för flickorna ville vara med och vaka ut för att sedan vinka farväl åt oss i dagningen. Sådant var god sed och bruk, men bara om sjöfolket visat sig vara

av det rätta slaget och fått tumme med flickorna. Ii, vad det tisslades och tasslades, smektes och kysstes och inte blev det mycken sömn av den natten. Det blev till slut ett sådant kattrakande att både Kersti och Linus kom upp på skanstaket, Kersti då förstås för att hålla ett öga på oss, men se Linus visste vi önskade oss allt vi kunde få. Av det myckna kaffet hade också språklådan kommit i farten på Kersti och för att få ro för hennes pladder, föreslog någon att Linus skulle fortsätta sin berättelse.

Nionde äventyret. I strid med pirater.

Ett par dagar efter sedan Mick och jag återkommit från vår fångenskap i pagoden lättade Cutty Sark ankar och sakta med tidvattnet gled vi nedför Minfloden. Utanför dess mynning sattes alla segel i topp. Likt en jättestor albatross med utspända vingar länsades söder över, för nordostmonsunen var fortfarande rätt frisk. Det gick som en dans genom Formosasundet där stora fiskeflottiljer lågo långt ut till havs. Vi var på väg till Hongkong, dit vi skulle göra en avstickare för att ta in en del ostindiskt porslin. Strax söder om Formosasundet, på höjden av en plats som på kartan kallas "Breaker Point", fick vi stiltje och låg där och rullade med flappande segel. Överallt syntes fiskedjonker och mindre sampaner. De fiskade med drivet och backor, märkliga fiskedon det där, för kineserna sätter aldrig några beten på krokarna. I stället sitta dessa så tätt på revarna att fiskarna gå och häkta på sig själva så märkligt det än kan låta. Somliga av dom där backorna användes till bläckfiskfångst och till lockbete på

dessas linor sutto små vita snäckskal eller pärlemoflagor tätt tätt. Bläckfiskarna suga sig fast vid dessa beten och som dom är dumma nog att inte vilja släppa taget följer dom med när linan halas in.

Strömmen satte här svårt mot land och till slut måste vi kasta ut ett mindre s. k. strömankare i ändan på en ling tross, klar att kapas ifall brisen skulle springa upp och vi inte fick tid att hiva in. Här fick vi också se hur kineserna fångade valar, dom var förstas av det mindre slaget, sådana där som man kan få se gå i stora stim. Vi vaknade nämligen en morgon vid ett förfärligt hullabalo, en hel flottilj av sampaner hade skrämt in valarna på grunt vatten, gongonger skrällde och man slog på trätrummor som flöto på vattnet. Mindre, snabbrodda båtar, förföljde fiskarna mot vilka man kastade harpuner med vidfästade linor. Men inte höll dom fast vid dessa linor som man skulle trott. utan allt fick gå över bord så fort harpunen tog fast. På så sätt snärjde till slut fiskarna in sig i linorna och blev ett lättare byte. Jag såg en av dom där valarna som surrats fast mellan tvenne djonker för att bogseras in mot land och den såg ut som en bättre garnspole med harpuner så tätt som om den varit en nåldyna.

Ett skepp i stiltje och i synnerhet en "Teaclipper" som Cutty Sark, som var van att göra kvicka resor, är inte roligt att vara ombord i. Skepparn domdera på styrmännen och dom svor på oss och vad som värre var, fiskarna på kusten började intressera sig för oss; vi visste så väl att de alla var pirater bara det gavs en chans. Natten efter sedan vi kastat ankar sågs en del flammande eldar längs kusten, det var ett dåligt omen, ty piraterna brukade tända

vårdkasar för att på så sätt samlas till anfall. Detta hade vår skeppare väl reda på och Cutty Sark gjordes klar att mottaga ett anfall om så skulle behövas. Starka äntringsnät spändes upp från rigg till rigs, märs och bramsegelfall firades, ty det brukade vara piraternas taktik att kapa dessa vid äntring. Alla vattentunnor fylldes och placerades ut på givna platser, pytsar och svablar handiga, ly att kasta brandbomber har kineserna kläm på. — Nere i halv. däckets fanns det två nickhakar av metall, dessa halades upp och ställdes i sina lavetage på halvdäcket. Vapen utdelades, till varje man en karbin och en huggare, och de som inte hade huggare fick i stället långa änterpikar. Så började exercisen, varvid vi passade på då någon djonk var i närheten och demonstrerade vår stridsfärdighet. Under allt det där gick vår skeppare och vätte på tummen och kikade på sin vindflöjel av hopknåpade hönsfjädrar, den stod i alla fall så stadigt upp och ner som om det aldrig funnits någon vind till i dessa farvatten. Några alltför väl bemannade fiskedjonker hade varit ute och sålt fisk till oss, men det var tydligt att de bara ville spionera på oss. Lite övning med våra nickhakar för att demonstrera, som skepparn sa, skulle nu gå av stapeln, men det var få som förstod sig på dem utom skepparn och styrmännen. Skotten till dessa kanoner låg inpackade i lådor, svartkrutkarduser insydda i flaggdukspåsar, och så projektilerna som bestod av runda bleckdosor fyllda med skrot. Sedan kanonen laddats stacks en lång nål genom fänghålet som trängde in i krutkardusen, varpå man satte dit en liten tingest som kallades friktionstub, det var knallhatten. Kanonen avfyrades på så sätt att man drog i ett snöre som

satt fast med en hake i friktionstuben. Bang, så sprutade kanonen ut alla skroten så det skvatt runtkring. Efter varje skott skulle kanonen viskas ren och man fick inte föra in ny laddning förrän kanonbefälhavaren satt tummen över fänghålet. För det ändamålet hade han på sin vänstra tumme en lädertuta som kallades för "tumbstool", ack ja, jag minns det så väl som om det varit i går.

Mick och jag tillsammans med en av styrmännen hade första vakten den kvällen, resten av besättningen, ett tjugotal man, låg klar med sina vapen och sov lite varstans på däck. Vi satt på rufftaket och höll utkik, en gång i halvtimmen gick jag upp i mesanriggen för att se efter om något fartyg närmade sig. Men som det var nytändning var det beckmörkt. Sista gången jag var uppe tyckte jag mig se ett egendomligt sken på vattnet långt akter över, det såg ut som mareld i bränningar. Då jag kom ner slogs ögonblickligen alarm och båtsman blåste stationer i sin pipa. Snart hördes taktfasta årslag akter över och att det var en lång ranta med sampaner märktes tydligt av marelden i deras bogvatten. Nickhakarna baxades så de pekade akter över och vår skeppare stod själv klar med linan till tändröret då han först ropade an dem, men intet svar kom bara årslag. Tvenne gånger till ropade han; — bang! — första skottet gick. Flamman från skottet lyste för ett ögonblick upp den mörka natten och i dess sken sågs för ett ögonblick en del djonkmaster och skrov. Sedan blev det bara att skjuta och ladda ideligen. Det kändes riktigt skönt att få brassa på, det liksom lättade i spänningen. Inte för jag tror att vi gjorde dem någon skada den gången ty avståndet var nog för stort. Nu kunde det förmärkas att den an

fallande flottiljen delade på sig för vi hörde årslag både om styrbord och babord, Skepparn var snål på krutet och det blev alldeles tyst, bara skeppshunden kick ikring och skällde. Vi undrade just vad som näst skulle hända, då med ens en märklig syn uppenbarade sig att förut flam made det upp, hundratals bloss och lågor slogo högt till väders, ty piraterna hade hållt olja på fyrfat.³⁸ I samlade fylkingar rodde de ned mot oss Alla rusade vi för över, klara med våra karbiner och huggare, men skjuta fick vi inte förrän order gavs från halvdäcket. Aldrig glömmar jag den synen då den mörka natten plötsligt upplystes av blossen och de många båtarna kom roende mot oss. Nu kunde vi tydligt se piraterna, männen vid årorna, och på djonkernas däck vimlade det av spritt nakna figurer. Inte ett ljud hade de gett ifrån sig, men nu gav dom till ett samfällt illvrål och det blev ett helvetiskt larm av gong gonger. Det skar en genom märmg och ben. Ge fyr! och så pepprade vi på dem med våra Martinikarbiner. Att damma på så där i ömsom mörker och ljus var det inte mycket bevänt med, för djonker och sampaner närmade sig fortfarande, skenet från eldarna hade också bländat oss, men snart var vi inskjutna, och att manfallet blev stort kunde nogsamt höras av deras vilda tjut. Vår svagaste punkt var just fördäcket och backen, hit fick ingen ge sig upp enligt skepparns order för att inte bli avskurna. I stället blev Mick & jag och ett par mannar till beordrade att från fock rån med våra karbiner hålla den punkten fri. Härifrån hade man en utmärkt överblick över situationen och Mick

³⁸Kineser strida aldrig nattetid utan eld. Ännu i denna dag är det inte ovanligt att vid strid, t. ex. bajonettanfall, papperslanternor användas.

171

ropade ut, så gott han kunde köras i larmet, piratflottiljens olika manövrer. Under tiden brassades på från halvdäcket men dom här piratgubbarna hade varit med förr och höll sig för det mesta för över. Larmet från gonggonger ökade och i samfälld tropp rodde sampanema ned mot oss, de bogserade tvenne stora djonker som var fulla med folk och i samma ögonblick de slog mot fartygsidan började antringen. Inte fick jag mycken tid att se vad som försiggick på stordäcket, då vi fick fullt sjå mer att plocka bort de som äntrat upp på klyvarbommen, men snart hade vi skjutit bort vår ammunition och piraterna stormade in över fördäcket. Piraterna var beväpnade med knivar, spjut och korta svärd. men en och annan blunderbuss knallade här och där. Det var förstås massan av dem som skulle görat, för de anfallande kom klumpvis. Från de bägge djonkerna som låg långsides hade man kastat stenkrus fulla med brinnande svavel som slank död och helvete. Här satt vi nu uppe i förriggen medan piraterna jagat den övriga besättningen upp på halv däcket, och som det nu började se ut var det inte långt kvar för oss. De som var uppe på halvdäcket hade baxat en av nickhakarna att bära för över, skott på skott av fyrades och det brann redan i däckshuset runt fockmasten. Spred sig den elden upp till väders hade vi snart blivit ihjälösade. Vi hade börjat överlägga om något sätt att via mellanstagen ta oss över till storriggen och på så sätt sedan nå mesanmasten och ned på halvdäck, då Mick gav till ett rop. Jag högg tag i honom, trodde att han blivit sårad, men han bara pekade akter över. — Jag såg en raket! Jag såg en raket! Skrek han och i samma momang kom ännu en väsande och spred ett rött och vitt stjärnregn

ut i den mörka natten. På halvdäcket hurrades det och piraterna tjöt. En fartyg närmade sig hastigt, det var en ångare ur vars skorsten det flammade och gnistor stod högt till väders. En stund därefter dånade hennes första skott varpå följde en hel breddsida. Från halvdäcket stormade vår besättning ned för att sätta fart på de nu flyende piraterna, Vi i förriggen åkte nedför bardunerna och med våra huggare hjälpte vi till att jaga sjörövarna tillbaka i djonkerna, Salva efter salva dånade från det ankommande fartyget, det var en ljuvlig musik att höra projektilerna vissla och i skenet från en del brinnande djonker kunde vi se att hon var en ångbrigg. Vårt nästa göra var att släcka elden och ta hand om våra sårade. Fyra man hade stupat och en som feigt gått och gömt sig i däckshuset blev inne. brand, annars var det bara några småblessyrer. Men ack hur såg inte Cutty Sark ut den gången. Skrotskotten från halvdäcket hade skapat ett riktigt inferno som i den mörka natten var hemskt att skåda. Hjälp till eldsläckningen fick vi av en del blåjackor och marinsoldater från ångbruggen "Dragonfly": "Dragonfly" var på väg till Shanghai och det var hon som räddat oss i sista stund. Sedan vi något så när fått klart däck samlades vi på halvdäcket, avtackade chefen på örlogsbruggen med att i korus och på sjömansvis sjunga "Rule Britannia"

Rule Britannia, Britannia rule the waves,
 Briton never, never shall be slaves.
 For marry me yet to a merry mairmaid
 at the bottom of the deep blue sea.

Dagen därpå fick vi bris och eskorterade av Dragonfly var vi snart i Hongkong. Medan Cutty Sark fiffades upp

178

igen hölls sjöförklaring och allt sånt där och som vi hade te till last skyndades det på Värre, Endast en gång var vi mannar uppe på tinghuset och fick rabbla upp vår läxa. Där satt en domare och svettades under en stor ullperuk och sa bara "all right my man, all right my man", så fick man gå. Från Hongkong seglade vi så hem till London Det blev en veritabel kappsegling för vi hade osynligt sällskap med oss, det var skeppen "Lightning" och "Thermopile". De hade lämnat Hongkong två dagar före oss och det gällde att försöka ta in det försprånget. Vinden var mu för det mesta frisk och det pressades med segel värre. Sällan togs bramseglen in och ledseglen fick stå tills dom blåste bort. Det hölls skarp utkik efter våra medtävlare. men de syntes aldrig till. På hundrafemte dygnet sedan vi lämnat Hongkong siktades Bishop Rocks fyr i Engelska kanalen. Cutty Sark kom länsande för en sydvästlig kuling och när det dagades, döm om vår förvåning, för skeppet "Lightning" befanns ligga långt ner i lä och "Thermopile" hade vi rätt för över. — Vårt storsegel hade varit beslaget under natten. För första gången under hela hemresan bröts den stränga disciplinen ombord, ty utan att några order givits rusade alle man bort till stormasten. Seglet kastades loss och medan vi skotade hem den väldiga duken sjöngs i vild yra.

"A limejuice ship came down the river,
mast and spars that shine like silver"...

Hela den dagen seglade vi i kapp med skeppet "Thermopile" och då de vita klipporna vid Dover färgades röda av solens fallande strålar hade vi gått om vår medtävlare.

Ja ser I töser och piltar, sådant var livet till sjöss på Teaclipperskeppens tid. Nu är det en saga blott och de flesta av dom där skutorna har blivit degraderade till vanliga splitvedhojar precis som gamla Richelieu. Bogserbåten "Ajax" kom pustande in i Timråviken, det lät som om den led av en permanent och arg hackhosta, stänkande vita ångpuffar genom skorstenens gallerförsedda gnistsläckare. Ombord stod kapten Hans Knutson och lotsen. Knutson smet ned i kajutan och lät Linus sköta om ankarlätningen. Töserna hjälpte oss att bemanna pumpspakarna till ankarspelet. Det klapprade i taktfast rat, tat, tat, och medan kättingen vindades in hängde Anton Sotmäsa i en båtsmanstol framme i bogen och mojade av den efterhängsna bottenleran. I blandad kör med ljuva flickröster av vilka åtminstone ett par hade lite svårt att inte brista i gråt försökte vi få fart på sången.

Anna, min vän, nu lättar skutan ankar,
stå inte där i sorgens djupa tankar...

Då Kersti och töserna gick från "borde" delade Kersti ut till var och en av oss ett par ullstrumpor som de alla stickat på fritiderna. Det var präktiga ullsockor att stoppa i sjöstövlarna, tjocka och av otvättad ull, alltså prima don. "Ajax" hängde i ena tampen av bogserkabeln, under ideliga asmatiska attacker halade den i väg med oss, medan Glindås-Kersti och töserna sakta vaggade i sina snipor i vårt kölvatten. Vi gav dem ett ljungande och fyrfaldigt hurra, "you bet your sweet life". Kapten Knutson kom upp på däck och löste av Linus precis som det skulle så vara.

TIONDE KAPITLET.

Med skeppet Richelieu fick vi en fin resa från Alnösundet genom Östersjön och Nordsjön. Särskilt den senare hade varit mer än vanligt lugn, fastän det nu närmade sig till höststormarnas tid. Alltför fint väder och lite bris för att vara vår skeppare till lags. Det var inte utan att provianten höll på att tryta för oss, men så hade vi fått dörja makrill med god fångstlycka och på bankarna i Nordsjön pilkades torsk och "vidding". När vi så under de varma men mörka nätterna låg och rullade i stiltjen, omgavs fartyget av stora sillstim. Marelden i vattnet lyste förunderligt starkt då sillens härskaror drog förbi, jagade av springare, delfiner och en och annan val. Då lärde Linus oss att häckla sill med vippstång, vilket också blev rätt givande. Skeppsskorporna som tröt, utbyttes mot halstrad kall sill både till te och kvällskaffning och det var ingen dålig kost, fast nog klagades det, för bröd är nu en gång halva födan.

Äntligen så fick vi då en liten nordostlig körare genom de stora fiskeflottiljerna utanför Lowestoft och Richelieu länsade in i Engelska kanalen. De höga kritklipporna vid Dover hade vi redan på styrbordsidan då morgondiset lättade. Hundratals större och mindre segelfartyg var på ut- och ingående, ångfartygen, Atlantens jättar, likaväl som trampbåtarna drog i en ändlös rad förbi oss. Frampå efter

middagen var vi på höjden av "Beachy Head", resan närmade sig sitt mål, ty vi var destinerade till Shoreham som ligger strax intill den flotta och förnäma staden Brighton. Men man skall aldrig ropa hej förrän man klarat detta blåshål, det fick vi minsann bli varse. På natten ökade det till full storm, vinden var stick i stäv och dubbelt så fort som vi kommit in i Kanalen tog vind och ström ut oss i Nordsjön igen.

I cirka tre veckors tid kryssade så skeppet Richelieu i ömsom storm och laber motbris. Längre än till Dover kom vi inte, ty på nytt drev storm och ström fartyget tillbaka till vad som i flera dagar mödosamt vunnits på en behård kryss. Provianten tröt på allvar, vi åt nödbröd som bestod av krossade skorpor, uppblandade med bultad klippfisk. Tobaken vår ska vi inte tala om, för den hägrade nu som en av livets största njutningar, vilken nogsamst skulle tas igen bara vi väl kom i land. I stället fylldes, när tobaksångesten blev för stor, våra snuggor med urkokade teblad som torkats i kabyssens långpanna, vartill en duft, kun en duft som Linus sa, av vitpeppar tillsatts. Det värsta var att skutan börjat läcka så anskrämligt och möllan vår gick dag och natt.

Dessa umbäranden buro vi dock lätt för kapten Knutsons skull, men prövningarna blev den gamle mannen, han var ju över sjuttio år, alltför svåra. Han låg där i sin koj och stirrade på skvallerkompassen som hängde i taket, febersjuk fantiserade han om hur han skulle kunna bringa sitt fartyg i hamn.

Strax östan om Dover ligger de farliga "Goodvinsandsbankarna", bevakade av ett fyrskepp med grönt ljus. Hur

det nu hade gått till, det visste vi pojkar inte si no men en mörk natt med storm och ren drev Richelieu in mellan dessa farliga Bankar. Skutan som nu var i mars vatten, d. v. s. så gott som flöt på lasten, hade nekat i sista vändningen. Inte visste vi så säkert var vi befunno oss förrän firskeppet på Goodvinsand så gott som kastade sitt gröna sken ned på däck. Alla var vi mer eller mindre utmattade av pumpning och svalt, sjön bröt in över däck. som nu knappast höjde sig över vattnet, däckslasten var redan puts veck. Värre blev det mellan bankarna, stormen röt och bränningarna larmade runtom oss.

Vi hade samlat oss runt mesanmasten och satt där som en skock dyblöta skarvar och hade is i magen, medan segel fillorna blåste bort och rårna hängde och slängde i sina toppläntor. Ingenting kunde uträttas i den svåra sjön och vilken minut som helst väntade vi på att skutan skulle ta botten. Genom skylightet där en oljelampa spred ett svagt gult sken kunde jag se kapten Knutson där han låg i sin koj. Anton Sotnäsa som höll vakt vid sjukbädden satt och försökte hålla sig kvar i en stol. Nu drog skepparn i snöret till ringklockan, men koskällan i förkant på hyttan ringde inte av det enkla skälet att den inte längre fanns till. Linus hade nämligen nyss kastat den över bord för den hade börjat att klämta så jämmerligt strax efter sedan vi missat vändningen. Linus såg nog skepparns frenetiska ryck i klocksträngen, men han tyckte att det gjorde detsamma, vi hade ju inte så långt kvar. Just då tog skutan botten första gången och förbramstången gick över bord. Den stöten kändes ungefär som om vi alla fått oss en dask och sedan åkt kana med stussen före utför en rullstensstrand. Det var

vad Onsala liknade det vid efteråt, sedan jag frågat honom vad han suttit och fångrinat åt just vid det tillfället. En gång till tog vi botten fast med lindrigare effekt, sedan låg vi där och dejsade. Vid sista stöten kom Knutson upp på halvdäcket, vinden slet i hans gråa hår, pipan hängde efter vanligheten i käften men den rök inte. Med några ögonkast tog han in hela situationen och fyrljuset ner i lä kände han gott till. Med kraftig om än något darrande stämma gavs order att göra klar ankarna. Vadande i vatten och halande oss fram i vad som var att gripa tag i, lyckades vi komma upp på backen. — Låt gå styrbords ankare! I en paus i allt kättingrassel kom nästa order. babords ankare! Richelieu svängde upp i vinden. Skutan liksom stegrade sig i den höga sjön och med stort brak gick ankarspelet i tusen bitar. Kättingarna rann ut genom klysen så det slog eld bland allt vattensqualpet. Kapten Knutson kom vadande för över genom sjöarna och tåg. trasslet midskepps, oljerocken flaxade och stod ut. Trampa på kättingen mina piltar! ropade han. Trampa på kättingen! — Linus svarade honom inte. Har I då bli i ras! Trampa på kättingen piltar! Just då rök pallstötten vari kätting slamparna suttit fasthacklade nere vid kölsvinet. Aierigen stegrade sig Richelieu, men så på toppen av eit vågberg slets kättingklysen ur bogen. Då tog Linus kapten Knutson i sina armar och bar honom som ett litet barn ner i kajutan.

Fartyget drev nu vidare men som väl var hade vi stött på vid tidkantringen före inträdande högvatten. I skenet från kompasshuset lade styrman ned pejlingarna på sjökortet som tagits upp på däck. Det visade sig nu att Riche-

lieu som genom ett under drivit klar av bankarna och med strömmen och vinden som något svängt om stod vi åter nt till sjöss. En högst bedrövlig skuta, halvt i sjunkande till stånd med bogen uppriven av ankarkättingarna. Bara nu skalkningarna på luckorna höll stånd så att inte lasten bröt ut, skulle vi nog hålla oss flytande. — Jag hade lyckats sticka fyr i skepparns kamin och uppe på rufftaket satt vi sedan och bäljade i oss hett kaffe och några blöta salta skeppsskorpor smakade i alla fall mumma. Linus hittade på allt möjligt för att hålla humöret uppe på oss pojkar. Han sjöng, låtsades spä i kaffesump, fast gud skall veta natten var ramsvart, men ändå såg han en lång rantarara i den sumpen. Vinden tog av något frampå morgon- sidan och som vi rotat ihop oss och fått lite lä bakom mesan, började vi ta igen oss. Styrman som mig veterligt aldrig förr intresserat sig för Linus historier bad honom nu att dra en skröna. Linus grinade lite förstrött för han var nog rätt så trött vid det här laget. Sedan han hittat en gammal tobaksbuss som glömt sig kvar innanför svettremmen på luan hans och en stund fått njuta dess av tidens och hans egen tand något försvagade arom, var han genast klar att rulla upp hur många sjöskrönor som helst.

Tionde äventyret. På valfångst med skonerten "Arken".

Ja ser I piltar, den här gången skall jag inte berätta om min gamle vän skeppstimmerman Mick som jag seglat med i så många år, för sedan jag avmönstrat från den stolta teaclippern Cutty Sark i London fick jag också säga far: väl till Mick. Han var då en gammal man. Det blev honom

i alla fall format att sluta sina dagar i frid och ro för han dog ett par år därefter som pensionär på sjömans hospitalet i Greenwich. — Då jag mönstrade av Cutty Sark hade jag hela femton guldpond på fickan, men som jag var ung och dum å inte hade Micks ledande hand över mig smalt den summan helt hastigt och lustigt samman. Tog så hyra med en norsk skuta som skulle hem till Sandefjord. På ett par dygn åkte vi över den här lilla pölen Nordsjön som för Richelieu visat sig vara så besvärlig. Då jag kom till Sandefjord var det ett gott stycke in på våren. Hamnen var full med skutor som rustade ut och de flesta av dem var fångstfartyg som skulle upp till Ishavet i norr för att jaga sal eller också var det rätt och slätt valfångare

Det var ena livade kurrar alla de där fångstmännen, de hjälpte mig att lätta på vad som fanns kvar i pungen och sen var det bara för mig att söka hyra igen. Lättare sagt än gjort för de flesta av dom där säl och valfångarna var vad vi kallar familjeskutor som alla ombord hade del i, eller också hade fångstmännen satsat pengar till utrustningen, som sedan ingick i fördelningen av fångsten. Vanliga ungguttar förhyrdes dock som jungmän och lättmatroser. — De mest malliga ombord i de där valfångarna var de så kallade "skyderne", harpunerare eller vad man nu vill kalla dem. Och den som var förste skytt ombord hade nästan mer att säga till om än självaste kapten, som i många av fartygen bara var där för att navigera. Hade råkat att bli god vän med en sån där pamp som de kallade Halvdan Röskägg ombord i en liten skonertbrigg som hette "Arken". Halvdan Röskägg tog mig med och presenterade

mig för sitt gäng och skepparn ombord i Arken. Det blev beslutat att jag skulle få följa med som "krasekonge". Det lät ju något mystiskt och ingen ville tala om för mig vad den sysslan innebar, man bara skrattade åt mig och mente på att det skulle jag nog bli varse den gången vi fångat den första fisken. Sjöfolk kallar nu alltid val för fisk som ni vet. Skonertribriggen Arken var en bedrövlig gammal hoj, svart som en likkista, ty hon var översmetad med koltjära från masttoppen ända ner till vattenlinjen där rödmönjan tog vid. Hon hörde till den klassens fartyg som en gång i tiden på varven byggdes i en längd och sedan avkapades i passande stycken ungefär som Johnny Crapaud³⁹ gör med sina långlimpor. Segla kunde hon inte heller, ty hon drev i väg som en veritabel träsko. Utom befälet var vi ett tjugotal man uppdelade i fyra båtlag. Skansen låg under däck för över, där hela det lilla rummet upptogs av kojor, inga bord att skaffa vid utan vid måltiderna satt var man med sitt fat i bädden med benen dinglande över kojkanter.

På resan norr över ångrade jag nästan att jag gett mig på det här äventyret, ty vid arbetsfördelningen och båt-exercisen som då förekom, fick jag lära mig vad det ville säga att vara "kraxekonge". Det var nämligen mitt göra att efter båttjänst och allt sånt där även hålla rent de ångkittlar vari späcket kokades. — Efter mångt och mycket kryssande kom vi så äntligen till de farvatten där val skulle hålla till. I förmastens bramsalning var en tunna fästad

³⁹ Johnny Crapaud, sjöfolk har nu en gång den egendomliga vanan att ge öknamn åt allting ej heller de olika nationerna gå fria och som tröst för en fransman om han läser det här så kallas alla skandinaver för squareheads eller Scandihovians. Crapaud betyder groda.

och där hölls utkik både dag och natt. Aldrig glömmer jag den gången då utkiken för första gången ropade. — Fisk för ut! Alla rusade upp på fördäcket. Här var en liten kanon uppställd. Den var på den tiden en helt ny sak, uppfunnen, vill jag minnas av en norrman som hette Svend Foyen, men kanonen var tillverkad i Sverige och det stod visst Finspong instämplat på slutstycket. Harpunen hade en kort lansliknande spets med fyra stora hullingar. Skaftet, så där en och en halv meter långt, var tudelat i mitten, här löpte en shackle speciellt förfärdigad av ståltråd. I denna var linan fästad, prima don av bästa "manilahampa" eller så kallad "cicalhampa" och förfärligt stark. Först laddades kanonen med en kardus svartkrut, varpå harpunskaftet infördes. Ståltrådsshackeln blev då just utanför kanonens mynning och det var den som gjorde att inte skottet brände av linan. Innanför de fyra stora hullingarna på harpunen var fästad en sprängladdning, som gick av först då valen drog i väg med linan och hullingarna spretade ut.

Nå, som sagt, vid utkikens rop av "fisk för ut" hade alla rusat upp på backen, men vi blev strax nedkörda av Halvdan Röskägg och beordrade till våra stationer i och för segelmanöver. "Fisken" som blåste ner i lä närmade vi oss stadigt, allt var klart för skott och valsköitorna hängde klara i sina båtfall. Hur vi än seglade, gick över stag och drejade bi kom vi inte valflocken närmare. Det var fenvalar, s. k. bottlenose, som inte ä så värst stora, bara så där en fyrtio à femtio fot långa, men bra att ha för dom ä feta som grisar den här årstiden, sa Halvdan Röskägg. Så firades båtarna i sjön, det var långa, smäckra,

så kallade valsköitor, rodda av fyra man med styrare och harpunerare. I bogen pi valsköitan fanns en kanon av samma slag som jag nyss beskrivit fast lite mindre och handigare. Akter ut stod styraren och manövrerade båten med en lång ära och manade på oss roddare. Var det någon som släckade av i rodden eller inte var uppmärksam, fick han smaka på daggen, eller vad som helst som styraren eller harpuneraren för tillfället kunde få tag i. Den senare var alltid den som förde befäl och efter hans order skulle det gå.

Fisken blåste rätt för över vi rodde så mycket våra armar förmådde. Så kommenderade Halvdan ligg på årorna; med spänning väntade jag vad som nu skulle hända, för ingenting kunde jag se, mina ögon måste hela tiden vara riktade på styraren. Medan vi låg där och passade kom en av valarna oförhappandes dykande rätt under vår båt. Kunde tydligt se det stålgrå vidundet. Så vände den upp sin vita buk och nära nog lyfte vår båt upp ur vattnet, och det var på ett hår när att vi kantrat. Det gick så fort att jag knappast hann att bli rädd. Halvdan svor. — Fanden knuse mig, den där han ä i keltagen. Fisken dök upp för över och nu gick skottet. Det slog lock för öronen av luftdraget och linan löpte ut så det vissla omet. En knyck så vi åkte av tofterna, varpå det i rasande fart bar i väg med vår sköita. Vi hade fått fast fisk som det kallades, men som det tagit för nära stjärten och kanske sprängladdningen inte kreverat, blev det en lång bogsering av. Halvdan Röskägg stod för ut i båten klar med en yxa ifall lina måste kapas, medan styraren vid sin långa åra noga följde med valens alla krumbukter, kla-

rande oss i den rätt höga dyningen. På så sätt dansade vi ganska nära förbi Arken där man hurrade åt oss. Plötsligt blev det stopp och linan slacknade. Den halades in medan djuret låg och piskade vattnet så det rök om'et. Halvdan tog fram ur botten på båten ett långt spjut, den så kallade länsaren, och försiktigt närmade vi oss valen. Nu kom det kritiska ögonblicket och som vi hade årorna på ligg fick jag en chans att se vad som försiggick. Djuret stod nu nästan rätt upp och ned, med stjärten i vädret, och arbetade värre för att komma på rätt köl igen. Så med ens, när vi bara hade några tiotal fot kvar på linan, gjorde den ett kast, vi åkte av tofterna igen så man blev blåslagen lite varstans, men nu blev inte bogseringen så lång och åter halades in på linan. Halvdan klar med spjutet och då vi kom långsides fick valen sig ett hugg med "länsaren" bakom babords sidfena. Jakten var slut.

Det var inte utan att jag tyckt synd om det granna djuret och inte tyckte jag att det var något vidare roligt att se på hennes förtvivilade dödskamp, så redan vid min första val visste jag att någon valfångare ville jag inte bli. Hur många gånger förr i andra farvatten hade jag inte haft roligt åt dem och en val hade många gånger livat upp enformigheten till sjöss. Det finns väl ingenting skojigare än att se två valar leka med varandra. Se hur de tumla om och göra volter, par om par slående sina stjärtar till sammans så det kan höras på mils avstånd. Alla båtarna hade haft fast fisk och djuren bogserades långsides av Arken. Nu började ett styvt arbete med att ta reda på späcket, vilket gick till på följande sätt. Först av kapades huvudet och hissades med gångspelet upp på däck.

Ur detta huvud tappades sedan tran, så kallad spermolja, som är det finaste och dyrbaraste på hela djuret. Sedan höggs en späckremsa ur fisken, man började vid tjockändan och i remsan fästes så en talja som vindades in, medan man med stora knivar högg och högg under det fisken vred på sig. På så sätt skruvades allt späcket av och resten fick gå till botten. Detta kallades för att flänsa valen. Under tiden omsvärmades Arken av väldiga hajar, "Hn", vi kallar, som var så stora, att hade en man ramlat i, de slukat en med hull och hår. Dessa hajar var heller inte att förakta, sådana tog vi på krok och levern packades på särskilda tunnor.

När alla valarna blivit flänsade styckades späcket i småbitar, och sen i kokpannan med alltihop. Det var ett otäckt göra, stank gjorde det och allt blev nersmetat, tågvirke, ens kläder och kojpinaler likaså, och i allt det feta växte och frodades sedan lusen. Den fick man till straff för sin mordlystnad. Sedan späcket kokats av, bildas i botten på pannorna efterlämningar som ingen nytta är till, och det var mitt göra att skopa upp det mojet; krax kallades det och jag var "kraxekongen". Ii, vad jag leddes vid det görat, men när man tagit hin i båten så var det bara att hålla god min. Tranoljan tappades på fat och var det riktigt brått kapades det bara i tärningar som sedan förvarades i stora järntankar. Sedan vi fångat dom där fenvalarna fick vi kuling på kuling, värst var det för mig ty alla fångstmännen hade fått för sig att jag var en Jona som bara skaffade dem otur, och hade det inte varit för Halvdan Röskägge vete gudarna vad dom kunnat ta sig till, för vidskepligare människor än ishavsfolk har jag aldrig seglat

med. De gamla fångstmännen, som hade äran att till sitt vanliga namn kunna stå med titeln "ishavsrygg", var väldigt malliga och tyranniserade oss andra, som för dem bara var ungguttar. — På söndagarna serverades en mycket omtyckt rätt som kallades rödgröt, det var mjölkklimp med multebärssås⁴⁰. Den såsen var ständigt orsak till gräl, det hörde nämligen till inkörningen av guttarna att de skulle lära sig att äta den med tran i stället för multebär. Nu hade jag ingen traktan efter att bli någon "ishavsrygg", lika litet som jag naturligtvis älskade transås, och inte var jag någon "försterisegut" heller. Det blev ett slagsmål på den saken som jag lyckades klara av till Halvdan Röskäggs belåtenhet. — Gi på dem bara, sa Halvdan — gi på dem och visa att du inte ä någon "svenskerädd". Det slutade med att jag fick behålla mina multer. Att finna på tyranniska småknep var "ruggarna" mästare i och deras tjuvnyp som man fick lite emellanåt kallades på deras språk för en ishavsloppa. Att torka maneter och sedan strö dem i någon av guttarnas kojor var bara ett exempel på deras infernaliska påfund.

Vi hade fått fisk igen, men på nytt blåste det upp till storm. De harpunerade valarna måste bojas, d. v. s. de fick sjunka med var sin röd boj och flagg utvisande var de befunno sig, sedan gällde det för fartyget att hela tiden hålla sig i deras närhet och vad det vill säga kan var och en sjöman lätt förstå. Sedan kryssade vi vida ikring och gick så långt norrut att vi såg en ö som hette Jan Mayen. Otur hade vi haft en längre tid för inga valar syntes till. Folket knotade och ville hem och då var det förstås jag

⁴⁰ Hjortronsås

som var Jona igen. — Det var en särdeles fin morgon. solen sken på Jan Mayens snötäckta bergskägla och i horisonten lyste blinkande is. Jag var uppe i utkikstunnan och hade det enformigt, längtade efter att få ropa ut fisk. Då jag med min långa kikare letade överallt tyckte jag mig plötsligt se något mörkt bort åt isblinken till. I kikaren såg det ut som ett fartyg med botten upp, jag tyckte mig till och med kunna se de olika plankstråken. Ropade ned att det låg ett vrak för över på styrbords bog. "Skipperen" som stod på halvdäcket fick brått med sin kikare. Strax därpå trodde jag att han blivit spritt språngande galen för han började att hoppa och sjunga och samma dille tycktes ha gripit hela besättningen där nere på däck. Då jag kom ner från utkiken blev jag hissad och hurrad och alla sa att jag var den bästa "kraxekonge" som någonsin varit ombord i skonertbriggen "Arken". De hade blivit som tossiga alle sammans. Halvdan upplyste mig till slut att vad jag trott vara ett vrak var i stället den uppsvällda kroppen av en jättstor Grönlandsval, en sådan där bjässe, som "Arken", om de också fått se den livs levande, aldrig skulle kunnat fånga med sina don. Det roddes bort till kadavret, som därefter bogserades långsides av fartyget. Styckningen av densamma tog nära nog en hel vecka i anspråk och hela vårt förråd av tunnor och tankar blev fulla med tran. Det bästa av alltsammans var att i den döda valens inre hittades ett stort stycke så kallat amberfett. Det såg ut som njurtalj och stank död och fasa, vägde väl så där en trettio à fyrtio kilo. Det blev inpackat i en plåtlåda som sedan hoplöddes. Det där amberfettet var nu allmänna samtalsämnet och det påstods att det kanske var värt mer än allt tranet vi fått

från den döda valen. An i dag har jag svårt att förstå att sådan smörja användes att göra det finaste luktvatten och parfym av, men det lär i alla fall vara så. Vår skeppare höll före att det var just amberfettet som tagit död på valen, då det orsakar att den får dålig matsmältning och till sist dukar under. Allt det där må vara, för det finns många märkliga ting som händer i naturen. Till exempel ombord i Cutty Sark hade vi bland lasten i särskilt förvar under halvdäcket flera lådor med något som kallas mysk, som det också görs parfym av och är vådligt dyrbart. Mysken såg ut som torkade små pungar av något skinnigt stoff. Där i Kina berättades det mig att mysken kommer från den i det inre av landet befintliga dovhjorten, och nu sedan jag vet att valar har något liknande tror jag nästan vad som helst.

Mot slutet av denna historia hade tre av Linus' lyssnare helt enkelt somnat in. Styrman han snarka som om han blåst på bartrumpet och Onsala, han drömde visst om valfångst för han pratade ideligen i sömnen. Den svarta natten började så småningom att ge vika för en uppgående sol. Vad den morgonrodnaden blev livgivande, det var som om vi hört den ljuvaste musik, det var som lugnet efter stormen i Wilhelm Tell. Linus och jag satt där och bara såg och såg tills det ljusnat så pass att förödelsens styggelse i rigg och på däck väckt oss till sans och besinning. Linus fick snart sparkat liv i pojkarna och vårt första göra på fastande mage var att slå under reservsegel och "rappa" in nya brassar. — En skuta i marvatten seglar som en lus på tjärad näver, men framåt gick det och tidvattnet var oss gynnsamt. Utanför Deal strax söder om Dover kom en

större skeppsbåt roende oss till mötes. I akterplikten stod en man med förtroendeingivande vid skepparkrans, han presenterade sig som lots och talte så lent och fint att kapten Knutson som nu kommit på däck engagerade honom att ta oss in till Dover. Linus varnade kapten Knutson för att låta honom få komma ombord, för han kände gott till landhajarna från Deal som han kallade dem. Men som mannen redan hoppat upp på halvdäcket och pratat i kull Knutson blev det som skepparn bestämt.

ELFTE KAPITLET.

Vid foten av de vita kalkstensklipporna i östra inloppet till Engelska kanalen ligger staden Dover. För något mer än trettio år sedan var hamnen helt anspråkslös med endast ett par dockor som för det mesta var fulla av utrangerade gamla hjulbåtar, några små skoneter och fiskefartyg. De snabbgående moderna färjorna som gingo mellan Dover och de franska städerna Calais, Boulogne och den belgiska Ostende, låg förtöjda innanför en mindre vågbrytare, Amiralitetshamnen. Här fanns det gott om lustjakter, racer-seglare och husbåtar. Toytöjs för folk som vill leka sjömän, som Linus brukade säga. I en dalgång mellan mäktiga fästningsverk sträcker staden ut sig, bestående av en enda lång gata som heter Snargate Street. På toppen av en brant klippa, vars vita väggar reser sig ur havet, ligger det urgamla slottet Dover Castle med ärevärdig historia ända från romartiden. Från det slottet har man en av världens vackraste utsikter. Man kan se ett gott stycke ut över Nordsjön och i klart väder nästan hela vattenvägen, Engelska kanalen. Antingen det blåser storm eller är fint sommarväder är det en oförglömlig syn. Det franska landet ligger utbrett i horisonten och man kan tydligt skönja tornspirorna i staden Calais. På Kanalens blåa vatten, glida skepp under alla nationers flaggor ty här skall nästan alla fram varifrån de än komma, från och till de största hamn-

städerna i norra Europa. Nattetid är skådespelet kanske än mer fascinerande, ty då se de många oceanångarna ut som monstruosa lysmaskar som gå och kika på varandra med ett rött och ett grönt öga. Strålkastare från örlogsmän, Doverpatrullen som ständigt vakar, tändas och släckas, projektörerna kasta sina ljusknippen högt mot skyn i någon hemlig morsecode. Ljusningen från många städer och överallt mäktiga elektriska fyrrar vilka de olika ländernas nationella stolthet tävlat om att förse med flera hundra-tusen normalljus' styrka. Sjömannen vet att vara dem tack-sam då tjockan breder ut sig på denna av fartyg mest trafikerade Highway of the sea.

Utanför Dover fryskepp högg en bogserbåt tag i oss och med dess hjälp var det som Richelieu bedrövligt kom linkande in mellan Amiralitetshamnens pirar. Här hurrade man på kajen, ett sånt där hånfullt hurra som gör att man på förhand blir förbannad. En haverist som anländer till Dover anses nästan som ett rättfånget byte och har visst så gjort alltsedan staden bara var en liten vrakplundrarby. Vi förtöjde i den inre hamnen. Agenten för försäkringsbolaget kom ombord och det beslöts att fartygets last här skulle utlossas för att sedan försäljas på auktion. Vad själva Richelieu anbelangar, det var nämligen oförsäkrat, fick skepparen själv avgöra.

Dagen därpå började utlossningen av lasten, plankstumparna fiskades upp ur lastrummet medan en maskinpump från land lyckas att få fartyget något så när läns. Medan vi höll på med vårt besvärliga arbete kom en magistratsperson ned på kajen klädd i grann uniform, blanka knappar och märke i mössan. Han klev ombord utan någon

vidare presentation och utan att låta någon veta vad han önskade, så rullade han upp ett stort plakt vilket han helt sonika spikade upp på stormasten. Linus var den förste som blev varse tilltaget och på plakatet stod det med stora bokstäver att skeppet Richelieu var belagt med kvarstad det vill säga att det inte fick avsegla förrän ettusen pund eller omkring adertontusen kronor betalats till den man vi hade anställt som lots. Det var nämligen den summa han begärt för att ha räddat fartyg och last. Just som de sista hammarslagen dånat mot masten kom Knutson upp på däck. Aldrig förr hade jag sett honom så ond, han var nästan blek av vrede. Linus försökte att lugna honom, men Knutson kallade lotsen för rätt och slätt sjörövare, så Linus hade i alla fall haft rätt då han varnat sin kapten för "The sharks of Dover". Richelieu hade ju varit under segel och fullt bemannad och karlen hade bara blivit förhurd att lotsa oss i hamn. Skepparns rättmätiga vrede fortplantade sig solidariskt. Anton Sotnäsa stod i kabyssen och rörde om i ärtgrytan med en stor slev, han var vid dåligt humör förut för ärterna ville inte skala sig fastän han smusslat dit en halv näve soda. Temperament, det hade den goda Anton, och när hans ena öra som lyssnat utåt däckets fått höra vad som var fatt rusade han ut med slev i högsta hugg. Trängde sig mellan oss där vi stod runt stormasten och rev helt sonika ned plakatet. När det väl var gjort, och det gick på några ögonblick, vände han sin vrede mot magistratpersonen, som för Antons slev hastigt retirerade upp på kajen. Där stod sedan lagens väktare och överöste oss med ovet, medan vi pojkar nära nog kinknade av skratt. Linus tyckte visst att det gick för långt för han

tog ett stadigt tag i Antons kalufs och föste in honom i kabyssen. Mannen i den granna uniformen var hamnpolis och hotade nu med häktning av kocken samt att kapten Knutson skulle få böta trettio pund för det nedrivna plakatet. Till avklarandet av den saken följde alle man i slutet tropp upp på hamnkontoret, där självaste "The Admiral of the Port" för tillfället befann sig. Han var civilklädd och inte visste vi att han var en så högt uppsatt man. Han var en äldre jovialisk herre som bara skrattade åt alltsammans så tårarna trillade. Men det där med kvarstaden var nog så riktigt och för att slippa lappen på stormasten måste vår skeppare vederbörligen genom en mäklare deponera den summan till dess sjöförklaring på svenska konsulatet klargjort saken. När sedan Anton fick reda på hur det gått till på hamnkontoret, han fick nämligen inte följa med oss utan inlåstes med sin ärtgryta, blev han glad igen. Je visste nog je att Blyrava skulle betala av de ushle engländarna för se han e Strömstads rigeste man det har je no alltid sagt gere.

Admiral Sir Sidney Cholmondely Bart K. T., F. R. G. S.⁴¹ Commander in Chief of The Dover Coast Guard Service, som det stod på hans visitkort, hade fått något att berätta på klubben och dagen därpå var hela historien i Times och Dover Marine Gazette. Resultatet blev att till vår docka kom en massa folk rantande, som skulle se på det havererade svenska fartyget och dess malliga kock. Anton fick i alla fall inte reda på att han var ett av föremålen för

⁴¹Engelska förkortningar: K. T. Knight of the Thistle (riddare av Tisteln). F. R. G. S. Fellow of the Royal Geographical Society (medlem av Kungliga geografiska sällskapet).

deras nyfikenhet. Linus hade tagit ett heligt löfte av oss att hålla Anton i skuggan, för han var svårhanterlig nog ändå. Aktualiteten varade inte så länge och väl var det, för det är inte så trevligt att ha en massa folk ikring sig som gör dumma frågor.

I Dover var det högsäsong och hamnen var full med luxiöst inredda pleasurebåtar av vilka just amiralens husbåt "The Ranger" var en av de förnämsta. Amiralen var änkekman så ombord i "The Ranger" härskade Honourable Evelyn Cholmondely Bart oinskränkt över sin far likaväl som över båtens besättning med kockar och uppappare. Det hördes minsann varje morgon då hon iklädd oljerock och svarta gummistövlar ledde arbetet vid renspolning av husbåtens däck. Precis klockan nio satte hon sin far i land med giggen som roddes av tre man. Give way boys! oars, in bow, back port, give way starboard! — allt kommando som kom oss pojkar att ombord i Richelieu hänga näsan över räcket, fulla av beundran. Sedan hon sett sin far amiralen stega i väg ned mot den yttre hamnen, skickades båten tillbaka och själv klev hon upp på kajen och placerade sitt lilla målarstaffli i position. Hon hade fattat ett speciellt intresse för vårt fartyg vilket nu skulle avkonterfejas. Kommendera det kunde hon i alla fall bättre än måla, det blev nu vårt omdöme. Här satt hon iklädd en liten grön sammetsjacka och stråhatt på svaj. En sån där tingest som matroserna förr i tiden brukade i engelska marinen. Först kritade hon dit konturerna av fartyget innan hon med paletten i högsta hugg och ett par tre penslar i den andra handen geschvint började att smeta på de olika färgerna. Antagligen hade hon någon gång sett en

stor artist bara sig åt på det där sittet, för hon poserade värre, allt under det hon gav oss ett öga. Men så råkade hon att trassla in sig ohjälpligt. Djupt rodnande satte hon hatten ned i pannan och önskade nog ons dit peppar växer. Det var då Linus kom till undsättning, — Vad står ni här och glanar på, ser ni inte att ni generar den unga fröken? Sedan förbluffade han oss med att som en fullödiggentleman berömma konstverket, försiktigt inflätande en del goda råd. Miss Evelyns ögon blev allt större och större för Linus kunde lägga ut texten. Så räckte hon paletten och penslarna till honom och Linus satte sig ned framför staffliet. Han torkade helt sonika bort vad som redan var påbörjat och stirrade sedan tankfullt ut i rymden. Vad tänkte han på, månne han skulle kunna klara av vad han tagit på sig, vår ära stod på spel. Så började han. Det blev sjö, det blev berg och över det hela svävade lätta luftiga moln. Sjön var finfin med små krusiga vågor, bergen var de kritvita klipporna utanför Dover där man kunde se Dover Castles krenelerade vallar, den från sjön synliga hamnpiren lades in och i horisonten blev några behändigt placerade färgklickar till i fjärran gångande mindre seglare. Aldrig förr hade någon av oss pojkar sett en sådan tavla komma till och miss Evelyn var överförtjust. Men skeppet då, när kommer skeppet? Å ja vänta litt, och med några penseldrag satte Linus dit en till pirhuvudet inlöpande kanalångare. Det var katten vad han var händig, för den allra lilla minsta färgklick av karmin lät en ana att ångaren förde flagg under gaffeln. Så tog han fram en segelnål ur kavajens rockuppslag och förde den mot lärtet. Miss Evelyn skrek till av förfäran vad tänkte han nu ta

sig till? Nilspetsen vandrade fram och tillbaka och den var dum som inte kunde se hur konturerna av ett skepp växte fram.

Här blev vi avbrutna av en manlig stämman som belåtet kraxade — What o, how splendid! Amiralen stod bakom oss och ögnade konstverket genom sin monokel. Men nu var det slut på Linus alstrande förmåga, åtminstone för den dagen. Han gjorde en finare reverens för miss Evelyn och förklarade att nu måste färgen torka innan han kunde fortsätta, men om det fortfarande intresserade de höga herrskapen att få verket fullbordat så var miss Evelyn hjärtligt välkommen någon annan dag.

Vi hade haft sjöförklaring på svenska konsulatet och där blev det klarlagt att lotsen från Deals anspråk på bärgarlön ej kunde anses berättigat. Det var ändå en liten ljusning för vår gamle skeppare, som gick där och ojade sig hur han skulle få sin skuta hem igen. Men nu när lossningen av vår last närmade sig slutet kom det nya bekymmer, för det var ju klart att fartyget måste i docka. Den enda privata som fanns på platsen begärde hutlösa summor och att condemnas⁴² fartyget säkert hade Knutson fått slag om någon kommit med det förslaget. Linus hade återtagit sina målarseanser och nu stod det fram mittpå tavlan ett gångande skepp med alla segel satta. Det skulle föreställa Richelieu i sin prakts dagar, men han gjorde sig ingen brådska och väl var det, för den lilla missen och jag hade blivit riktigt goda chummar. Vi brukade sitta på huk bakom staffliet och se på hur han målade, men det slutade med att vi började titta på varandra, och

⁴² Condemna, sjöterm för utdöma.

så måste jag berätta om vad jag sett av denna världen. Härvid hade jag haft en fin läromästare i Linus' alla sjöskräror så jag bredde på värre, och det var inte utan att jag ibland tyckte att hans breda rygg, som var vänd mot oss, gick i vågor av dämpat skratt åt vad jag kunde tota till på min sjömansengelska. Evelyn hade än mer intressanta saker att berätta. Hennes far ägde en jakthydda uppe i Skottland och ett annat landställe nere på Scillyöarna och som hon var en baronets dotter, skulle hon snart bli presenterad vid hovet. Det sista tog naturligtvis andan ur halsen på mig. Det var då som jag först riktigt märkte att Linus lyssnat på oss, för han gav mig en vink och ett grin som var så expressivt att det gott kunde uttydas med: Gå du på bara och ge titt för tatt. Tavlan måste nu ofta ändras och torka till dagen därpå, för vilket jag var den stora artisten oändligt tacksam. Amiralen kom regelbundet varje dag, skruvade monokeln in i vänstra ögonvrån och sa — What o, how splendid! Annars besvärade han oss inte vidare. Men jag misstänker i alla fall att det var den bekantskapen som gjorde att kapten Knutson för ett rimligt pris fick in sitt fartyg i amiralitetets docka och ett för honom antagligt pris på reparationerna.

Amiralitetsdockan låg inte långt från "The public beach", den långa badstranden där allt vad Dover hade av sommargäster och annat fint och förnämt solade sig. Nu när fartyget låg i dockan fick vi pojkar lite bättre tid på oss att bese staden, vi vandrade uppför "Snargate Street" och sedan vidare uppför slingrande stigar till Dover Castle och beundrade ruinerna, men sedan vi upptäckt badstranden med sina pierrotteatrar, där föreställ

ningar gavs i fria luften och kostade absolut ingenting, njöt vi mest av den underhållningen. Här på olika estrader uppträdde artister, mest ungdomar som debuterade i de olika facken, och det var många styva förmågor som sedan blivit stora stjärnor. De kallade sig för "The Revelers", "The Beach Nuts parade", eller rätt och slätt "Pierrots". Det sjöngs och dansades, omväxlande med små dramatiska sketcher eller grand opera och Shakespeare. Det var som sagt fritt för alla, men i pauserna gick Carmen, Desdemona, Hamlet eller Jago och tog upp kollekt bland åskådarna. Å vad jag njöt, men än i dag kan jag minnas den kväljande förnimmelse man fick när man smet undan kollekthåven. Vi pojkar hade nämligen inte en penny i våra fickor, för ingen av oss hade gjort anspråk på hyran, då vi visste att skepparn var i penningknipa. – Det var Hamlets, To be or not to be, som den kvällen separerade mig från mina kamrater som fastnat för "The Beach Nuts".— Den engelska August Lindberg bredde på värre och det blev skratt bland åskådarna när han i sin iver tappade döds-skallen av pappermaché, som rullade ända fram till mina fötter. Hamlet ropade till mig: — Visa nu att du är en Cricketer;⁴³ — men som jag då inte visste om cricket hörde till pjäsen eller vad han menade, stegade jag i stället blygsamt fram och överräckte den makabra leksaken med en djup bugning. Skratt och applåder. Hade sanden kunnat uppsluka mig den gången tror jag inte det gjort mig något,

⁴³ Cricket, ett av Old Englands förnämsta bollspel. Det spelas i två par tier om elva man vardera och bollen kastas på ett egendomligt sätt, nästan som när man stöter kula". Uttrycket "show that you are a cricketer" (visa att du är en cricketer) är i en engelsmans mun det samma som "visa att du är en gentleman". Häri låg det nu en dubbelmening, aktören ville att jag skulle kastat skallen som en cricketboll.

för på första bänkraden satt amiralen med sin Aide de Camp och de hade Evelyn emellan sig, och hon applåderade värst. Jag dröp i väg bort i periferien, såg inte Hamlet mer, bara en liten matroshatt som ibland sökande vände och vred på sig. Lyckades ge en signal som besvarades med en glad vinkning. Hur den Hamlet orerade, blev det i alla fall till slut paus. Publik och promenerande avlöste varandra och medan amiralen och hans satelliter drog sig ned åt klubbhuset passade Evelyn på att smita. Hon stack sin lilla arm under min, såg på mig skälmskt då jag vågade mig på att titta in under hattbrättet. Sanden flöt fram under våra fötter och saligt tågade vi så ned till The Bandstand där en serie av bänkar med tak över stod utplanterade. Må tro det smakade att få jäsa så där, en baronets dotter som skulle presenteras vid hovet, jakthydda uppe i Skottland och allt vad det nu var som hon härskade över. Beachen hade börjat att avfolkas men ännu spelade musiken. Vi letade snart reda på en ledig bänk närmast stranden. Den som hittat på det otyget måste allra minst ha varit hovleverantör åt drottning Victoria för det var fasligt förnäma pjäser. Varje sittplats var separerad med en tjock glasskiva, nå när man satt kunde man bara se på varandra genom det kalla otyget. Evelyn låg bekvämt tillbakalutad, inte gick det an att platta näsan mot glaset, men min hand sökte sig runt och vi möttes på halva vägen.

The wet sand glistened an' the gleamin' moon
 shone yellor on the sea, all streakin' down.
 A band was playin' some soft dreamy toon,
 An' up the town.
 We 'eard the distant tram-cars whir an' clash..⁴⁴

⁴⁴ C. J. Dennis "The Sentimental Bloke".

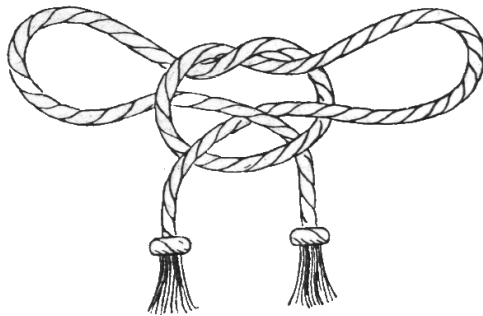
—Nej nu måste jag gå och möta far vid klubben. Utanför de magnifika järngrindarna, där tvenne konstrikt smidda lyktor kastade ett svagt sken bland jasminbuskarna, fick jag kyssa på hand och så trippade Evelyn upp den långa sandgången till The Country Club.

Linus' konstverk var färdigt, vernissagen skulle ske ombord i "The Ranger". Väl inlindat i smärting bar Linus och jag ned det i giggen. Show off kommenderade Evelyn och väl framme vid fallrepet kom amiralen och bad oss välkomna. Linus gav mig en törn i sidan för under aktra solseglet var det redan uppdukat någonting som kunde kallas a big feed, som han brukade säga. Först skulle dock fartyget beses. Här kunde inte ens prinsessan på ärten haft något att klaga på, alla beslag sken av silver. Teak på däck och mahogny på däckshusen. Röksalong i askgrått för ut, med tentalizer⁴⁵ på trymån och rökverk i många askar. Försiktigt kryssade vi mellan läderfätöjlerna. Mid-skepps sovhytter med badrum, varmt och kallt vatten förstås. Akter ut salong med stor öppen spis, framför vilken en tiger låg och gapade och runt hela båten stora glasfönster som gick att skjuta in i varandra. Hela överdäcket täcktes av ett stort solsegel och där var kök med betjäningens hytter. Elektrisk belysning, kyl- och värmeinstallation, annars fanns det inget maskineri ombord, då båten vid förflyttning från en hamn till en annan bogserades. Det var ju också därför som den kallades för en husbåt. På sundäcket bjöds vi sitta ned. Sir Sidneys egen brand

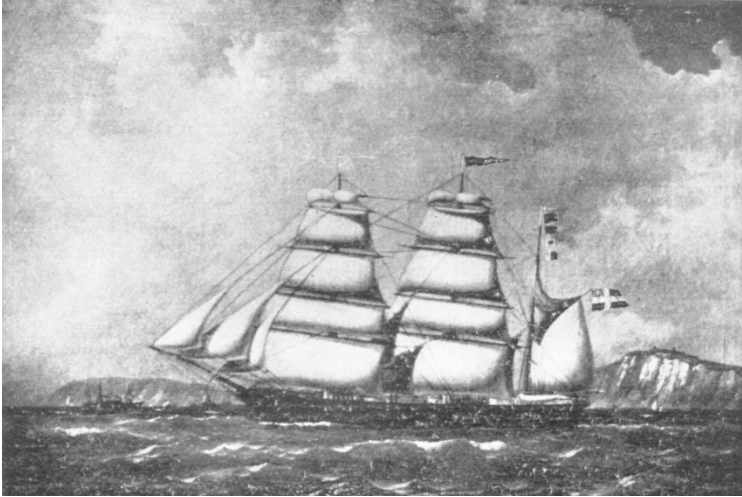
⁴⁵Tantalizer, ett flaskställ för visky och brandy, försett med låsinrättning, alltså tentalizing för den som ej har hand om nyckeln. En apparat utan vilken en engelsmans rökrum eller en amerikanars "Den" inte anses fullt möblerad.

av lönnbränt skotskt bjöds ur gnistrande tumlare, och som han just fått en sändning vilt från "up north" gick lunchen i dess tecken. Vad sägs om harsoppa med kastanjer. Vid desserten som naturligtvis den här årstiden var persikor från "down south" serverades "tawney port" som inlindat i varma servetter iskänktes av en vit- och svartrandig väst. Sir Sidney höjde sitt glas och Evelyn bad att täckelset skulle falla. Beredvilligt reste jag mig upp, det vill säga jag gjorde ett försök men blev sittande. Linus, som blixtnsnabbt fattade situationen, förekom mig och med sin slidkniv skar han snabbt av sjömansgarnet och tog bort smärtingen. Mot det aktra skylightet stödde sig tavlan. Inramat av en ändlös stropp av tjärat tågvirke med kärleksknoppar i alla fyra hörnen seglade skeppet Richelieu ut på kanalen med Doverklipporna som bakgrund. Sir Sidney skruvade fast monokeln, What, o, how splendid! Miss Evelyn klappade i händerna.

Kärleksknop.

Barkskeppet Richelieu av Strömstad

TOLFTE KAPITLET.

Kapten Knutson gick dagarna i ända och vojade sig, han var ruinerad hur skulle han mäktat betala all den här dyrbara reparationen? I torrdockan höll man just på med riva av bottenförhydningen på fartyget. Det var stora långa plåtar av mässing eller så kallad "Munz metall", en billig och mycket undermålig legering som vi först trodde. Det hade inte sagnats anbud och det var ett fasligt rantande på skrothandlarna. Men som den plåten skulle vara med och betala omkostnaderna blev det ett ändlöst dividerande. Det bjöds i alla fall bara några få shillings per "hundred-weight", en viktenhet om etthundratolv engelska skålpund. Linus han gick och titta snett på både plåten och skrot-

handlarna. — Je gir både den och den på att de här är rena rama kopparn. — Så smet han i väg upp i staden med ett prov på plåten. Han kom tillbaka andfädd och ivrig värre, viftande med ett skriftligt anbud han fått från en ordentlig mäklare. Det var minst tre gånger så mycket som skrothandlarna förmått med. Plåten var rena rama myntkopparn och särskilt värdefull, därför att vad som en gång smusslats dit av mindervärdig metall av tidens tand och havsvattnets inverkan helt försvunnit. — Ja ja, vem vet, det kanske också finns guld i kopparn, sa Linus. Guld blev det i alla fall, om inte i så stora kvantiteter. Det räckte dock till att hjälpa till med avgiften för dockningen, ett nytt ankare och etthundratjugu famnar kätting, ny förbramstång och en del tågvirke. Det nya ankaret och kättingen var gammalt skrot Knutson kommit över i dockan. Den riggades till om styrbord och om babord hängde vi ut ett mindre strömkare med vidfästad tross.

Evelyn och jag hade lyckats att stjäla oss till några ömma möten, men det blev allt svårare och svårare. Vi hade nu inte Linus' tavelmålning som förevändning längre. Evelyn hade i hast blivit alldeles fasligt intresserad i marindockan och följde med sin far på hans dagliga rond. Han kom också och såg på Richelieu och allting var, what 0, how splendid! Så kom han underfund om att kapten Knutson hade en alldeles förträffligt gammal sjörullad akvavit och som han inte var någon kostföraktare smakade han även på en och annan butelj "laddevin". — Bakom segelloftet och det stora magasinet där förr i tiden spanten till nybyggen huggits till, låg modellverkstaden. Nu var den ett upplag för gamla galjonsbilder, maskstungna och

anfrätta ; najader och tritoner stodo uppställda lite varstans. Här passade Evelyn och jag på att studera skulpturerna medan hennes far inspekterade Richelieu. Under en gyllene hind med krona till halsband kunde vi sitta tryggt, ingen såg oss i den skumma boden och fader Neptun själv, enögd som Odin och utan näsa, såg med behag på de två människobarnen.

Avskedets timma var inte långt borta. Av Evelyn hade jag blivit ombedd att skriva något i hennes poesialbum. Efter en orolig natt — och så fick man ju ingen fred för de andra pojkar, gick jag med mina bekymmer till Linus. Hm, det var värre det, för se någon vidare poetisk ådra led han inte av, men tänka skarpt kunde han. Sätt dig nu här, tag pennan och gör som jag säger. Efter bästa ljudningsmetod stavade han fram och jag skrev.

"Fare thee well, and if for ever,
still for ever fare thee well.

Under den sentensen skulle jag smeta fast ett penny-frimärke under vilket det hopstavades.

By gum it stuck!

Namnet, och så var den saken klar, väldigt klämmigt. — Ja ha, det här har jag gjort flera gånger förut och alltid med utmärkt resultat, sa Linus.

För sista gången möttes Evelyn och jag under den gyllene hinden, poesialbumet överräcktes med utmärkt resultat och fader Neptun plirade sardoniskt med sitt enda öga.

Kapten Hans Knutson blev åter den malliga och tvärsäkra "Blyrava" och det var en fin och nyputsad Richelieu som åter gick till sjöss ur Dovers hamn. Vi seglade i barlast och skulle hem till Strömstad. Till att börja med gynnades vi av förliga vindar, men så fort vi fått det svenska landet i sikte var det som förgjort. Nordlig kuling drev oss ständigt ut till sjöss. Kallt var det och de mörka höstnätterna blev allt längre och längre. En gång hade vi kryssat oss upp så pass att det var meningen att söka hamn på den norska kusten. Stormen tog till än värre. Vi drev förbi Kosteröarna och kom farligt nära Paternosterskären. Det värsta var att, som vi inte hade mer än ett segelställ, höll vi på att bli segelslitna. Sömmarna grinade styggt i våra revade märssegel. Det blev ingen annan råd än att i en båtsmansstol dinglande till väders nödtjära alla sömmarna. Huii, vad det blåste, det gick en genom märg och ben, snömodden piskade i ansiktet och ideligen måste vi firas ned för att tina upp lederna och den sega tjäran. Hårt pressade lyckades vi sent en kväll ta oss in till skären utanför Fjällbacka. Hon rev i och blåste så att ingen lots kunde gå oss till mötes. Vi hade legat på babords halsar så länge att nu var inte annat att göra än segla på, det må bära eller brista. Becksvart natt, brottsjöarna vräkte över båar och skär och havsskummet yrde. Bland allt detta då och rassel stod kapten Knutson på skanstaket och ropade ut de olika kurserna. Vi stagvände, halsade och vred oss mellan skären, och tack vare skepparns lokal-kännedom fick vi till slut lä och kastade ankar på Fjällbacka redd.

Alle man var nu uttröttade och gick bums till kojs. Själv

hade jag oturen, då vi singlarde slant, att få första ankarvakten. Det var minsann svårt att hålla sig vaken, jag gick in i kabysen och satte på kaffehurran, för något måste man ju ha till livs. Någon stegade fram på däck. Det var Anton Sotnäsa. Kan du inte sova? frågade jag honom. Naj se skutan ligger så stilla no och de ä liksom lite uvant. Ro hit me en mugg kaffe. De ä fint te å vara i hamn. Och så fick jag till livs hur mycket han hade till godo av sin hyra och alla fina grejor han skulle köpa i Strömstad, julklappar till mor och alla småsyskonen. Far skulle få ett par nya sjöstövlar och i dem måste det vara oxblåsa mellan det dubbla ovanlädret. Det var ingen anda på allt vad pengarna skulle räcka till. — Hör du, tycker inte du att krabbor ä gott? Hur van jag än var vid Antons märkvärdiga tankegång, tyckte jag i alla fall att den frågan just nu var lite besynnerlig. Det är lätt att få en hungrig sjömans tänder att "löbe i vann" och svultit hade vi gjort de sista dagarna i sjön. Anledningen till Antons krabbåtrå var nämligen den att han visste att det skulle finnas hummertinor förankrade runt alla kobbarna den här tiden på året, och i dem fanns det massor av krabbor. Anton var vips färdig med sin plan och efter den handlades det. Vi tog snäckan som dansade i sin fånglina akter över och halade den fram under bogen. Sedan firades ankarlanterner, den satte vi i en tom pyts och höljde en säck över den, för att ingen skulle se vad vi hade för oss. Men då vi klev ned i lillbåten vaknade mitt samvete, det var ju ren stöld som vi tänkte utföra. Anton han bara grinade — krabbor ä ingen stöld bara vi inte rör humrarna, och eftersom han var så gott som hemma i "viga

tyckte jag snart detsamma. Vi rodde runt skären och som det var svart natt kunde landet knappast skönjas, mycket mindre några vakare till hummerburarna. Anton han var visst van vid sånt här, för varje gång något skrapade vid båten fiskade han upp ett flöte och halade in linan. Så lättade vi på säcken över ankarlanternan och kikade in. På så sätt hade vi snart lillbåten halv med de läckra skal-djuren. Där satt vi storbelåtna medan krabborna bet oss i sjöstövlarna. Nu rör vi allt ombord, sa Anton. Det var lättare sagt än gjort för i vår stora dumhet hade vi inte tänkt på att när vi tog ankarlanternan med oss så hade vi heller inget ljus som kunde leda oss tillbaka till fartyget. — Där borta ligger hon, sa Anton. Nej där ligger hon, sa jag och pekade åt ett annat håll. Vi rodde och kajkade tvistande och tvekande om den rätta riktningen.

Situationen skulle varit rent av beklämmande om inte efter en liten stund månskärans gyllene horn stuckit upp över en molnbank och kastat sitt sken på Richelieus mast-toppar. Det blev en styv rodd tillbaka. Sura och stelbenta var vi då fartyget äntrades, men åter i den varma kabyssen kvicknade vi till. Trött som jag var ville jag purra min avlösning, men Anton mente på att först skulle vi smaka på krabborna. Potatiskokarn blev full och för resten alla andra smågrytor och ändå hade vi en korg med krabbor ståendes på kabyssdurken. Sedan satt vi där och smorde oss med krabbsmör och drack kaffe så det stod härliga till. — Jag måste ha somnat först, för annars hade det aldrig hänt. Att somna från ankarvakten är något förfärligt och vad som värre var, vi hade glömt bort att hänga upp ankarlanternan. Den stod där och rykte när Linus kom och

purrade oss fram på morgonvakten. Å, som det såg ut i kabyssen sedan, med lämningar överallt och krabborna som krupit ur korgen och krälade lite var stans. Styrman krävde på loggning av minst en halv månads hyra för han höll styvt på sjölagen, det enda han var slängd i. Kapten Knutson bara skrattade åt alltsammans, tyckte vi var straffade nog, för Anton och jag gick där "dösaknötna" och hade magknip. Då Knutson serverade oss varsin försvarlig dos engelskt salt kisade han över brillorna. Hjälper inte det här så låter jag magpumpa er då vi kommer till Strömstad. Anton gick i dödsångest resten av dagen.

Så fick vi då äntligen förlig vind, för bogsering det ville skepparn inte höra talas om. Med alla segel i topp länsade det stolta skeppet Richelieu mellan kobbar och skär in till sin hemstads hamn. Efter avriggningen och sedan fartyget väl var lagt i vinterkvarter avmönstrades på sjömanshuset.

Nu skulle vi ha en liten avskedsfest på hotell "Rum för Resande", där det enligt anslag serverades Kaffe, te, Chokoladé och m. m. Skepparänkan tog emot oss med öppna famnen och vi konstaterade att katten frodades, gungstolen gungade och speldosan gick att dra upp. Vi bänkade oss runt ett bord som dignade av allehanda bakverk, bullar och kakor. Det var förfärligt högtidligt för kapten Knutson med fru hade lovat att komma och ta farväl av oss. Kafferepet var för resten hennes idé och det var hon som bestod kalaset. Alla var vi uppsträckta i vår bästa rigg och Antons ansikte sken förklarad efter oändliga tvagningar. Sitt krulliga hår hade han energiskt försökt att bena i mitten med resultat att det stod upp som en tupp-

kam. Vi satt så snällt vid bordet väntande på våra värdar, då Anton som var mest ivrig lät upp sin ostyriga näbb. — Je ä så hungrig så, å kommer inte "Rosa på Tistelöa? tror jag allt — längre hann han inte förrän fru Knutson stod i dörren. Hon bara skrattade, för se att sjöfolk i Strömstad kallade henne för "Rosa på Tistelöa" var hon visst stolt över.

Inte fick vi dricka på bit eller dricka på fat och tre gånger skulle det trugas innan man vågade ta för sig, men så där mellan tredje och fjärde koppen kaffe steg stämningen betydligt och alla började prata i mun på varandra. Rökverk bjöds ikring och de som förstod sig på, blossade på stadens finaste Flor de Habanera. Fru Knutson satt i den långa Karl Johanssoffan och bredde ut sig à la mormors daguerrotypi och såg beskyddande på oss allesammans, medan kapten något mer drömmande sög på sin oskiljaktige vän, den mahognysvarta sjöskumspipan. — Hör du Linus, sa Knutson, jag vet nog att du under den här seglationen berättat för piltarna en del av dina märkvärdiga äventyr, och som det här skall vara en hemkomstfest tycker jag att du gärna kan ta och dra den där skrönan om din egen hemkomst efter den första långresan. — Linus makade spottlådan som var fylld med sand och granris, behagligt inom skotthåll, harklade sig och fyrade av.

Linus' hemkomst.

— Jo visst, jo visst har jag farit jorden runt och som nog ni alla nu vet, så blev jag avmönstrad med skonert-

briggen Arken i Sandefjord. Hela åttahundra riksdaler hade jag då på fickan och det var nära nog tio år sedan jag sett de mina och Sverige. Nu tänkte jag fara hem i grand stil, fast jag ju inte var säker på om far och mor levde, för några brev hade jag aldrig skrivit eller fått. Det hoppades jag i alla fall så innerligt, för jag ville försona alla mina dumheter då jag seglade bort fars fiskesköita och alla fiskedonen. Någon direkt ångbåtsförbindelse från Sandefjord till Strömstad fanns det inte på den tiden, ville inte gärna fara över Kristiania, var liksom bang för att mina pengar då lätt flugit sin kos. I stället fick jag nu en finare idé. Det lyckades mig nämligen att för billigt pris komma över en prima sköta precis på pricken lik den som vart fars en gång i tiden, den behövde bara ommålas och få sig ett nytt segelställ. Namn i bogen satte jag dit, "Ellida", som gammalt och vant. Sedan köpte jag nya fiskedon, dörjen, backor med känsor, krokor och splittapinnar⁴⁶, dubbelt opp mot vad jag en gång mistat. När allt var klart ömsom seglade och rodde jag hela vägen från Sandefjord i Norge till min hemö på Koster. Hela tre dygn tog den färden. Sent en lördagseftermiddag stod jag in mellan skären, redan på gott håll kunde jag se mitt hem, den lilla rödmålade stugan och den grå fiskebua. Må tro det kändes liksom lite besynnerligt i kroppen på mig då jag försiktigt rodde in i viga. Det hade börjat att mörkna på. Lampan i gavelfönstret lyste så milt mellan fläder buskarna och i ljusstrimman på vattnet låg jag på årorna och bara såg och såg. Mor kom ut på förstubron och gav katten mjölk som vant var. Hon stod där och skyggade för

⁴⁶Kluvna trästycken där backekrokarna fästas sedan de avtagits långreven.

ögonen och glante på vädret, som också vant var och gick så in igen. Hon hade inte sett mig. Modet liksom svek mig i det momanget, jag kunde inte förmå mig att gå in och överraska. Så tyst som möjligt rodde jag upp till bryggan vid fiskebua och förtöjde båten. Klockan gick på sju, om jag skyndade mig kunde jag hinna till handelsman innan det stängdes. Där på lördagskvällen brukade gubbarna samlas, så nog var far där det visste jag.

Då jag kom in i handelsboden var det fullt med folk och handelspatron som stod borta vid disken hade blivit dubbelt så tjock sen sistens, det märktes nog för guld-kedjan på magen hans stramade värre. Där var Abrahamson och köpte snus, och "Långängs-Anna" skulle ha toppsocker. Den kvällen var det inte det vanliga glammet, för lyhört lyssnade alla till handelspatrons grötmyndiga ore-rande. Framför honom stod en äldre man, grå och böjd av år, skintröjan hängde i fillor och om det bara var ryggtavlan jag skådat, så var rösten likväl fars. Han bad att på kredit få köpa det och det, men patron han bara skrattade, och Snusjohan, boddrängen som vred på sirapskran, kraxade ur sig att far redan fått för femtio kronor varor enligt bok och liggare. Då blev jag etter förbannad, gick fram till den gamle och bad att få se på hans lista vad det var han ville köpa. Nu trängdes man om mig i boden och handelsman glante så styggt. Nummer ett var ett kilo amerikanskt randigt. Med ett nävaslag i disken kom menderade jag fram en hel fläxksida. Nummer två var ett kilo kaffe. Tio kilo skall det vara och prima Javabönor kom ihåg det. För av allt vad som stod på fars lista skulle jag ha tio gånger så mycket. Patron karskade sig och

skulle ha reda på, vem jag var och om jag hade pengar att betala med, eftersom jag var främling. Hemma målet kom mig nu på tungan. Jo det kan ni lita på, pengar som gräs och tobak som långa ormar, och så la jag en näve riksdalrar och hoprullade sedlar på disken. Snusjohan fick brått att släppa sirapskran och han bugade sig så vackert för varje daler som rullat ned på golvet. — Ser I inte, sa Johan, att det är Linus Berntson? Far höll på att få dåndimpen, hela bon föll mig om halsen och patron sa, a de inget mer som behagas? Jo säg till Snusjohan att han pallar sig hem med grejorna med detsamma. Kom far så går vi.

Då vi kom hem satt mor och grät på en av sköitans tofter, men så fort hon fick se mig blev det bättre. Den kvällen må I tro det lavades fest i stugan, och sedan de gamla något så när lugnat sig frågade jag mor varför hon suttit i båten och lipat. Hon visste ju inte att det var jag som kommit hem. Pilten min, sa mor, det stod ju Ellida målat i bogen på sköita. Ja se tänk, det hade jag rakt glömt bort.

Där ser I piltar, så ungefär gick det till då Linus kom hem efter långresan, men nu skall jag inte sitta här och bara dra skrönor för er ungguttar. Nu skall vi tacka kapten och fru Knutson för välfägnaden. Båten till Göteborg går le mig si, en och en halv timme och Linus skall nog se till att ni kommer med all right, all right. — Ja men jag ville så gärna höra er, "dra en shanty", som ni kallar det, för min man har sagt att han haft en sjungandes besättning den här seglationen. Det behövde inte trugas som tre gånger till kaffet och så tog vi våra stumpar i en enda

lång radda, så det var folk på torget då vi till slut trädde ut i det fria.

Linus och Anton följde oss ned till båten som skulle ta oss till Göteborg. Då vi sedan ångade ut ur hamnen passerade vi en kosterbåt med brunbarkat storsegel. Linus satt själv till rors och Anton stod i lovartsvantet och vinkade farväl.